

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

BZK Introductiedossier 2021 deel I

Welkom bij BZK

Inhoudsopgave

Welkom!

Namens de Bestuursraad heet ik u van harte welkom bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). De komende weken staan in het teken van kennismaking met ons departement, nieuwe collega's, partners en onze werkwijze. Tijdens en na deze introductieperiode staan wij graag voor u klaar.

Ik ben misschien ietwat partijdig, maar volgens mij is dit niet alleen het oudste, maar ook het leukste en meest veelzijdige ministerie. Met ruim 10.000 collega's, van wie er zo'n 2.000 op het kerndepartement werken en zo'n 8.000 bij onze andere organisatieonderdelen en shared service organisaties, zetten we ons dagelijks in voor Nederland. Dat doen we altijd samen met andere partijen: ministeries, gemeenten, provincies en maatschappelijke organisaties. Daarbij plaatsen we steeds de gezamenlijke opgave voorop en houden die scherp voor ogen: een goed functionerende democratie en een slagvaardige overheid, waar burgers op kunnen vertrouwen.

Dit dossier is bedoeld als eerste kennismaking met onze organisatie en beleidsterreinen. Het zit vol praktische informatie, belicht zeven actuele thema's en schetst het financieel kader. Ook brengt het alle onderdelen van het departement in kaart.

Ik wens u veel leesplezier en kijk uit naar onze samenwerking. Maar vooral wens ik u een mooie en geslaagde tijd toe als bewindspersoon op ons ministerie.
Den Haag, december 2021

Maarten Schurink
Secretaris-generaal

Hoofdstuk 1

Dit zijn uw eerste weken

1.1 Tot aan de beëdiging

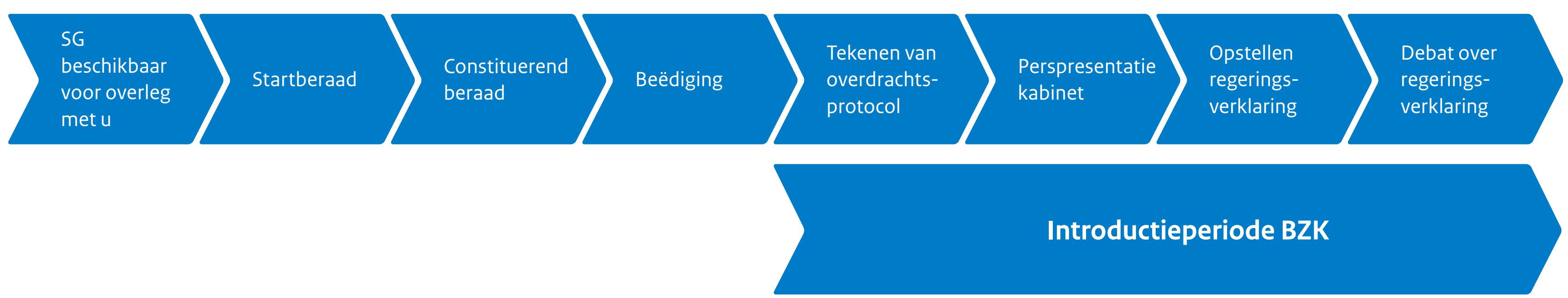
Periode voor het constituerend beraad

Het constituerend beraad vormt het sluitstuk van de formatie. Doorgaans vindt de dag voorafgaand aan het constituerend beraad het startberaad plaats. Dit is een informele kennismakingsbijeenkomst van de nieuwe bewindspersonen.

Daarnaast is de secretaris-generaal (SG) voorafgaand aan het constituerend beraad beschikbaar voor overleg met u. Daarbij zal hij of zij de stukken die ter introductie dienen aan u aanbieden en toelichten. In het gesprek kunnen de volgende zaken aan de orde komen:

- de inhoud van het regeerakkoord in relatie tot het huidige BZK-beleid;
- de kansen en uitdagingen van het regeerakkoord;
- het constituerend beraad;
- de portefeuilleverdeling tussen de bewindspersonen;
- de ambitie die en/of het beeld dat de bewindspersonen willen neerzetten;
- de algemene informatie over de stand van zaken op de beleidsdossiers met een financiële toelichting;
- de verwachtingen en wensen voor de eerste dagen.

Uw CV en andere achtergrondinformatie wordt verzameld zodra u als kandidaat-bewindspersoon bekend bent gemaakt. Het te publiceren deel wordt voorafgaand aan de publicatie aan u voorgelegd. De CV's van de bewindspersonen worden in het Engels, Frans, Duits en Papiaments vertaald.

Constituerend beraad

Voordat alle nieuwe ministers worden beëdigd, vindt onder leiding van de beoogde minister-president het constituerend beraad plaats met de beoogde ministers. Deze oprichtingsvergadering is bedoeld om vast te stellen dat alle (kandidaat-) ministers hun post aanvaarden op basis van het regeerakkoord. Er worden procedurele en inhoudelijk afspraken gemaakt over het nieuwe kabinet. Bijvoorbeeld over de hoofdlijnen van de regeringsverklaring, de portefeuilleverdeling, de vervangingsregeling en de onderraden en ministeriële commissies. Deze eerste formele bijeenkomst van het nieuwe kabinet is van groot belang omdat het de laatste mogelijkheid is nog iets te bepleiten of te veranderen.

Nadat alle ministers hebben ingestemd met het regeerakkoord, wordt deze definitief vastgesteld en concludeert de toekomstige minister-president dat er geen belemmeringen zijn om als formateur zijn eindverslag uit te brengen.

Beëdiging en verder

Ministers worden benoemd per Koninklijk besluit. Als de koning de Koninklijke Besluiten heeft getekend, wordt daarmee de ontslagaanvraag van de vertrekkende bewindspersonen geaccepteerd en kunnen de nieuwe bewindspersonen worden benoemd. De beëdiging van de ministers vindt plaats op Paleis Noordeinde na de constituerende vergadering. De staatssecretarissen worden direct na de benoeming van de ministers op dezelfde manier benoemd.

Op de dag van de beëdiging vindt er een overdrachtsgesprek plaats met de voormalige bewindspersonen in aanwezigheid van de SG. Het is gebruikelijk dat het protocol van overdracht (de overgave en overneming van het beheer van het ministerie) wordt getekend door de aftredende minister en aantredende minister(s). Hierna wordt u voorbereid op de perspresentatie van het nieuwe kabinet dat later op de dag plaatsvindt en live wordt uitgezonden.

Het eerste wat het kabinet doet, is het opstellen van een regeringsverklaring. In de regeringsverklaring presenteert de minister-president het nieuwe kabinet aan de Tweede Kamer. Ook bevat de regeringsverklaring de belangrijkste plannen voor de komende kabinetsperiode. Voorafgaand aan de regeringsverklaring doen de bewindspersonen geen beleidsuitspraken. De regeringsverklaring wordt besproken en vastgesteld in een of meerdere ministerraden. De Tweede Kamer debatteert vervolgens over de inhoud van de verklaring.

1.2 Het introductieprogramma

De komende dagen en weken maakt u kennis met veel verschillende mensen en organisaties, binnen en buiten BZK. De eerste gesprekken vinden veelal digitaal plaats. Tijdens kennismakingen binnen het departement worden u voorstellen gedaan voor werkbezoeken, ontmoetingen en kennismakingen voor de komende drie maanden. Deze gesprekken zijn verdiepend en zo veel mogelijk op locatie. Het uitgewerkte voorstel voor uw introductieprogramma ontvangt u separaat.

De eerste dagen

Op uw eerste werkdag op de dag na de beëdiging zal overleg plaatsvinden waarin uw **agenda** en de **werkwijze** van BZK aan de orde komen. Besproken worden zowel periodieke overleggen als vaste agendaonderdelen en uw specifieke wensen ten aanzien van de agendaplanning in het algemeen en voor de komende weken. U maakt daarnaast kennis met directe adviseurs, woordvoerders, de kamerbewaarder, secretaresses, chauffeurs en catering personeel.

In de eerste dagen vinden digitale en fysieke **kennismakingsgesprekken met de directies** plaats waarbij iedere directeur-generaal (DG) zijn of haar team aan u voorstelt. In deze introductiegesprekken lichten de directies aan de hand van de modules uit het tweede deel van dit introductiedossier toe aan welke opgaven zij werken, wat de taak van BZK is, wat de belangrijkste uitdagingen zijn en met wie u verder kunt kennis maken. Deze introductiegesprekken worden bijgewoond door de secretaris-generaal, uw woordvoerder, uw eventuele politiek assistent en uw betrokken beleidsadviseurs.

Het is van belang dat de bewindspersoon met de portefeuille van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) spoedig na aantreden een kennismakingsgesprek voert met de directeur-generaal van de AIVD. Vanaf het moment van aantreden is deze bewindspersoon verantwoordelijk voor de (spoed)aanvragen voor de inzet van bijzondere bevoegdheden. Dit gesprek vindt plaats op de dag van de beëdiging of zo snel mogelijk hierna. De secretaris-generaal is ook bij dit gesprek aanwezig. De uitgebreidere kennismaking wordt later ingepland, waaronder een werkbezoek aan de AIVD in Zoetermeer.
In de periode na uw beëdiging vindt er op het ministerie een **afscheids- en welkomstbijeenkomst** plaats waarvoor alle medewerkers van BZK zijn uitgenodigd en digitaal kunnen meekijken. Gedurende deze bijeenkomst nemen medewerkers afscheid van de voormalige bewindspersonen en maken zij kennis met u.

De eerste weken

Binnen BZK werken we aan een sterke samenwerking tussen de beleidsmakers en uitvoeringsonderdelen van BZK. Hiervoor gaan de bewindspersonen in gesprek met verschillende uitvoeringsorganisaties, ZBO's en agentschappen van BZK. Onder andere maakt u kennis met (in alfabetische volgorde):

- Dienst van de Huurcommisie;
- Kadaster;
- Kiesraad;
- Logius;
- Medezeggenschapsorganen;
- Nationaal Coördinator tegen Racisme en Discriminatie (NCDR);
- Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG);
- Rijksvastgoedbedrijf (RVB);
- Shared Service organisaties (SSO's).

In de eerste weken kunt u kennismakingsgesprekken voeren met collega's van andere departementen en organisaties waarmee BZK samen werkt aan maatschappelijke opgaven. Deze gesprekken vinden veelal plaats in een digitale setting, bijvoorbeeld met (in alfabetische volgorde):

- Burgemeesters;
- Directeuren van brancheorganisaties;
- Directeuren van planbureaus en kennisinstellingen;
- Gevolmachtigde ministers van Aruba, Curaçao en Sint Maarten;
- Interprovinciaal Overleg (IPO);
- Kring van Commissarissen van de Koning (CdK);
- Nederlands Genootschap van Burgemeesters (NGB);
- President van de Hoge Raad;
- Toezichthouders AIVD;
- Unie van Waterschappen (UvW);
- Voorzitter Sociaal Economische Raad (SER);
- Voorzitters koepelorganisaties;
- Voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR);
- Voorzitter van het College voor de Rechten van de Mens;
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG);
- Voorzitters werkgeversorganisaties;
- Voorzitters werknemersorganisaties.

Een belangrijk onderdeel van uw werk speelt zich af in het parlement. Het nieuwe kabinet treedt voor het eerst als zodanig op door in de Tweede Kamer bij monde van de minister-president de regeringsverklaring te presenteren, gevolgd door het debat daarover. Daarbij wordt door de minister-president ook verantwoording afgelegd over de kabinets(in) formatie. Het is gebruikelijk dat dit debat in de week na de beëdiging plaatsvindt.

Ook maakt u gedurende de eerste weken kennis met de organisatie van het parlement en andere Hoge Colleges van Staat. Denk hierbij aan:

- De voorzitter en griffier van de Eerste en Tweede Kamer;
- Relevante Eerste- en Tweede Kamercommissies;
- De vicepresident van de Raad van State;
- De Nationale ombudsman;
- De President van de Algemene Rekenkamer;
- De Directeur van het Kabinet van de Koning;
- De Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

Voor het verdere verdiepingsprogramma de komende maanden worden u enkele suggesties gedaan wat betreft werkbezoeken en kennismakingen. Deze ontmoetingen vinden zoveel mogelijk plaats op locatie door het hele land. Terugkerende thema's zijn het herstel na de coronacrisis, transparante overheid, innovatie en digitalisering.

Hoofdstuk 2

Werken bij BZK

2.1 De hoofdstructuur van BZK

De hoofdstructuur van het ministerie van BZK is als volgt:
- de secretaris-generaal
- de clusterdirectie Mensen & Middelen (M&M)
- de clusterdirectie Bestuursondersteuning (BO)
- de directie Constitutionele Zaken en Wetgeving (CZW)
- het directoraat-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen (DGBRW)
- het directoraat-generaal Overheidsorganisatie (DGOO)
- het directoraat-Generaal Koninkrijksrelaties (DGKR)
- het bureau Algemene Bestuursdienst (ABD)
- het directoraat-generaal Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijksoverheid (DGVBR)
- het directoraat-generaal Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (DGAIVD)

De directoraten-generaal en het bureau ABD staan onder leiding van een directeur-generaal. De clusters staan onder leiding van een clusterdirecteur. Hieronder volgt een korte omschrijving van de verschillende onderdelen. In hoofdstuk4 worden deze onderdelen uitgebreider toegelicht.

M&M staat onder leiding van waarnemend cluster-directeur Mark de Boer. Het doel van het cluster Mensen en Middelen is het gehele departement van BZK te ondersteunen bij de maatschappelijke opgaven van het ministerie. M&M helpt beleid en uitvoering en werkt zelf mee aan het creëren van publieke waarde.

BO staat onder leiding van waarnemend clusterdirecteur Mark de Boer. Het cluster Bestuursondersteuning werkt voor en met de hele organisatie en heeft daardoor overzicht over wat er binnen en buiten het departement gebeurt op het BZK-beleidsterrein. Ook werkt Bestuursondersteuning nauw samen met de bewindspersonen en ambtelijke top en is daarmee één van de schakels tussen politiek en organisatie.

CZW staat onder leiding van directeur Hanneke Schipper–Spanninga. De directie Constitutionele Zaken en Wetgeving is de centrale juridische directie van het ministerie. Bij de directie wordt wet- en regelgeving gemaakt over onderwerpen waarvoor BZK verantwoordelijk is of bij betrokken is. Ook levert de directie technische bijstand bij initiatiefwetsvoorstellen van Kamerleden. CZW adviseert over privaatrechtelijke, publiekrechtelijke en in voorkomende gevallen over strafrechtelijke aangelegenheden en is verantwoordelijk voor juridische procedures, zoals de Wob, bezwaar- en beroepsprocedures. CZW beheert ook de Grondwet en maakt beleid op onderwerpen die voortvloeien uit de Grondwet, zoals de aanpak van discriminatie, demonstratierecht en de Grondwetsherzieningen.

DGBRW staat onder leiding van de directeuren-generaal Chris Kuijpers en Erik Jan van Kempen. Zij hanteren een onderlinge taakverdeling. Chris is verantwoordelijk voor bestuur, democratie en de verduurzaming en veiligheid van de bouw. Erik Jan is verantwoordelijk voor de dossiers wonen, ruimtelijke ordening en de Omgevingswet. Het directoraat-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen staat voor vertrouwen in een sterke en levendige democratie met een slagvaardig en verbonden bestuur, voor de realisatie van de energietransitie, voor de inrichting van een toekomstbestendige leefomgeving, voor de versterking van Nederland door omgevingsbeleid en voor voldoende goede en betaalbare woningen.

DGOO staat onder leiding van directeur-generaal Marieke van Wallenburg. Het directoraat-generaal Overheidsorganisatie werkt aan een overheid die flexibel georganiseerd is, die werkt aan de ontwikkeling van één overheid die een goede werkgever is en technologie effectief inzet voor de dienstverlening aan de samenleving.

DGKR staat onder leiding van directeur-generaal Henk Brons. Het directoraat-generaal Koninkrijksrelaties zet zich in voor een gecoördineerde samenwerking van Nederland met de andere landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden: Aruba, Curaçao, Sint-Maarten en met de openbare lichamen in Caribisch Nederland: Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. Hierbij is ook oog voor de mogelijkheden van samenwerking onderling en in de Caribische regio.

Bureau ABD staat onder leiding van directeur-generaal Bram de Klerck. Bureau Algemene Bestuursdienst is de Management Development-organisatie van de Rijksoverheid. Door te werken aan de kwaliteit van de ambtelijke top draagt Bureau ABD bij aan een goede overheid en een sterk Nederland.

DGVBR staat onder leiding van directeur-generaal Annet Bertram. Het directoraat-generaal Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijk bestaat uit twee onderdelen: het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en vijf shared service organisaties (SSO's). Het RVB verwerft vastgoed en stelt dat ter beschikking aan onderdelen van het Rijk. De SSO' voeren departementsoverstijgende taken uit op het gebied van de bedrijfsvoering van het Rijk.

DGAIVD staat onder leiding van Erik Akerboom. De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst beschermt de nationale veiligheid en democratische rechtsorde door tijdig dreigingen en risico's te onderkennen en te duiden die niet direct zichtbaar zijn voor anderen. De AIVD levert zo een bijzondere bijdrage aan de bescherming van de nationale veiligheid.

Organogram ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
HANKE BRUINS SLOT

Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
HUGO DE JONGE

Staatssecretaris Koninkrijksrelaties en Digitalisering
ALEXANDRA VAN HUFFELEN

Secretaris-generaal
MAARTEN SCHURINK

Constitutionele Zaken en Wetgeving
HANNEKE SCHIPPER - SPANNINGA

Cluster Mensen en Middelen
MARK DE BOER, WND

- Personeel en Organisatie
  APHRODITE BOUCHLAS
- Financieel-Economische Zaken
  REIN TER HORST
- CIO & Informatiemanagement
  MAGCHIEL VAN MEETEREN

Cluster Bestuursondersteuning
MARK DE BOER, WND

- KIEM
  BOUDEWIJN STEUR
- Bestuursadvisering
  NICOLE LEIJENDECKERS
- Communicatie
  CONNIE ELI

Secretariaat ROB
RIEN FRAANJE

Directoraat-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
CHRIS KUIJPERS *(dgBRW)*
ERIK JAN VAN KEMPEN *(pdgOW)*

- Bestuur, Financiën en Regio's
  ANNELIES KROESKAMP
- Bouwen en Energie
  FERDI LICHER
- Democratie en Bestuur
  ELLEN VAN DOORNE
- Ruimte en Leefomgeving
  ROSEMARIE BASTIANEN
- Wonen
  HANS TON
- Woningbouw
  MARJA APPELMAN

Directoraat-generaal Overheidsorganisatie
MARIEKE VAN WALLENBURG

- Ambtenaar en Organisatie
  MARC ALLESSIE
- Digitale Samenleving
  BAS DEN HOLLANDER
- Inkoop-, Facilitair en Huisvestingsbeleid Rijk
  ANDRÉ WEIMAR
- CIO Rijk
  LOURENS VISSER

Directoraat-generaal Koninkrijksrelaties
HENK BRONS

- Koninkrijksrelaties
  RENÉ BAGCHUS (CARIBISCH NEDERLAND)
  SASKIA DE REUVER (LANDEN)
- SSO Caribisch Nederland
  LUTE BERENDS

Bureau Algemene Bestuursdienst
BRAM DE KLERCK

- Management Development Rijk
  MARJOLEIN VOSLAMBER
- ABDTOPConsult
  SIEBE RIEDSTRA

Directoraat-generaal Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijk
ANNET BERTRAM

RIJKSVASTGOEDBEDRIJF

- Atelier Rijksbouwmeester
  BAS VEREECKEN
- Financiën en Bestuursadvisering
  JÜRGEN JONGKIND
- Portefeuillestrategie en Portefeuillemanagement
  FRANK FOREMAN
- Transacties en Projecten
  ROGER MOL
- Vastgoedbeheer
  NINKE LANSINK ROTGERINK & IRENE VAN MUNSTER

SHARED SERVICE ORGANISATIES
RONALD BARENDSE, PLV. DGVBR

- Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk
  RONALD BARENDSE
- P-Direkt
  MARIJKE VAN DEN BROEK
- FMH
  PABLO HUNNEGO
- Doc-Direkt
  ANDRÉ DIJKHUIJS
- SSC-ICT
  JOOP GROEN

Directoraat-generaal Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
ERIK AKERBOOM
SIMONE SMIT *plv dg*

- Inlichtingen
- Operatiën
- Veiligheidsonderzoeken en Bedrijfsvoering

- Logius
  YVONNE VAN DER BRUGGE-WOLRING
- Rijksdienst voor Identiteitsgegevens
  RHODIA MAAS
- Dienst Huurcommissie
  THIEU COFFENG

Adviescollege ICT (AcICT)
Nationaal Coördinator Discriminatie en Racisme
Huurcommissie
Huis voor Klokkenluiders
Kadaster
Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw
Kiesraad
Stichting Administratie Indonesische Pensioenen
Stichting Visitatie Woningcorporaties Nederland

Directeur Kabinet van de Gouverneur van Curaçao *(Peter Benschop)*
Directeur Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten *(Mieke Kalter)*
Directeur Kabinet van de Gouverneur Aruba *(John Newton)*
Secretariaat Colleges financieel toezicht

Rijksvertegenwoordiger *Jan Helmond, wnd.*

Werken bij BZK

Werken bij BZK betekent werken op BZK-terreinen én werken voor de hele Rijksdienst. Met oog en oor voor inwoners. Van beleid tot uitvoering.

Sturingsmodel BZK

Alle dienstonderdelen van het ministerie vallen onder de verantwoordelijkheid van de secretaris-generaal. De secretaris-generaal heeft de ambtelijke leiding van het ministerie. Dit houdt onder meer in dat hij de bewindspersonen informeert en adviseert over zaken die de bewindspersonen of het ministerie aangaan, de ambtelijke organisatie leidt en zorgt voor de coördinatie en integratie van beleidsvoorbereiding, beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering binnen het ministerie.

De secretaris-generaal valt onder de politieke leiding: de minister van BZK. Het ministerie kent een Bestuursraad, waarvan de secretaris-generaal de voorzitter is.
De Bestuursraad bespreekt het departementale beleid en neemt daarover besluiten. Tevens ziet de Bestuursraad toe op het uitvoeren van die besluiten.

BZK heeft verschillende uitvoeringsorganisaties. De minister is eindverantwoordelijk voor de publieke taakuitvoering door de uitvoeringsorganisaties. Deze verantwoordelijkheid betreft de kwaliteit (doelmatig en rechtmatig) en continuïteit van de taakuitvoering.

De uitvoeringsorganisaties hebben een andere vorm van besturing dan de dienstonderdelen bij het kerndepartement. Deze uitvoeringsorganisaties – diensten, agentschappen en zelfstandige bestuursorganen (zbo's) – worden bestuurd door middel van het driehoeksmodel. Het driehoeksmodel kent de rollen van eigenaar, opdrachtgever en opdrachtnemer. De rol van eigenaar ligt bij de secretaris-generaal en in een aantal gevallen is deze rol overgedragen aan of gedelegeerd naar een directeur-generaal. De rol van opdrachtgever ligt in de meeste gevallen bij een directeur-generaal. Deze directeuren-generaal zijn, om uitdrukking te geven aan hun verantwoordelijkheid als directeur-generaal voor het hele departement, directeur-generaal van BZK (behalve ABD en AIVD).

De opdrachtnemer is de (algemeen) directeur of bestuursvoorzitter (in het geval van een zbo). De eigenaren worden geadviseerd door de afdeling Eigenaaradvisering.

Zbo's	Agentschappen	Overheidsdiensten
Huurcommissie	Rijksvastgoedbedrijf	Doc-Direkt
Kiesraad	Logius	RCN/SSO Caribisch Nederland
Kadaster	Dienst van de Huurcommissie	
Huis voor de Klokkenluiders	Rijksidentiteit voor Identiteitsgegevens	
	Shared Service Organisaties (SSO's)	

Overzicht van zbo's, agentschappen en overheidsdiensten onder eigenaarschap secretaris-generaal

2.2 De overlegstructuren

Uw agenda kent enkele vergadermomenten binnen en buiten het departement en met het parlement. Een deel van deze vergadermomenten staat vast, zoals de Ministerraad. De overleggen binnen BZK worden in overleg met u ingepland. Hierbij kunt u beslissen over de aard en frequentie van overleggen. Het secretariaat beheert uw agenda.

Binnen BZK

Periodieke overleggen met directies

Het wordt aangeraden periodiek uw beleidsbesprekingen met de directeuren-generaal in te plannen. Op deze manier is er een vast moment waarop u de bij het dossier betrokken DG spreekt. De DG heeft hierbij ook gelegenheid om strategische en actuele dossiers met u te wisselen. Het verdient de voorkeur om actief aansluiting te vinden met medewerkers die werkzaam op specifieke dossiers door hen bij PO's aan te laten sluiten of met hen aparte overleggen in te plannen. Op deze manier wordt u op een meer gedetailleerde wijze op de inhoud meegenomen. Gedurende uw eerste weken wordt u een voorstel gedaan voor periodieke overleggen en worden deze overleggen, afhankelijk van uw wensen, ingepland.

Overleg bewindspersonen en secretaris-generaal

Periodiek vindt een overleg met de secretaris-generaal en de bewindspersonen plaats.

Buiten BZK

Overleg met de Commissarissen van de Koning

De minister van BZK voert periodiek overleg met de Commissarissen van de Koning (CdK's). Op de agenda staan BZK-onderwerpen die raken aan de taken en verantwoordelijkheden van provincies en daarmee van de CdK's. De minister is voorzitter van dit overleg; het secretariaat wordt gevoerd door een ambtelijk secretaris van de directie Bestuur, Financiën en Regio's (BFR). De Kring van CdK's heeft een eigen voorzitter, die 'doyen' wordt genoemd. Zowel de minister, ondersteund door de beleidsdirecties, als de leden van de Kring van CdK's kunnen onderwerpen aandragen voor het CdK-overleg. Het heeft het karakter van discussie, meningsvorming en het maken van afspraken.

Bestuurlijk overleg

De minister van BZK voert regelmatig verschillende soorten bestuurlijk overleg (BO). De bestuurlijke overleggen zijn gericht op interbestuurlijke besluitvorming op een breed scala aan onderwerpen. Agenda en deelnemers verschillen per onderwerp. De minister van BZK is voorzitter van een aantal structurele BO's maar neemt ook deel aan overleggen die worden gedeeld of geheel onder voorzitterschap van een ander ministerie vallen. De BO's onder voorzitterschap van de minister van BZK zijn veelal sectoraal of gebiedsgericht. Enkele voorbeelden hiervan zijn respectievelijk het BO Financiële Verhoudingen en de vijf landsdelige BO's Leefomgeving Noord, Noordwest, Oost, Zuidwest, Zuid.

Europees en internationaal

De minister van BZK neemt voor de onderwerpen die onder zijn/haar verantwoordelijkheid vallen deel aan de Europese vakraden, met name de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken (JBZ). De voorbereiding voor deelname aan deze vakraden gebeurt door directie KIEM, in samenwerking met beleidsdirecties en CZW.

Parlementair en interdepartementaal

Onderraden, ministerraad en Rijksministerraad

Elke dinsdagochtend vinden de onderraden van de ministerraad plaats. De ministerraad vergadert in de regel elke vrijdag om 10.00 uur in de Trêveszaal bij het ministerie van Algemene Zaken (AZ). De Rijksministerraad (ministerraad plus de gevolmachtigde ministers van Aruba, Curaçao en Sint-Maarten) vergadert ongeveer eens per maand, voorafgaand aan de reguliere ministerraad om 10.00 uur.

U neemt samen met bewindspersonen van andere departementen plaats in de onderraden, (Rijks)ministerraad en ministeriële overleggen. Op een aantal onderwerpen werkt u nauw samen met collega-bewindspersonen en heeft u regelmatig contact, bijvoorbeeld over wonen, duurzaamheid of digitalisering.

Van AZ ontvangt u het Handboek voor Aantredende Bewindspersonen (het ‘Blauwe Boek’). Hier staat onder andere de werkwijze van de ministerraad en onderraden in beschreven. Er is een schriftelijke voorbereiding van de ministerraad en onderraden: voor alle stukken worden ambtelijke adviezen gemaakt. De beleidsadviseurs van Bestuursadvisering maken voor u een geannoteerde ministerraadsagenda.

Vrijdagmiddag na afloop van de ministerraad geven de bewindspersonen van BZK een mondelinge terugkoppeling van de hoofdlijnen uit de ministerraad. Deze terugkoppeling vindt fysiek of digitaal plaats in aanwezigheid van enkele betrokken collega’s. Een beleidsadviseur van Bestuursadvisering maakt een kort overzicht van deze terugkoppeling voor de Bestuursraad.

Het bewindspersonenoverleg

Elke donderdagavond vindt per regeringspartij een bewindspersonenoverleg (BPO) plaats. In dit overleg worden de ministerraad en andere politiek relevante onderwerpen besproken. De secretaris van dit beraad is iemand van de politieke partij van de desbetreffende bewindspersoon, meestal de politiek assistent van de (vice-)minister-president. Er zijn geen ambtenaren aanwezig. Het bewindspersonenoverleg wordt meestal gehouden op het ministerie van de (vice-) minister-president.

Vragenuurtje

Elke dinsdag vindt in de Tweede Kamer het vragenuurtje plaats. Hierbij kunnen Kamerleden mondelinge vragen stellen aan leden van het kabinet, waaronder de bewindspersonen van BZK. Alleen indien er vragen op BZK-terrein moeten worden beantwoord, is uw aanwezigheid vereist.

Contacten met het parlement

Politieke contacten onderhoudt de bewindspersoon zelf en/of via de politiek assistent(e). Met toestemming van de bewindspersonen kunnen ambtenaren informatie verstrekken aan Kamerleden of commissies, bijvoorbeeld in de vorm van technische briefings. In de gewijzigde Aanwijzingen inzake externe contacten (2020) wordt hiervoor ruimte geboden. Verzoeken van Kamerleden om feitelijke informatie kunnen door de parlementair contactpersoon van ieder departement zonder tussenkomst van de bewindspersoon worden afgedaan. Voor contacten met de ambtenaren van de Kamers (bijv. griffiers van de vaste commissies) zijn bij de Directie Bestuursadvisering medewerkers aangewezen als contactpersoon parlementaire zaken.

2.3 Hybride werken

Als gevolg van de coronapandemie is bij de Rijksoverheid, net als bij tal van andere werkgevers, de werksituatie flink veranderd. De belangrijkste en meest zichtbare verandering is dat sinds maart 2020 naar schatting circa 75% van de ruim 120.000 rijksambtenaren vanuit huis werkt. Deze verandering is in zeer korte tijd mogelijk gemaakt onder meer door de massale distributie van facilitaire middelen (o.a. bureaus, bureaustoelen en beeldschermen) en de grootschalige invoering van de noodzakelijke ICT-infrastructuur (voor bijvoorbeeld het videovergaderen).

De coronapandemie heeft het denken over hoe we in de toekomst het werk bij de Rijksoverheid beter kunnen organiseren in een stroomversnelling gebracht. De ervaringen die sinds de start van de coronapandemie zijn opgedaan zijn de basis geweest voor onderzoek naar hoe we de organisatie en het functioneren van de Rijksoverheid verder kunnen verbeteren. Dit is verwoord en verbeeld in de Ambitie Rijksdienst 2022, waarin nadrukkelijk aandacht is voor de bijdrage van de bedrijfsvoering aan het realiseren van maatschappelijke opgaven. Op basis van de ervaringen en de geleerde lessen wordt nu, onder regie van het ministerie van BZK, stapsgewijs toegewerkt naar een rijksbrede situatie waarin deels op kantoor wordt gewerkt en deels vanuit huis: Hybride werken. Belangrijkste uitgangspunt van het hybride werken is dat niet iedereen noodzakelijkerwijs fysiek op een kantoor aanwezig hoeft te zijn, omdat de techniek het mogelijk maakt om ook op afstand op volwaardige wijze deel te kunnen nemen.

Hybride en digitaal werken

Sinds maart 2020 werken naar schatting ruim 120.000 rijksambtenaren vanuit huis. Stapsgewijs wordt er gewerkt aan een rijksbrede situatie waar deels op kantoor en deels vanuit huis of elders gewerkt kan worden.

Als bewindspersoon van het ministerie van BZK wordt ook u in de gelegenheid gesteld hybride te werken. Dat betekent dat u niet voor alle overleggen op het ministerie van BZK aanwezig hoeft te zijn. Dat betekent tevens dat uw ambtenaren niet altijd fysiek op het ministerie van BZK aanwezig zullen zijn. Per vergadering wordt bekeken of fysieke aanwezigheid praktisch en noodzakelijk is. Belangrijke kanttekening is dat de mogelijkheid om daadwerkelijk hybride te kunnen werken uiteraard wel afhankelijk is van de geldende coronamaatregelen.

Digitale stukkenstroom en DigidocOnline

Stukken zoals nota's, rapporten en voorbereidingen voor overleggen, worden digitaal aangeleverd via het documentmanagementsysteem Digidoc. Hiermee worden stukken op één plek in de organisatie bewaard en zijn deze gemakkelijk terug te vinden.
Voor het dagelijks afdoen van stukken wordt gebruik gemaakt van DigiDocOnline via de iPad. Hiermee kunt u stukken op eenvoudige wijze digitaal lezen, eventueel aanpassen of opmerkingen erbij plaatsen, ze parafreren en afhandelen, ongeacht de tijd en locatie. In de eerste week als bewindspersoon wordt het gebruik van dit systeem verder aan u uitgelegd.

KamerDebatApp

Tijdens debatten in de Tweede Kamer zoals commissiedebatten en de begrotingsbehandeling, kunnen bewindspersonen gebruik maken van de KamerDebatApp. Deze app is door BZK ontwikkeld en door toenmalig staatssecretaris Knops succesvol getest. Op termijn wordt deze app beschikbaar gesteld voor andere departementen. Met een app op de iPad, kunnen de bewindspersonen op overzichtelijke wijze de door Kamerleden gestelde vragen en voorgestelde beantwoording zien. Het gebruik van de KamerDebatApp is optioneel.

2.4 Transparant en toegankelijk werken

Informatieverstrekking aan parlement en samenleving

Voor de informatieverstrekking zijn twee wetten van belang; de Grondwet en de ongeschreven actieve inlichtingenplicht voor de informatieverstrekking aan het parlement. En de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), op termijn de Wet open overheid (Woo), voor informatieverstrekking aan de samenleving.

Artikel 68 van de Grondwet betreft de inlichtingenplicht van ministers en staatssecretarissen aan de Kamers. Daarnaast bestaat er ook een actieve inlichtingenplicht voor ministers en staatssecretarissen, die voortvloeit uit de vertrouwensregel. We verstrekken inlichtingen zowel actief, door bijvoorbeeld Kamerbrieven te sturen, als passief, op verzoek van de Kamer. Om de informatievoorziening aan het parlement te verbeteren heeft het kabinet Rutte III toegezegd dat op 1 juli 2021 van start wordt gegaan met het actief openbaar maken van departementale nota's die de bewindspersonen hebben gebruikt voor de besluitvorming. Deze nota's worden in aanvulling op Kamerstukken openbaar gemaakt. Informatie die in strijd is met het belang van de staat wordt niet openbaar gemaakt. Persoonlijke beleidsopvattingen worden niet langer gerekend onder de weigeringsgrond belang van de staat en worden dus openbaar gemaakt. Dit is ook het geval als vanuit het parlement gericht wordt verzocht om specifieke documenten (passieve openbaarmaking). Met de openbaarmaking van de persoonlijke beleidsopvattingen wil het kabinet richting de Kamer meer openheid bieden over de afwegingen die ten grondslag liggen aan het beleid.

De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) regelt de actieve en passieve (op verzoek) openbaarmaking aan de samenleving. Iedere burger kan op grond van de Wob een informatieverzoek indienen. De directie CZW coördineert de behandeling van Wob-verzoeken bij BZK. De Wet open overheid (Woo) vervangt op termijn de Wob. De Woo gaat uit van actieve openbaarmaking aan de samenleving van bepaalde documenten. Ook blijft het net als onder de Wob voor iedereen mogelijk om een informatieverzoek in te dienen.

Bij een Wob-verzoek bestaat de uitzonderingsgrond persoonlijke beleidsopvatting nog wel. In lijn met de ruimere informatievoorziening aan de Kamer wordt er ruimhartiger omgegaan met openbaarmaking van persoonlijke beleidsopvattingen onder de Wob. Zo worden beleidsopvattingen van vijf jaar en ouder voortaan openbaar, behoudens zwaarwegende belangen. Ook zullen voortaan prognoses, beleidsalternatieven en gevolgen van beleidsalternatieven openbaar worden gemaakt. Als informatie een overwegend objectief karakter heeft, wordt het openbaar onder de Wob. Hiermee wordt deels vooruitgelopen op in werkingtreding van het wetsvoorstel Wet open overheid (Woo), waarin de uitzonderingsgrond persoonlijke beleidsopvattingen anders is vormgegeven dan onder de Wob.

Transparantie

Democratie is niet vanzelfsprekend. We moeten eraan blijven werken. Transparantie is een van de manieren waarmee we dat doen. We bereiken een open democratie alleen als er openheid is binnen overheidsorganisaties én naar buiten toe.

Informatie bewaren en verstrekken

In het Meerjarenplan Verbetering Informatiehuishouding Rijk wordt voorgeschreven dat alle rijksorganisaties in 2021 een werkwijze voor e-mailarchivering moeten invoeren.
De hoeveelheid e-mails die elk jaar wordt verzonden en ontvangen is omvangrijk. Tegelijkertijd is de behoefte aan vindbaarheid en toegankelijkheid van e-mails, berichten-apps en andere zaken groter dan ooit. Transparantie en openheid worden gevraagd. Dit betekent dat er ook bij BZK een aantal zaken worden bewaard. Allereerst de mailboxen. De mailbox en agenda van bewindspersonen en persoonlijk assistent en sleutelfunctionarissen zullen bewaard worden. Daarnaast moeten berichten uit apps bewaard worden. Met berichtenapps als Whatsapp en Signal kan snel en makkelijk informatie uitgewisseld worden. Ook bij de Rijksoverheid maken we er veel gebruik van, maar is het belangrijk dat wel wordt voldaan aan eisen op het gebied van informatiebeveiliging, privacy én openbaarmaking. In de praktijk betekent het dat het gebruik van berichten-apps voor bestuurlijke besluitvorming wordt ontraden. Indien het berichtenverkeer toch besluitvormend van aard is, dan is het advies om deze besluitvorming vervolgens vast te leggen in een nota. Wanneer dit niet gebeurt, moeten deze archiefwaardige berichten bewaard en veiliggesteld worden. Tot slot worden ook de social media die vanuit de rol worden gebruikt op termijn gearchiveerd.

Openbaarmaking bestuurskosten politieke en ambtelijke top

Sinds 1 januari 2013 worden de bestuurskosten van bewindspersonen en de ambtelijke top actief openbaar gemaakt. Het doel van actieve openbaarmaking is het inzichtelijk maken welke kosten gemoeid zijn met de ambtsvervulling (transparantie). Het gaat om uitgaven voor, door of namens bewindspersonen en de ambtelijke top. Denk bijvoorbeeld aan krantenabonnementen en dienstreizen. Het gaat hierbij niet om kosten die bewindspersonen maken vanuit de eigen representatievergoeding.

Elk departement maakt maandelijks de eigen brondocumenten (facturen, bonnen, declaratieformulieren met bijlagen, creditcardafschrijvingen) openbaar op www.rijksoverheid.nl. Er is geen speciaal ingerichte overzichtspagina. Alle declaraties van de bewindspersonen worden altijd afgedaan door de secretaris-generaal.

Maatschappelijke correspondentie

Het team Maatschappelijke Correspondentie (MC) van de directie Communicatie houdt de afhandeling van alle inkomende maatschappelijke correspondentie bij. Dat betreft e-mails, telefoontjes, brieven en vragen op sociale media van burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, andere overheden, organisaties en instanties. De beantwoording van de correspondentie gebeurt grotendeels door MC en de beleidsdirecties.

Honderden brieven en e-mails zijn gericht aan de bewindspersonen. Hiervan ondertekent u altijd kinderbrieven en correspondentie over politiek gevoelige kwesties. Over andere correspondentie die direct gericht is aan de bewindspersonen, worden afspraken met u gemaakt over de ondertekening.

MC maakt ieder jaar een jaarrapportage van de behandeling van de maatschappelijke en juridische correspondentie bij BZK. Deze wordt, conform een toezegging aan de Nationale Ombudsman en de Tweede Kamer, namens de minister aan de Tweede Kamer aangeboden.

Klachtafhandeling

Burgers hebben recht een klacht in te dienen bij het ministerie van BZK. Hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) regelt dat iedereen een klacht kan indienen bij een bestuursorgaan. Bijvoorbeeld over de manier waarop hij of iemand anders in een bepaalde situatie door dat orgaan behandeld is. Intern klachtrecht wil zeggen dat het bestuursorgaan zelf de klacht afdoet. Dit in tegenstelling tot extern klachtrecht, waarbij de klacht wordt afgehandeld door een andere instantie dan de organisatie waarover geklaagd wordt. Klachten moeten dus gaan over (het nalaten van) een gedraging van het bestuursorgaan tegenover u of iemand anders. Binnen BZK adviseert de directie CZW over de juiste procedure. Er is specifieke aandacht voor maatwerk bij complexe klachten en situaties waar burgers vastlopen bij meerdere overheidsinstanties. BZK is voorzitter van het expertiseteam klachten, een overlegorgaan waar verschillende ministeries en uitvoeringsinstanties samenwerken en expertise uitwisselen.

Hoofdstuk 3

Hier werkt BZK aan

Het ministerie van BZK werkt aan maatschappelijke vraagstukken. Van ruimtelijke opgaven in onze fysieke leefomgeving tot vraagstukken in het digitale domein. Samen met medeoverheden en in het gehele Koninkrijk. Nu en in de toekomst. BZK werkt aan deze maatschappelijke opgaven aan de hand van zeven inhoudelijke richtingwijzers. In dit hoofdstuk worden deze richtingwijzers toegelicht.

Evenwichtige en duurzame verdeling van ruimte
De grote ruimtelijke opgaves (wonen, water, bodem, energie, vervoer, economie) in Nederland sturen waarbij de duurzame, ecologische, economische en sociaal-culturele ontwikkeling in balans is.

Goed functionerend openbaar bestuur
Een soepel functionerende, gedecentraliseerde eenheidsstaat, waar samenwerking vanzelfsprekend is ende overheid responsief, behoorlijk en resultaatgericht is in haar dienstverlening, en werkt aan de bedoeling.

Grenzeloos samenwerkende (Rijks-)overheid
Samenwerken aan maatschappelijke vragen, over departementale en interbestuurlijke grenzen en domeinen heen. Gedrag, arrangementen en leiderschap bevorderen dat daarbij past.

Sterke enlevendige democratie
Een democratie die aansluit op het maatschappelijk debat, met voldoende vertegenwoordigers, die burgers vertrouwen geeft.

Een Koninkrijk met wederzijdse betrokkenheid
Samenwerken aan de ontwikkeling van alle van het Koninkrijk, met oog voor verschillen en onderlinge verhoudingen.

Duurzaam wonen voor iedereen
Een leefbare en duurzame woonomgeving voor alle groepen, beschikbaar en betaalbaar in heel Nederland.

Waardengedreven digitale samenleving
Een digitale samenleving die grondrechten als uitgangspunt hanteert en betrouwbaar, veilig en toegankelijk is.

3.1 Sterke en levendige democratie & Goed functionerend openbaar bestuur

Het ministerie van BZK is de hoeder van democratie en goed bestuur in Nederland.

Uit wereldwijde onderzoeken en ranglijsten blijkt een positieve relatie tussen democratie en goed bestuur enerzijds, en welvaart, welzijn en welbevinden in een land anderzijds. Onze democratie staat in dergelijke vergelijkingen hoog aangeschreven.[1]

De ruggengraat van de democratie is dat wij onze vertegenwoordigers kiezen in vrije en open verkiezingen. Iedereen kan kiezen en verkiesbaar zijn en daarvoor zijn in Nederland zo min mogelijk formele drempels. Dit leidt tot het representatieve bestel van gemeenteraden, provinciale staten en parlement en de daarvan afgeleide bestuurlijke arrangementen. Tegelijk is dit representatieve bestel niet het enige substantiële bestanddeel van een levende democratie. Inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en groepen oefenen op diverse manieren invloed uit op collectieve besluiten. Naast het stemmen bij verkiezingen, participeren inwoners ook via andere kanalen in de democratie, bijvoorbeeld via inspraak, burgerinitiatieven, politieke partijen, petities of protest. Een laatste element in een levende democratie is dat mensen samen vorm geven aan hun gemeenschap en leefomgeving, soms op een heel praktische manier.

1. *Op de Global Democracy Ranking staat Nederland op de 6e plaats van een totaal van 113 landen die door Freedom House als (geheel of gedeeltelijk) als vrij zijn gekenschetst. De kwaliteit van de democratie wordt daarin voor het grootste deel bepaald op basis van de mate van vrijheid en andere karakteristieken van het politieke systeem en voor een deel aangevuld met de prestaties op een aantal niet-politieke dimensies (sekseverhoudingen, economie, kennis, gezondheid en milieu). Op de Human Development Index staat Nederland op plaats 7 van een totaal van 188 landen.*

De verantwoordelijkheid van het ministerie bestaat in de eerste plaats uit de zorg voor het goed functioneren van het bestel en de staatsinrichting zoals we dat nu kennen: een goed verloop van eerlijke en vrije verkiezingen, de financiering van politieke partijen op een weerbare, transparante en controleerbare manier, het benoemen van burgemeesters en Commissarissen van de Koning, het zorgdragen voor een toegesneden rechtspositie van bestuurders en – in samenwerking met VNG, IPO en beroeps- en belangenverenigingen – stimuleren en faciliteren van een goede ondersteuning en ontwikkeling van decentrale politieke ambtsdragers, het zorgdragen voor de integriteit en veiligheid van deze groep, het onderhouden en bijhouden van de Grondwet en het beschermen van de democratie tegen destabilisering door desinformatie en ongewenste buitenlandse financiering tegen te gaan.

Het ligt in de tweede plaats ook op de weg van BZK om kwetsbaarheden in de democratie en het bestuur te onderkennen en om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Naast het organiseren van een vernieuwd verkiezingsproces gaat het om het mede vormgeven aan de balans tussen macht en tegenmacht, zowel nationaal als decentraal. Een van de manieren daarvoor is om tussen verkiezingen door nieuwe vormen van zeggenschap mogelijk te maken rond maatschappelijke opgaven en in gebieden. Dit kan bijvoorbeeld via (lokale) referenda of andere vormen van directe democratie, burgerfora, online participatie, burgerparticipatie en uitdaagrecht. Daarbij hoort ook te stimuleren dat (ook nu ondervertegenwoordigde) mensen zichtbaar en hoorbaar zijn in de democratie. Bijvoorbeeld door aandacht voor inclusie, discriminatie, jongeren, traditie en regio (onder andere minderheidstalen) en de omgang met ons verleden (slavernijdialoog).

Voor het bestuur is op alle niveaus zowel slagvaardigheid als democratische legitimiteit van belang. Dit is ook relevant voor nieuwe bestuurlijke arrangementen, bijvoorbeeld regionalisering en interbestuurlijke samenwerking. Het gebiedsgericht en interbestuurlijk aanpakken van maatschappelijke problemen past op die voorwaarden bij een eigentijds bestuur. Zo wordt er een programma Leefbaarheid en Veiligheid uitgevoerd in 16 stedelijke vernieuwingsgebieden, en breder, dat uitgaat van een integrale aanpak onder regie van de burgemeester. Deze aanpak is met inbegrip van democratische en bestuurlijke vernieuwing. Het werken aan een brede, interbestuurlijke en interdepartementale, aanpak van maatschappelijke onrust en maatschappelijk onbehagen in samenwerking met J&V, SZW, Politie, VNG en andere partners is een ander voorbeeld

De kerntaak van hoeder van democratie en goed bestuur zijn is dus tweeledig. Enerzijds gaat het om het in stand houden en beschermen van de fundamenten van het bestel. Anderzijds gaat het om de versterking van kwetsbare aspecten en om de vernieuwing die nodig is om het democratisch bestuur in Nederland vitaal en bij de tijd te houden. Zoals de Staatscommissie Parlementair stelsel (Remkes) het typeert: het gaat om hoge dijken rond de democratische instituties en kernwaarden, maar tegelijk om lage drempels voor aanpassingen aan de constante veranderingen in de maatschappelijke context.

Relevante trends

De beleidskeuzes op het terrein van democratie en bestuur, waaronder de bovengenoemde prioriteiten, komen voort uit een aantal ontwikkelingen in de maatschappelijke omgeving die in het bijzonder relevant zijn voor dit domein. Sommige van deze trends zijn door de coronacrisis versterkt:

Maatschappelijke segmentatie en fragmentatie

We zien een maatschappij ontstaan van gescheiden werelden en ‘bubbels’ waarin nieuwe en oude identiteiten leidend zijn (demografisch, cultureel, regionaal). Dit krijgt ook politiek vertaling in fragmentatie: meer en kleinere politieke partijen die gezamenlijk moeten besturen.
We zien ook dat niet alle groepen meer aangehaakt zijn op het ‘mainstream’ bestel en debat. Het vertrouwen in de democratie verschilt tussen groepen en regio’s en er is sprake van onvrede en sluimerend onbehagen. Op de flanken zien we polarisatie en gevoeligheid voor complotdenken. Alarmerend is dat opleiding een nieuwe scheidslijn is geworden in samenleving en politiek. Een deel van de bevolking van ongeveer 20% lijkt structureel af te drijven van de politieke instituties.[2] Dit kan zich uiten in uiteenlopende vormen van maatschappelijk onbehagen en onrust. Afhankelijk van hoe het bestuur hierop inspeelt, vormt dat een bedreiging voor het goed functioneren van de democratie óf een kans om signalen op te pikken en de responsiviteit van democratie en bestuur te vergroten.

2. Staat van bestuur 2020, p.26.

Jongeren en Democratie

Een vitale en weerbare democratie beweegt mee met de samenleving en speelt in op ontwikkelingen. Mensen een stem geven is hierbij het uitgangspunt, zeker ook die van jongeren. BZK werkt daarom aan beleid dat rekening houdt met alle generaties.

Digitale wereld biedt risico's en kansen

Met de doorgaande digitalisering is een nieuwe, grensoverschrijdende, publieke ruimte ontstaan waarin niemand regie heeft. Deze ruimte versterkt de trend van segmentatie en kan via desinformatie en manipulatie het open democratische debat bedreigen, onbehagen en onrust vergroten en het afhaken van groepen verder stimuleren. Het is een uitdaging om ervoor te zorgen dat de waarden en het gelijke speelveld van stemmen en meningen die horen bij een democratische rechtsstaat ook in de virtuele wereld verankerd raken.

De digitale publieke ruimte biedt daarnaast ook kansen om de betrokkenheid bij de democratie te verbreden. Digitale instrumenten geven de mogelijkheid om het gesprek tussen burger en bestuur permanent te voeren en om de actieve inbreng van inwoners bij besluitvorming en beleid te benutten. Met de juiste investering lijken die instrumenten ook mensen te trekken die niet meedoen aan inspraak 'oude stijl'.

Problemen en oplossingen manifesteren zich in gebieden

Nederland is een klein land, maar toch met verre uithoeken. We zien dat bepaalde problemen (economische achterstand, ruimtebeslag, beschikbaarheid van voorzieningen, subjectieve of objectieve leefbaarheid en (on)veiligheid) zich manifesteren in gebieden. Dit kunnen regio's zijn met soms zeer gebiedsgebonden problemen (bv. het Groningse aardbevingsgebied), maar ook wijken of zelfs buurten. Onderzoeken op het terrein van leefbaarheid laten zien dat er gebieden zijn waar problemen zich opstapelen. Er zijn wijken in de (middel) grote steden waar, onder andere door drugsgerelateerde criminaliteit en andere ondermijnende activiteiten, de leefbaarheid stelselmatig daalt. Dit zijn ook gebieden waar de inwoners afhaken van het democratisch bestel. Het is zaak dat BZK oog heeft voor het schaalniveau waar problemen optreden. Waar problemen zich voordoen op specifieke plekken, worden oplossingen op dat schaalniveau gezocht. In veel gebieden zijn voorbeelden te vinden van bestuurlijke inspanningen. Om gebiedsgebonden problemen op te lossen is soms echter ook nationaal beleid nodig.

Regionale bestuurlijke samenwerking rond bepaalde opgaven is één manier waarop het zoeken naar oplossingen vorm krijgt. Er is sprake van de organische groei van regionale bestuurlijke samenwerking in 25 – 30 samenhangende gebieden. De democratische legitimatie, via een actieve betrokkenheid van volksvertegenwoordigers en inwoners, blijft dan vaak achter. Dit vereist versterking om geen discrepantie te krijgen tussen de democratie 'op papier' en die in de werkelijkheid.

Passende financiële verhoudingen

De financiële positie van medeoverheden is een steeds dominanter thema in de maatschappelijke en politieke discussie over het goed functioneren van de verschillende bestuurslagen in een sterke en levendige democratie.
De contacten met bestuurders van medeoverheden laten zien dat zij zeer betrokken zijn bij de taken waarvoor zij verantwoordelijk zijn. In de loop der jaren is dat takenpakket vaak in omvang toegenomen. Maar de bestuurlijke werkelijkheid vraagt ook om passende financiële verhoudingen, zodat alle overheden hun taken goed kunnen vervullen. Op verschillende thema's laat zich voelen dat de huidige financiële arrangementen soms knellen bij het vervullen van die taken. Denk bijvoorbeeld aan de jeugdzorg. Op dit terrein zijn al veel initiatieven genomen.
Zo zijn eind 2020 de onderzoeken afgerond die aan de basis liggen van een nieuwe verdeling van het gemeentefonds.

Het besluit tot het invoeren van de nieuwe verdeling is aan het volgend kabinet en wordt de komende periode dus actueel. Daarnaast zijn met de provincies afspraken gemaakt over de herijking van het provinciefonds en een verkenning van de bouwstenen voor een toekomstig provinciaal belastinggebied. In mei 2020 hebben de fondsbeheerders een ambtelijk adviesrapport gepubliceerd met bouwstenen voor een herziening van het gemeentelijk belastinggebied. Dit betreft zowel verruiming van het gemeentelijk belastinggebied als de modernisering van bestaande lokale heffingen. Dit alles zodat de fiscale instrumenten beter kunnen worden ingezet voor de actuele maatschappelijke kwesties. Besluitvorming hieroveris aan een nieuw kabinet.

De komende jaren zal deze thematiek onverminderd actueel blijven, en zullen nog meer initiatieven nodig zijn. BZK staat als hoeder van de medeoverheden aan de lat om hun stem in Den Haag te laten horen en om scherp te blijven op het vermogen van medeoverheden om hun taken goed te blijven vervullen.

Goed functionerend openbaar bestuur: macht en tegenmacht

Er is een roep om een andere bestuurscultuur, die zich uitstrekt naar de relaties **binnen** het bestuur en naar die **tussen** bestuur, politiek en samenleving. Dit geldt zowel voor het nationale als voor het decentrale niveau.
Binnen het bestuur gaat het om meer aandacht voor doelmatigheid, uitvoerbaarheid, vakmanschap en tegenspraak. Om de wisselwerking tussen macht en tegenmacht effectief te laten zijn, is het nodig dat de verschillende instituties in het democratisch bestel op een gelijkwaardige manier hun rollen kunnen spelen en onderling in balans zijn. In de relatie tussen bestuur, politiek en samenleving gaat het om het versterken van de positie en de zichtbaarheid van de burger in besluitvorming en beleid enerzijds en om de transparantie van politieke en bestuurlijke processen anderzijds.

In dit verband is relevant dat er een zekere disbalans is ontstaan tussen democratie en bestuur, zowel nationaal als decentraal. Volksvertegenwoordigers ervaren dat zij hun taken door beperkte ondersteuning niet altijd adequaat kunnen vervullen. Hierdoor kan de democratische controle op het bestuur haperen. Ook op decentraal niveau zien we daarnaast een afbrokkeling van tegenmachten buiten het bestuur (bijvoorbeeld lokale media en rechtsbijstand) en een wisselende doorwerking van inspraak en participatie in besluitvorming. Waar burgers zich niet gehoord vinden, kunnen zij afhaken of juist kiezen voor protest als democratische uitlaatklep. Investeren in de relatie tussen burgers en bestuur, in het goed functioneren van tegenkrachten en in de positie van volksvertegenwoordigers kan ervoor zorgen dat de balans tussen democratie en bestuur meer in evenwicht komt.

Kiezen en gekozen worden

Onderhoud en vernieuwing van het verkiezingsproces is nodig. We werken aan de uitvoering van de Verkiezingsagenda 2030 om het verkiezingsproces robuuster en toegankelijker te maken.

Versterkte aanpak van discriminatie

De maatschappelijke en politieke discussie over discriminatie en racisme hebben de afgelopen tijd gezorgd voor toegenomen brede erkenning van de aard en de reikwijdte van dit probleem in de samenleving. Dat dit iedereen raakt, is pijnlijk duidelijk geworden. De grootschalige Black Lives Matter-demonstraties van 2020, de roep vanuit het parlement en de samenleving voor verandering en het rapport “Ongekend Onrecht” van de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag hebben geleid tot een kantelpunt in de aanpak van discriminatie en racisme.

Er moet een sterkere vuist worden gemaakt tegen alle vormen van discriminatie en racisme. Er zijn veel spelers betrokken bij de aanpak van discriminatie en racisme vanuit het rijk, de lokale overheid, adviserende en toezichthoudende instanties, ngo’s en andere maatschappelijke organisaties. Onder al deze partijen is een grote behoefte aan meer afstemming en coördinatie zodat de maatschappelijke opgave kan worden bereikt. De Tweede Kamer heeft met een motie voorgesteld om een Nationaal Coördinator tegen discriminatie en racisme (NCDR) in te stellen. Het kabinet heeft de NCDR met ingang van 15 oktober 2021 ingesteld. De NCDR gaat samen met de vele actoren aanpak van racisme en discriminatie een impuls geven door het opstellen van een Nationaal Programma, bestaande uit een meerjarig deel en een jaarlijks actieprogramma. De NCDR werkt onder ministeriele verantwoordelijkheid van de minister van BZK, vanuit diens rol als coördinerend bewindspersoon voor de aanpak van discriminatie. Naast de start van de NCDR heeft het kabinet aangekondigd dat er een staatscommissie ‘aanpak discriminatie’ komt, wordt de discriminatie op de woningmarkt aangepakt, wordt de vindbaarheid en effectiviteit van gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen vergroot en wordt gewerkt aan het vergroten van bewustwording van (onbedoelde) discriminatie.

Omgang met ons verleden

Discussies binnen de maatschappij over historische gebeurtenissen die maatschappelijk leed hebben veroorzaakt, vragen van samenleving, parlement en regering om een hernieuwd historisch besef, waarbij de omgang met het verleden centraal staat. Zo is in opdracht van het ministerie van BZK door het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden op 1 juli 2021 een advies uitgebracht over de vraag hoe om te gaan met het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden. Het college adviseert in haar rapport specifiek over de omgang met het verleden en doorwerking in verschillende sectoren, waaronder onderwijs, cultuur, sport en arbeidsmarkt. Daarnaast is er speciale aandacht voor de (formele) erkenning van historisch leed, de Caribische delen van het Koninkrijk en jongeren. Het ministerie van BZK coördineert de inhoudelijke kabinetsreactie.

Naast het vraagstuk van omgang met het slavernijverleden speelt er een bredere ontwikkeling van verzoeken en moties om excuses – of gebaren tot rehabilitatie – vanwege (historische) gebeurtenissen met een sterke politieke lading. Bijvoorbeeld misbruik in de jeugdzorg, gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog of in voormalig Nederlands-Indië. Het maken van excuses (of spijtbetuigingen of andere gebaren) vormt een eerste stap in schulderkenning die vaak tot vervolgmaatregelen leidt, bijvoorbeeld compensatie of rehabilitatie. De keuze om excuses aan te bieden, vraagt een zorgvuldige afstemming binnen het kabinet over de omvang van de excuses of spijtbetuiging, de woordkeuze en consistent beleid.

Bescherming van de democratische rechtsorde

Voor een sterke en levendige democratie is bescherming van de democratische rechtsorde en de nationale veiligheid essentieel. Deze bescherming is de kerntaak van de AIVD.

De dienst zag de voedingsbodem voor extremisme in 2020 groeien. De aanpak van het coronavirus bracht mensen op de been, van wie sommigen extreem wantrouwend zijn tegen de overheid. Het wantrouwen en verzet tegen de overheid zijn niet nieuw, maar dit wantrouwen is sinds de uitbraak van het virus wel breder en pluriformer. Ook manifesteerden links- en rechtsextremisten zich nadrukkelijk, zowel in de fysieke als in de online wereld. Dit uitte zich veelal via demonstraties, burgerlijke ongehoorzaamheid en het delen van propaganda.

De lockdown dempte de jihadistische terroristische dreiging in Nederland. Door de coronacrisis waren jihadisten meer aan huis gebonden en hadden minder kans elkaar te ontmoeten. Al Qaida en ISIS staan (lokaal) onder druk, maar blijven zich desondanks inspannen om het type infrastructuur op te bouwen dat aanslagen tegen het westen mogelijk maakt. De terugkeer van uitreizigers en de vrijlating van jihadisten die nu nog in een Nederlandse gevangenis zitten, kunnen bijdragen aan de toename van de jihadistische dreiging in Nederland.

Nederland hoort bij de meest ontwikkelde landen ter wereld op het gebied van economie, wetenschap en techniek. De economische veiligheid van Nederland loopt risico omdat landen die technologie en kennis proberen te stelen. Onder meer China is op dat vlak een bedreiging. De AIVD verstoorde in 2020 de activiteiten van een Russische inlichtingenofficier. In 2021 gaat de AIVD structureel meer onderzoek doen naar economische veiligheid. Steeds meer spionage – economisch en politiek – gebeurt digitaal. Onder meer Rusland probeert op grote schaal ICT-systemen binnen te dringen.

De AIVD kan ook zelfstandig dreigingen tegengaan door verstoren, netwerken te ontmantelen of zaken in de openbaarheid te brengen. De dienst stelt bij potentiële dreigingen ook anderen in staat om tegen dreigingen op te treden, door middel van een ambtsbericht of een inlichtingenrapport. De partners kunnen op basis van deze informatie actie ondernemen.

Naast het verschaffen van inlichtingen geeft de AIVD adviezen over de fysieke en digitale beveiliging van gegevens, personen en organisaties om de weerbaarheid te vergroten. Dit betreft zowel (technisch-)inhoudelijk advies als beleidsadvies. Gezien de ontwikkelingen op het gebied van cyber en economische veiligheid worden zulke adviezen behalve aan de rijksoverheid ook steeds vaker gegeven aan kennis- en onderzoeksorganisaties, bedrijven uit de vitale sector en bedrijven die van belang zijn voor het (toekomstig) economisch verdienvermogen van Nederland.

3.2 Duurzaam wonen voor iedereen & Evenwichtige en duurzame verdeling van ruimte

In ons land is ruimte een schaars goed. Een groeiende bevolking vraagt om ruimte om woningen te bouwen en daarvoor de juiste infrastructuur aan te leggen, maar dezelfde ruimte is ook nodig voor bijvoorbeeld landbouw, voor de natuur en, in toenemende mate, voor de productie van duurzame energie. De roep om landelijke regie, om de nodige keuzes te maken en de transities in de fysieke leefomgeving te realiseren, wordt steeds luider. Tegelijkertijd zien we groeiende sociaaleconomische, en culturele, verschillen tussen regio's, tussen stad en land en binnen de grote steden. Alles bij elkaar vraagt dit om gebiedsgericht maatwerk met integrale oplossingen die sectoren overstijgen.

BZK, als hoeder van de medeoverheden en als beleidsverantwoordelijk departement voor ruimtelijke ordening en wonen, kan en moet hierin een centrale rol spelen. Door de combinatie van taken en verantwoordelijkheden die bij BZK zijn belegd en de gelijkwaardige positionering van DGBRW als beleidsmaker en DGRVB als rijksbrede uitvoerder, kan BZK de brug vormen tussen de verschillende ruimtelijke belangen en bestuurslagen die betrokken zijn bij deze vraagstukken, binnen het stedelijk netwerk van Nederland en in het landelijk gebied. Daarnaast zet BZK rijksvastgoed in als extra sturingsmogelijkheid van de Rijksoverheid op het gedecentraliseerde terrein van de ruimtelijke ordening.

Relevante trends

Een aantal ontwikkelingen en trends zijn bijzonder relevant als het gaat om duurzaam wonen en leven. Sinds de corona-uitbraak begin vorig jaar ziet het leven van veel mensen er anders uit. Mensen zijn meer aangewezen op zichzelf, op de eigen woning en lokale omgeving. Het heeft ons laten zien hoe belangrijk het is om een eigen plek te hebben waar je goed en betaalbaar kunt wonen.

Gevolgen van de coronacrisis

De coronacrisis bracht onzekerheid voor veel mensen, ook financieel. Omdat een eigen woonruimte zo belangrijk is, hebben we met verhuurderorganisaties en kredietverstrekkers afgesproken dat huisuitzettingen en gedwongen verkopen bij betaalproblemen door de coronacrisis zoveel mogelijk worden voorkomen. Dat wordt gedaan door samen met huurders en woningeigenaren te kijken naar maatwerkoplossingen bij betalingsproblemen. Het aantal huisuitzettingen was in 2020 38 procent lager dan in 2019.[3] Ook is afgesproken de huur voor mensen met een laag inkomen structureel te verlagen en de jaarlijkse huurverhoging te beperken.

In grensregio's kregen mensen opeens, soms letterlijk, te maken met nieuwe grensbelemmeringen. Dankzij bestaande samenwerkingsstructuren was het mogelijk de gevolgen voor mensen en ondernemers aan de grens zoveel mogelijk te beperken. Belangrijke resultaten waren onder meer het vignet voor grenswerkers in en uit België en de opname van Nederlandse patiënten op Duitse IC's.

3. Bron: De Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG).

Bij de start van de coronacrisis was er veel onzekerheid over het effect ervan op de woningmarkt. De vrees was dat – net als bij de vorige crisis die in 2008 begon – de woningmarkt in zou storten vanwege een economische terugval, waardoor mensen minder konden besteden aan wonen. Hierdoor zouden mensen in de problemen kunnen komen met hun huur of hypotheek, met als gevolg gedwongen verkopen of uitzettingen en huizen die onder water komen te staan. Het is grotendeels anders gelopen dan we hadden gevreesd. Door het doorbouwconvenant zijn in 2020 meer woningen gebouwd dan als gevolg van de stikstof- en coronaproblematiek werd verwacht door experts. Orderportefeuilles zijn op peil gebleven[4] en vergunningverlening kwam in 2020 14 procent hoger uit dan in 2019. Tegelijkertijd zijn de huizenprijzen juist sterk gestegen. Naast de zorgen over de pandemie zijn we in 2020 en 2021 doorgegaan op de ingeslagen weg om te bevorderen dat mensen goed en betaalbaar kunnen wonen en leven. Deze kabinetsperiode hebben we vooruitgang geboekt in de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland, de aanpak van het woningtekort en de aanpak van klimaatverandering.

Nationale Omgevingsvisie

Zo is de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) vastgesteld, waarin het Rijk zijn visie neerlegt hoe we Nederland tot 2050 inrichten. We gaan een actievere rol spelen bij het tot stand brengen van de benodigde transformaties in de leefomgeving. In de bijbehorende uitvoeringsagenda geven we aan hoe de ambities uit de NOVI kunnen worden uitgevoerd, bijvoorbeeld via omgevingsagenda's, NOVI-gebieden en verstedelijkingsstrategieën. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden om via actief grondbeleid bij te dragen aan gebiedsontwikkelingen en transities, onder meer door de mogelijke totstandkoming van een rijksontwikkelbedrijf.

Tevens wordt een koppeling gemaakt van rijksvastgoed dat optimaal bijdraagt aan vier prioritaire thema's, waarvan drie uit de NOVI namelijk woningbouw, verduurzaming van de landbouw, inclusief de reductie van stikstof, en de energietransitie. Daar wordt, gezien het grote tekort aan beschikbare woonruimte, het thema huisvesting van dak- en thuislozen, statushouders en arbeidsmigranten aan toegevoegd. Met de invoering van hybride werken, kunnen we daarvoor ook gebruik maken van ruimte in rijkskantoren.

In acht (voorlopige) NOVI-gebieden werken Rijk en regio samen aan grote opgaven voor de fysieke leefomgeving op het terrein van verstedelijking, duurzame economie, energie, klimaat en/of landelijk gebied.

4. *https://www.eib.nl/orderportefeuilles-bouwbedrijven-in-december-licht-afgenomen/.*

Duurzaam wonen en leven in heel Nederland

De meeste mensen in Nederland wonen in een goed huis in een prettige leefomgeving. Maar de woningmarkt is oververhit en er is sprake van een grote bouwopgave. Hierdoor is het met name voor mensen met lage en middeninkomens, kwetsbare groepen en die starters op de woningmarkt steeds moeilijker geworden om een betaalbare en geschikte woning te vinden.

Omgevingswet

Op 26 mei 2021 is, samen met de bestuurlijke partners, besloten het in werking laten treden van de Omgevingswet uit te stellen naar 1 juli 2022. Het Rijk, gemeenten, provincies, waterschappen en uitvoeringsorganisaties hebben daarmee meer ruimte gekregen om de implementatie van de wet op een zorgvuldige en verantwoorde wijze af te ronden. De wet kan alleen goed van start gaan als de dienstverlening aan burgers en bedrijven, de planvorming en vergunningverlening zijn gegarandeerd. Daarvoor werken wij in de eerste plaats aan een stabiele landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV), waarop bevoegd gezagen kunnen aansluiten. Voor softwareleveranciers en bevoegd gezagen is het lokaal werkend krijgen van het DSO een complexe operatie. Daarom moeten bevoegd gezagen genoeg tijd hebben om het stelsel in te regelen en ermee te oefenen.
De inwerkingtreding van de Omgevingswet zal een startmoment markeren. Hoewel er al veel is bereikt, blijft er ook nog genoeg te doen. De Omgevingswet is een veranderopgave. En veranderen vraagt een lange adem. Niet alleen tot aan de inwerkingtredingsdatum, maar ook daarna. Want als de wet ingaat, begint het werk in het land pas echt: dan gaan we in de praktijk verder ontdekken hoe we met de wet belangrijke maatschappelijke uitdagingen als de woningbouwopgave en energietransitie constructiever kunnen aanpakken en versnellen. Daar doen we het uiteindelijk voor.

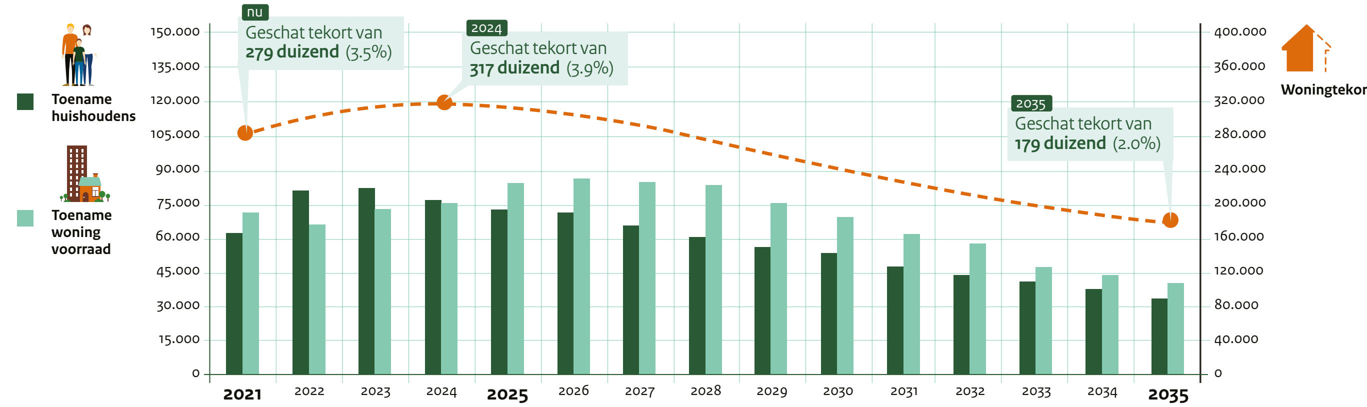
Evenwichtige en duurzame verdeling van ruimte

We hebben deze kabinetsperiode een aantal grote stappen gezet in de aanpak van het woningtekort en gezorgd dat mensen betaalbaar kunnen wonen. Met provincies, gemeenten en andere partijen zijn we opgetrokken om een aanpak neer te zetten; landelijk via de Nationale Woonagenda en gebiedsgericht via zes woondeals met de regio's waar het woningtekort het meest urgent is. In 2020 hebben we ook met Arnhem en Nijmegen een woondeal gesloten. Met provincies hebben we gewerkt aan het vergroten van de plancapaciteit. Mede dankzij deze gezamenlijke inzet van alle betrokken partijen zijn in 2020, zelfs met een corona- en stikstofcrisis, ongeveer 79.000 woningen gebouwd. Daarnaast dragen inmiddels twee tranches van de woningbouwimpuls van €336 miljoen. en €266 miljoen. bij aan de realisatie van respectievelijk 51.021 en nog eens 44.666 betaalbare woningen. Eind september 2021 is de derde tranche open gegaan. Met VNG en AEDES hebben we afgesproken dat binnen twee jaar de bouw kan starten van 150.000 sociale huurwoningen. Corporatie krijgen vermindering op de verhuurderheffing krijgen als ze de woningen binnen vijf jaar bouwen. Samen met VNG en AEDES is de taskforce nieuwbouw corporaties ingesteld die de voortgang monitort en bij (lokale) knelpunten zorgt voor doorbraken. In zeven regionale verstedelijkingsstrategieën werken we met regionale partijen en de ministeries van IenW, LNV en EZK uit hoe we de grote verstedelijkingsopgave (waaronder de woningbouw) in deze gebieden combineren met een goede bereikbaarheid, een duurzame energievoorziening en groen en recreatie.

Inzet woningbouw

Er is een groot tekort aan woningen en we verwachten een toename van het aantal huishoudens. Daarom moeten er de komende tien jaar ruim 900.000 woningen bijkomen. Hiervoor werken we samen met overheden, corporaties en marktpartijen. Daarnaast moet een groot deel van de ca. acht miljoen bestaande woningen vervangen, verbeterd en/of verduurzaamd worden.

Groei huishoudens en woningen tot 2035

Grootschalige woningbouwgebieden

In deze gebieden kunnen de aankomende tien jaar circa 200.000 woningen worden gerealiseerd (oplopend naar 440.000 op de lange termijn). Om te komen tot prettige, duurzame en bereikbare woongebieden is publiek-private samenwerking noodzakelijk.

Woningbouwimpuls

Woningbouwprojecten zijn vaak complex en kennen aanzienlijke bijkomende kosten; daarom hebben veel projecten een onrendabele top. Bij 410.000 woningen is financiële ondersteuning nodig om de woningbouw te versnellen en woningen betaalbaar te maken voor mensen met een laag of middeninkomen.

Voorwaarden woningbouw

Om de woningbouw te versnellen en de samenwerking verder te verstevigen wordt ingezet op:

- Prestatieafspraken met overheden, corporaties en marktpartijen.
- Rijksregie op gemeentelijk grondbeleid.
- Ondersteuning van gemeenten en provincies bij het versnellen van de (bouw) procedures. Door advies van het expertteam woningbouw of door extra capaciteit vanuit de flexpools.
- Vergroten bouwcapaciteit door innovatie en conceptueel bouwen.

Volkshuisvestingsfonds

Met dit fonds kunnen gemeenten en andere partijen slechte woningen in kwetsbare gebieden herstructureren en verduurzamen. Zo verbeteren we de leefbaarheid en veiligheid in deze gebieden.

Betaalbaar wonen hebben we gestimuleerd door in 2021 huren in de sociale huur te verlagen en te zorgen dat deze niet wordt verhoogd per 1 juli. Huurstijgingen in de vrije sector zijn beperkt. Dankzij passend toewijzen en inkomensafhankelijke huurverhogingen, richten corporaties zich steeds beter op mensen met lage inkomens. Tegelijkertijd krijgen corporaties meer ruimte voor woningen voor mensen met middeninkomens en het versterken van de leefbaarheid. Ten slotte verliezen mensen niet langer de gehele huurtoeslag bij een beperkte inkomensstijging en zijn inwoners van Caribisch Nederland een nieuwe doelgroep binnen de huurtoeslag geworden.

Via het Rijksvastgoed werden bijvoorbeeld plannen gemaakt ter realisatie van ongeveer 6500 woningen in de gebieden Valkenburg (een voormalig marinevliegkamp) en het Hembrugterrein in Zaandam. Het RVB schat in dat in de bestaande ramingen circa 1.800 hectaren rijksgrond kan worden ingezet voor woningbouw in Flevoland en dat hierop tussen de 30.000 en 40.000 woningen gerealiseerd kunnen worden (Almere Pampus, Oosterwold en Lelystad Warande).

Op basis van het Klimaatakkoord, het Urgenda-vonnis en het Doorbouwplan zijn in 2020 maatregelen uitgewerkt voor het verduurzamen van de gebouwde omgeving. Door alle partijen die betrokken zijn bij het Uitvoeringsoverleg Klimaatakkoord Gebouwde omgeving, is hard gewerkt aan de transitie waaraan ook het RVB en SSO's een bijdrage leveren. In de verhuursector hebben we een begin gemaakt met de Startmotor. Mede door de opening van de Stimuleringsregeling Aardgasvrije huurwoningen worden de komende jaren verschillende huurwoningen op een warmtenet aangesloten. Daarnaast is de Renovatieversneller opengegaan. Die zorgt ervoor dat een aantal innovatieprojecten kostenreducties bij (grootschalige) renovaties mogelijk maakt. Het Nationaal Warmtefonds is afgelopen jaar van kracht geworden, met aantrekkelijke en lang lopende energiebespaarleningen. Verder zijn er zijn ruimere subsidies voor woningisolatie voor particulieren beschikbaar gekomen.

De kwaliteit van nieuwe en bestaande woningen en andere gebouwen is daarnaast in bredere zin altijd onderwerp van ontwikkeling en debat. Bijvoorbeeld na incidenten in de bouw (instorting parkeergarage Eindhoven en brand Grenfell Tower in Londen), is het noodzakelijk om bestaande regelgeving tegen het licht te houden, zo nodig aan te passen en/of in te zetten op goede naleving hiervan. Maar ook maatschappelijke ontwikkelingen en Europese regelgeving maken reguliere aanpassing van de bouwregelgeving noodzakelijk.

Leefbaarheid en veiligheid

Het is belangrijk dat iedereen in Nederland voor een eerlijke prijs kan wonen in een fijne, veilige omgeving. Over het algemeen gaat het goed met de leefbaarheid en veiligheid in ons land, maar in een aantal gebieden dreigt het de verkeerde kant op te gaan. Uit de Leefbaarheidsbarometer 2018[5] blijkt dat met name in zestien gebieden in Nederland de leefbaarheid onder druk staat. Het kabinet heeft daarom in kaart gebracht welke extra inzet van het Rijk, naast de € 200 mln. die is ingezet uit de regio envelop, nodig is in die wijken om de leefbaarheid te verbeteren en hoe we daarbij optrekken met de betrokken gemeenten. Juist in die wijken is de invloed van de corona groot en is de aanpak van (jeugd)werkloosheid, of de huisvesting van kwetsbare groepen als eerste opgepakt. Het kabinet heeft met het Volkshuisvestingsfonds ruim € 410 miljoen geïnvesteerd in de leefbaarheid en verduurzaming van met name de particuliere woningvoorraad in de meest kwetsbare gebieden. Het gros van de middelen is terechtgekomen bij de 16 stedelijke vernieuwingsgebieden en de 13 grens- en krimpregio's waar de leefbaarheid onder druk staat.

In regio's waar sprake is van bevolkingsdaling, vaak gelegen aan de grens, spelen vraagstukken rondom leefbaarheid, veiligheid, voorzieningenaanbod, bereikbaarheid van zorg en onderwijs en passend woningaanbod. Tegelijkertijd bieden die regio's nog onderbenutte economische kansen die ook voor de ontwikkeling van heel Nederland van belang kunnen zijn. We hebben Regiodeals afgesloten in regio's waar sprake is van bevolkingsdaling. Daarmee is geïnvesteerd in de ruimtelijk- economische structuur en de sociale en fysieke leefbaarheid in deze gebieden. Via de deals is het mogelijk om per regio maatwerk te leveren.

Specifiek voor aandachtsgroepen wordt in 2021 € 50 miljoen per jaar en van 2022 t/m 2025 € 10 miljoen per jaar ingezet om de huisvesting voor kwetsbare groepen aan te jagen en € 20 miljoen per jaar in 2021 en 2022 om de bouw van geclusterde woonvormen voor ouderen te ondersteunen. Er is een taskforce wonen en zorg gestart. Ook heeft het Rijksvastgoedbedrijf gekeken waar het kan bijdragen aan huisvesting van aandachtsgroepen.

Er is een integrale en ontkokerde aanpak nodig op de domeinen wonen, welzijn, zorg, inkomenszekerheid, onderwijs, veiligheid en integratie. Een Interbestuurlijke werkgroep heeft het kabinet aanbevolen daartoe een spoedpakket en een nationale samenwerkingsagenda uit te werken. De betrokken bewindslieden van BZK, SZW, VWS, JenV en OCW, VNG, AEDES en IPO gaan aan de slag met de maatregelen uit het rapport. Vanaf volgend jaar is de komende tien jaar jaarlijks € 10 miljoen beschikbaar voor de huisvesting van deze groepen, en het wordt na 4 jaar geëvalueerd.

5. *https://www.leefbaarometer.nl*.

3.3 Waardengedreven digitale samenleving

In de afgelopen jaren is de digitale transitie in een stroomversnelling terecht gekomen. Digitale toepassingen zijn tot in de haarvaten van de samenleving doorgedrongen en houden onze maatschappij draaiende. De overheid moet de steeds digitaler wordende samenleving beschermen en reguleren. De overheid werkt daarom aan digitale veiligheid, grondrechten en publieke waarden, een inclusieve samenleving en het beschermen van democratie en rechtstaat. De overheid digitaliseert ook zelf om mee te kunnen blijven doen in de digitale samenleving. Daartoe wordt gewerkt aan digitale (overheids)dienstverlening en digitalisering van de rijksdienst.

Relevante trends

Digitalisering

Het politieke speelveld rondom digitalisering wordt de afgelopen jaren beheerst door een aantal thema´s zoals kunstmatige intelligentie, bescherming van privacy en andere publieke waarden, de macht van de Big Tech, digitale weerbaarheid en zorgen dat iedereen digitaal kan meedoen. Deze thema´s en antwoorden op bijbehorende vraagstukken (zoals meer regulering, gelijk speelveld, transparantie en rekenschap, toezicht & handhaving) staan vermeld in veel partijprogramma's. Het is verleidelijk om ad hoc op elk van deze thema's in te spelen. Echter, digitale technologieën vormen inmiddels het zenuwstelsel van de samenleving en verdienen een samenhangende benadering. Daarbij vormen publieke waarden en grondrechten het basiskader voor hun ontwikkeling. We willen toe naar een waardengedreven informatiesamenleving: een samenleving waarbij belangrijke rechten zoals privacy, non-discriminatie en autonomie het uitgangspunt zijn bij de ontwikkeling en inzet van technologieën. Hierbij is het zaak niet alleen huidige problemen met de inzet van technologieën op te lossen (denk aan discriminerende algoritmen). Maar ook om vooruit te kijken en beleid te ontwikkelen om ervoor te zorgen dat de kansen van technologie benut worden en risico's in een vroegtijdig stadium van technologieontwikkeling worden onderkend.

Ongewenste effecten van technologieën

De overheid heeft de afgelopen jaren te veel moeten reageren op allerlei incidenten met ongewenste effecten van technologieën, variërend van privacyschending door de inzet van het SyRI-systeem tot woonoverlast door platforms als AirBnB. Regelmatig was het gevoel dat deze incidenten de overheid overkwamen. Dit heeft ermee te maken dat de samenleving de afgelopen decennia in hoog tempo vergaand digitaal is geworden. Daarbij had de overheid een terughoudende houding wat betreft de vormgeving van de digitale samenleving. De inzet van technologie was vooral economisch gedreven en werd voornamelijk door bedrijven bepaald. Nu ongewenste effecten zichtbaar worden en sommige Big Tech-bedrijven vitale functies in de samenleving overnemen, zoals nieuwsvoorziening en het voorzien in infrastructuur in steden en in digitale middelen op scholen, rijst de vraag of fundamentele rechten voldoende gewaarborgd zijn in technologische ontwikkelingen. Bedrijven kunnen andere belangen dan het publieke belang hebben en worden niet zoals de overheid democratisch gecontroleerd. Inmiddels is de politieke consensus dat de overheid sterker moet gaan reguleren om te zorgen dat zij grip krijgt op een verantwoorde ontwikkeling en inzet van technologieën. Een ontwikkeling en inzet van technologieën die publieke waarden waarborgt en versterkt. Het is hoog tijd dat de overheid meer regie pakt in de digitale samenleving.
Het is van belang dat de overheid zich richt op fundamenteel,

samenhangend en langetermijnbeleid om een waardengedreven informatiesamenleving te realiseren. Regelgeving moet die waarden waarborgen, toezichthouders moeten voldoende toegerust zijn om adequaat toezicht te kunnen houden en de rechtsbescherming van burgers moet effectief zijn.
De overheid kan een voorbeeldrol vervullen bij een waardengedreven inzet van technologie. Hier valt nog wel wat te winnen. Kwesties zoals de belastingtoeslagenaffaire laat zien dat belangrijke waarden zoals non-discriminatie niet altijd worden meegenomen in digitale systemen. De rijksoverheid kan een actievere rol spelen bij een verantwoorde inzet van technologieën. Dat kan door overheden te ondersteunen bij het opbouwen en uitwisselen van kennis, het bieden van concrete instrumenten voor verantwoord innoveren en het stimuleren van het inzetten van goede voorbeelden.
Naast het vervullen van een voorbeeldrol, zal de overheid concreet aan de slag moeten met het beschermen van publieke waarden als bedrijven technologie inzetten.

De overheid is de enige instantie die ervoor kan zorgen dat burgers weer controle krijgen over hun gegevens, dat de afhankelijkheid van bedrijven afneemt en dat belangrijke wetten en regels zoals de Grondwet en mensenrechtenverdragen het uitgangspunt zijn bij de toepassing van technologie. Dit zal geen gemakkelijke opgave zijn, maar wel noodzakelijk om ervoor te zorgen dat technologie doet wat we als samenleving willen.
Informatie-uitwisseling tussen overheid en burgers en tussen ambtenaren onderling moet altijd op een veilige en betrouwbare manier gebeuren. De huidige tijd onderstreept het belang van een goed functionerende informatiefunctie binnen het Rijk nog eens extra. Binnen het Rijk wordt gewerkt met het CIO Stelsel, via het Besluit CIO Stelsel. De CIO Rijk is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en coördinatie van het rijksbrede informatievoorziening en digitaliseringsbeleid en draagt zorg voor de ontwikkeling en het beheer van de ICT voorzieningen en informatiesystemen. Om interdepartementale samenwerking op het gebied van informatiebeveiliging en digitale weerbaarheid te verbeteren, is in november 2020 de Chief Information Security Officer Rijk (CISO Rijk) aangesteld. De CISO Rijk is verantwoordelijk voor de coördinatie van de maatregelen en het beleid voor de informatiebeveiliging voor zover deze betrekking hebben op de rijksdienst en valt onder de CIO Rijk. Elk departement is zelf eindverantwoordelijk voor informatievoorziening en informatiebeveiliging.

Waardengedreven digitale samenleving

In Nederland hebben ongeveer 4 miljoen mensen moeite de digitale ontwikkelingen bij te houden. De Informatiepunten Digitale Overheid zijn er voor mensen die moeite hebben met digitale dienstverlening en vragen hebben over het zaken doen met de overheid.

3.4 Grenzeloos samenwerkende (Rijks-)overheid

BZK heeft voor de rijksbrede bedrijfsvoering een coördinerende, aanjagende en borgende rol voor wat betreft beleid- en kaderstelling. Daarbij wordt primair gestreefd naar het realiseren van draagvlak binnen de Rijkdienst (via de Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijk, ICBR) om zodoende samen te komen tot standaarden die grenzeloos samenwerken binnen de Rijksdienst ondersteunen. Op basis van de doorzettingsmacht die BZK ontleent aan het ‘Coördinatiebesluit organisatie, bedrijfsvoering en informatiesystemen Rijksdienst’, wordt op onderdelen afgewogen waar gebruik moet worden gemaakt van de formele doorzettingsmacht. Overigens moet worden opgemerkt dat deze coördinerende bevoegdheid anders is dan de rol en verantwoordelijkheid van het ministerie van Financiën conform de Comptabiliteitswet.

Relevante trends

Veranderende werksituatie door corona

Door de coronacrisis zijn bij de rijksoverheid, net als bij andere grote werkgevers, grote veranderingen in de werksituatie opgetreden. De rijksoverheid heeft onder moeilijke omstandigheden de voortgang van de dienstverlening van de overheid gegarandeerd en soms zelfs sterk uitgebreid, zoals rond alle Corona-steunmaatregelen. Acute problemen op onder meer medisch, economisch en juridisch gebied zijn onder grote maatschappelijke en politieke druk opgelost. Sinds maart 2020 werkt het merendeel van de rijksambtenaren thuis. Om dat mogelijk te maken zijn in korte tijd de nodige voorzieningen getroffen om medewerkers thuis te ondersteunen in hun werkzaamheden. De opgeschaalde ICT-thuiswerkvoorzieningen, waaronder een beveiligd systeem voor videovergaderen (Cisco Webex), springen hierbij het meest in het oog. Naar schatting zo’n kwart van de ruim 130.000 medewerkers van de rijksdienst werkt echter nog op de gebruikelijke wijze (onderweg of fysiek op kantoor), om op die manier de voortgang van vitale overheidsdiensten te garanderen. Denk hierbij aan het bewaken van gevangenen, het bedienen van de rijksbrede infrastructuur en het uitvoeren van inspecties.

Complexe vraagstukken en bedrijfsvoering

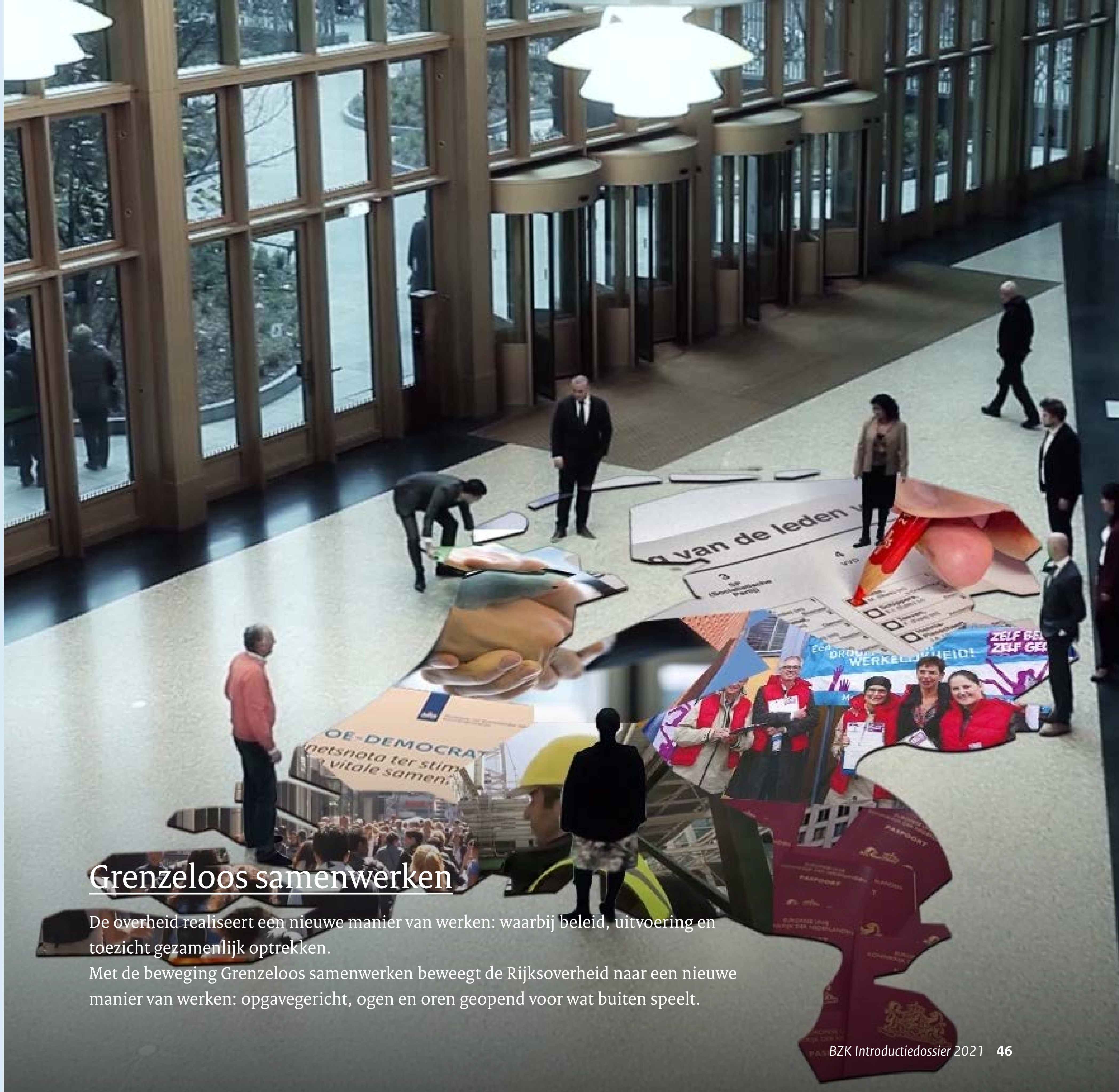
De samenleving verandert snel en de overheid wordt geconfronteerd met tal van ingewikkelde vraagstukken zoals de klimaatverandering, de stikstofproblematiek of cybercriminaliteit. Veel problemen kunnen niet meer met traditionele organisatievormen en werkwijzen worden opgelost. De rijksoverheid moet daarom het werk op een andere, meer wendbare manier organiseren. Vooruitkijkend naar de toekomst vragen de complexe maatschappelijke kwesties om een *wendbare en grenzeloos samenwerkende overheid*. En om dit mogelijk te maken, moet ook de bedrijfsvoering van de overheid snel en adequaat werken aan kansen én het wegnemen van belemmeringen om op die manier in te kunnen spelen op veranderende omstandigheden en nieuwe werkelijkheden. De ontwikkelagenda van DGVBR draagt hier mede aan bij.

Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat we voldoende en de juiste ICT-kennis in huis hebben. Als Rijk hebben we echter te maken met een tekort aan ICT-capaciteit. Dat wordt versterkt door onder andere de blijvende schaarste op de arbeidsmarkt. Vanuit het programma Versterking HR ICT Rijksdienst en het programma I-Partnerschap werken we aan oplossingen voor dit tekort. Bijvoorbeeld door nauw samen te werken met het hoger onderwijs, in te zetten op een brede arbeidsmarktcommunicatie gericht op ICT'ers en het ontwikkelen van leerpaden voor I-professionals. De toenemende digitalisering van de overheid betekent bovendien dat er ook voortdurende aandacht moet zijn voor de digitale kennis en vaardigheid van ambtenaren. Bovengenoemde ontwikkelingen hebben het denken over hoe we in de toekomst het werk beter kunnen organiseren in een stroomversnelling gebracht. Met alle betrokkenen is een ambitie geformuleerd voor het *werken bij de Rijksdienst in de toekomst.*[6] Met de beweging Grenzeloos samenwerken realiseert de overheid een nieuwe manier van werken: opgavegericht, ogen en oren geopend voor wat buiten speelt, waarbij beleid, uitvoering en toezicht gezamenlijk optrekken. Daarbij is ook aandacht voor de sociale samenhang en het in verbinding blijven met elkaar essentieel. In dat kader zijn afgelopen jaar zowel digitaal als fysiek grenzen verlegd en zijn nieuwe manieren gevonden om vergaderingen en informele overleggen vorm te geven. BZK heeft daarbij het voortouw genomen met nieuwe kaderstelling, maar ook door het concreet uitrollen van digitale overlegmogelijkheden via Webex en benodigde apparatuur voor hybride werken.

Het rijksbrede *programma hybride werken* geeft verder vorm aan het hybride werken in het post-coronatijdperk via vier deelprogramma's die op elkaar aansluiten: de sociale werkomgeving, de digitale werkomgeving, de fysieke werkomgeving en het onderdeel slimme kantoren en innovatie. Zodat we na corona op een veilige, nieuwe en inspirerende manier met elkaar kunnen samenwerken. We gaan voor het kantoorpersoneel van volledig thuiswerken naar hybride werken. De uitgangspunten voor hybride werken ontlenen we onder andere uit het rijksbrede thuiswerkonderzoek 'Wij werken thuis'.[7] Dat biedt handvatten en doet aanbevelingen voor het vormgeven van hybride werken op basis van de ervaringen van het afgelopen jaar. DGOO als beleidsmaker en kadersteller voor de rijksbrede bedrijfsvoering en DGVBR als belangrijke uitvoerder in dit kader werken intensief samen op genoemde terreinen en programma's.

6. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/12/04/kamerbrief-inzake-werken-bij-de-rijksoverheid-in-de-toekomst.

7. Onderzoeksrapport 'Wij werken thuis', Center for People and Building (TU Delft) in opdracht van BZK/DGOO.

Grenzeloos samenwerken

De overheid realiseert een nieuwe manier van werken: waarbij beleid, uitvoering en toezicht gezamenlijk optrekken.
Met de beweging Grenzeloos samenwerken beweegt de Rijksoverheid naar een nieuwe manier van werken: opgavegericht, ogen en oren geopend voor wat buiten speelt.

Transparante overheid

Andere ontwikkelingen zijn het opvolgen van de uitkomsten en aanbevelingen vanuit de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagaffaire (de POK). De kabinetsreactie op de POK telt maar liefst 10 hoofdstukken en drie daarvan zijn belegd bij BZK: informatieverstrekking (en actieve openbaarmaking), informatiehuishouding en ambtelijk vakmanschap. De acties naar aanleiding van het ongevraagd advies van de Raad van State (over politiek-ambtelijke verhoudingen) lopen daarin mee. Veel van de verbetermaatregelen die nodig zijn, hebben grote invloed op het ambtelijk denken en handelen en hebben dus hun weerslag op het ambtelijke vakmanschap. Hier ligt een forse opgave. Daarvoor is een bewustwordings- en cultuurveranderingsproces voor de hele Rijksdienst in gang gezet. Elementen hierin zijn onder andere ‘de bedoeling van regelgeving staat centraal’, ‘een open en transparante cultuur’, ‘de menselijke maat staat centraal; maatwerk is noodzakelijk’ en ‘binnen de rijksdienst vindt geen discriminatie plaats’.

De rijksoverheid zet de maatschappelijke opgaven centraal en werkt hieraan over de grenzen van departementen en bestuurslagen heen én met de samenleving; burgers, bedrijven, medeoverheden en maatschappelijke organisaties. Over grenzen van beleidsdossiers en disciplines, kijkend naar wie en wat er nodig is om een (maatschappelijke) opgave te realiseren. Met onder meer de I-strategie, de Werkomgeving van de Toekomst 2030, het Strategisch Personeelsbeleid 2025 en Realisatie Hybride werken zijn we daarmee al op weg.

3.5 Een Koninkrijk met wederzijdse betrokkenheid

Samen werken aan goed bestuur, veiligheid en economisch welbevinden.

Sinds de staatkundige wijzigingen binnen het Koninkrijk in 2010 kent het Koninkrijk met het opheffen van het land de Nederlandse Antillen drie Caribische landen. Naast Aruba (autonoom sinds 1986) zijn dat Curaçao en Sint Maarten. Behoudens koninkrijksaangelegenheden als buitenlands beleid en defensie zijn de landen autonoom. Op grond van het Statuut (art. 36 e.v.) verlenen de vier landen van het Koninkrijk – Nederland, Curaçao, Aruba en Sint Maarten – elkaar hulp en bijstand.

De eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba hebben in 2010 de status van openbaar lichaam verkregen. Zij maken, als soort van bijzondere gemeente, deel uit van het Nederlandse staatsbestel. Er is, anders dan bij de drie Caribische landen, een rechtstreekse ministeriële verantwoordelijkheid voor de drie openbare lichamen (hierna: Caribisch Nederland). Zo is het ministerie van VWS verantwoordelijk voor de gezondheidszorg en het ministerie van OCW voor de kwaliteit van het onderwijs.

Sinds 2020 heeft de COVID-19-pandemie grote invloed op de Caribische delen van het Koninkrijk. De coronacrisis heeft de verscheidene bestaande problemen in de landen omvangrijker en zichtbaarder gemaakt. Die problemen zijn daarmee ook zeer nijpend en urgent geworden. Problemen waarbij al langer binnen het Koninkrijk wordt samengewerkt en Nederland steun biedt vanuit wederzijdse betrokkenheid. Het Directoraat-Generaal Koninkrijksrelaties coördineert deze steun en samenwerking.

Relevante trends

Gevolgen COVID-19 pandemie

De Caribische landen van het Koninkrijk en Caribisch Nederland zijn ongekend hard getroffen door de pandemie. Niet alleen door de uitbraak zelf, maar vooral ook door de gevolgen daarvan. Toerisme is voor een groot deel van de eilanden de belangrijkste economische pijler. De inkomsten uit toerisme zijn door de crisis voor de (lokale) overheden en private sector in de Caribische landen en Caribisch Nederland zo goed als volledig weggevallen.

De coronacrisis heeft de uitdagingen voor de Caribische delen van ons koninkrijk vergroot. De medische capaciteit is beperkt en gelet op de afhankelijkheid van toerisme heeft de crisis ook een grote sociaal-maatschappelijke invloed. De gevolgen strekken zich uit over vrijwel alle aspecten van de maatschappij: op medisch en sociaal-maatschappelijk gebied, maar tevens op het economische en financiële vlak.

Koninkrijk der Nederlanden

Het **Koninkrijk der Nederlanden** bestaat uit **4 landen**

Nederland

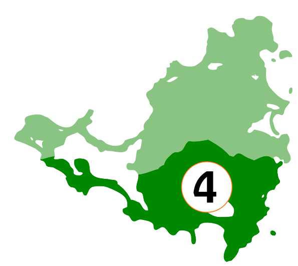
Aruba

Curaçao

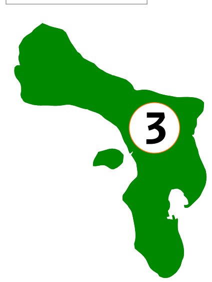

Sint Maarten

3 Bijzondere gemeenten *(Caribisch Nederland)*

Bonaire

Sint Eustatius

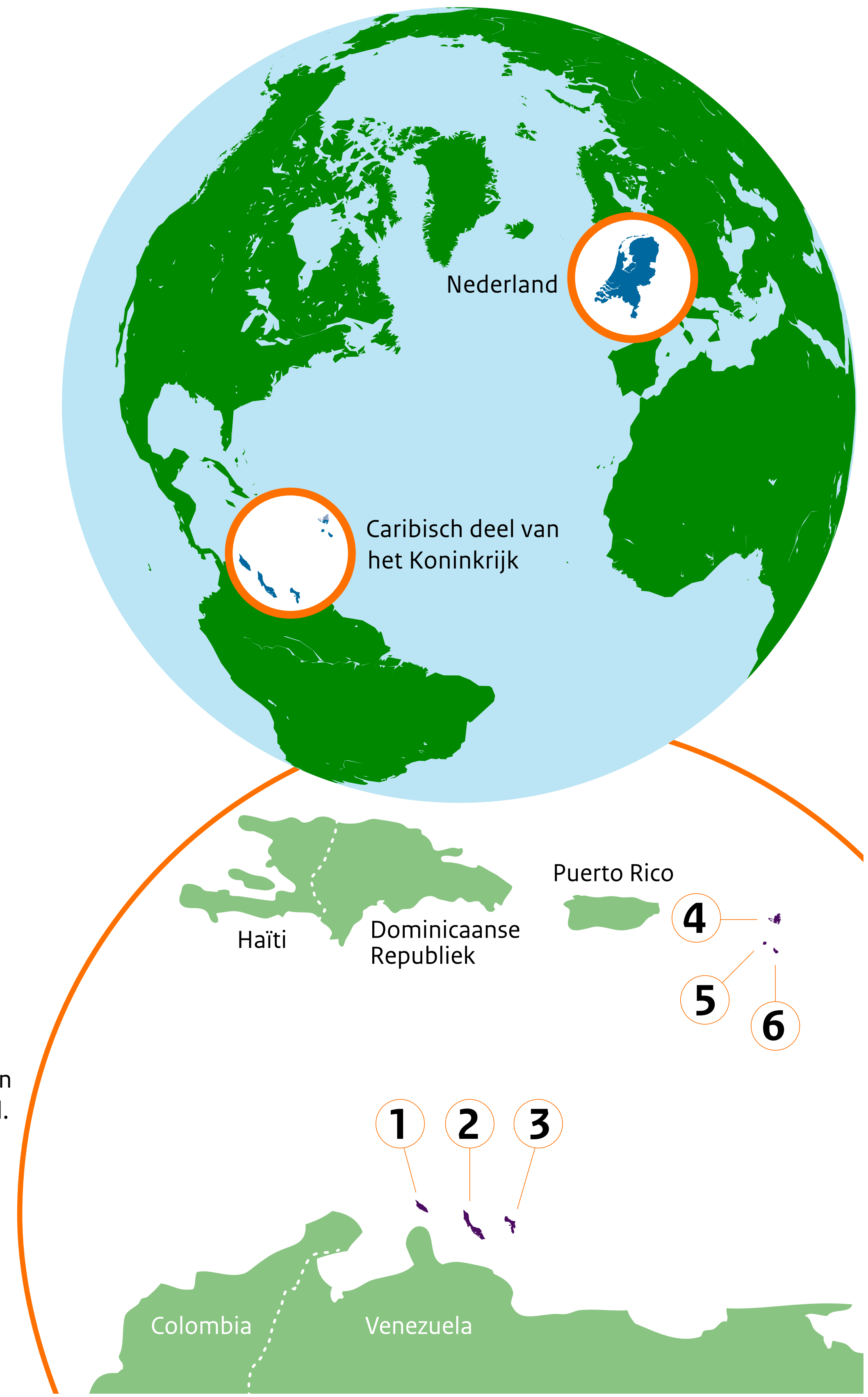

Saba

Bonaire, Sint Eustatius, Saba hebben een aparte status binnen Nederland. Zij heten **Caribisch Nederland**.

Met de landen Aruba, Curaçao, en Sint Maarten vormen ze het **Caribisch deel van het Koninkrijk**.

Om de financieel-economische weerbaarheid te vergroten zijn binnen het Koninkrijksverband door Nederland met Aruba, Curaçao en Sint-Maarten in 2020 afzonderlijke akkoorden bereikt. Met de gesloten akkoorden is door de landen ingestemd met zogenaamde landspakketten, een integraal pakket maatregelen voor structurele hervormingen. Daarmee in samenhang is besloten tot de oprichting van het Caribisch orgaan voor Hervorming en Ontwikkeling (COHO). Op basis van de afspraken in de landspakketten en de oprichting van het COHO biedt Nederland de landen liquiditeitssteun. De landen zijn in 2021 zonder voorwaarden voorzien van noodsteun (voedselhulp, COVID-zorg).

Het COHO krijgt tot taak om de landen, gericht op het welzijn van de bevolking, te ondersteunen bij de uitvoering van de landspakketten. Daardoor worden hervormingen doorgevoerd, duurzaam houdbare overheidsfinanciën gerealiseerd en de weerbaarheid van de economie versterkt. Dit met inbegrip van de rechtsstatelijke inbedding die daarvoor nodig is. In de Rijksministerraad is met de Caribische landen ook de afspraak gemaakt om het financieel toezicht te versterken en de effectiviteit ervan te vergroten.

Tot het moment dat het COHO is opgericht, bestaat een tijdelijke werkorganisatie (TWO), als onderdeel van DGKR. De tijdelijke werkorganisatie werkt samen met de landen de maatregelen in de landspakketten uit in een uitvoeringsagenda, organiseert de ondersteuning en ziet toe op de uitvoering van de afspraken in de uitvoeringsagenda. De uitwerking is onder regie van TWO (opdrachtgever) nadrukkelijk ook een opgave en verantwoordelijkheid van andere departementen. Voor de meeste vakdepartementen betekenen deze activiteiten een uitbreiding van hun takenpakket. BZK stelt daarom zo nodig vanuit het COHO-budget geld ter beschikking aan de vakdepartementen voor de benodigde versterking zonder ook daarbij taken of de eindverantwoordelijkheid over te nemen. Bij het formele begin van het COHO worden de taken van de tijdelijke werkorganisatie hier naartoe overgedragen.

Wederopbouw Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius

Op 6 september 2017 liet de orkaan Irma een spoor van vernieling achter op de bovenwindse eilanden. Nederland stond Sint Maarten direct bij met hulp en bijstand (noodhulpfase) en vervolgens de early recovery fase. Voor de wederopbouw van Sint Maarten werd in totaal €550 miljoen beschikbaar gesteld. Hiervan is maximaal €470 miljoen. in een trustfonds wederopbouw Sint Maarten onder beheer van de Wereldbank gezet. Met de bijdrage wordt de (materiële en immateriële) wederopbouw van Sint-Maarten ondersteund. Daarmee wordt de vitale infrastructuur hersteld en de weerbaarheid van het land tegen de effecten van mogelijke (natuur)rampen duurzaam vergroot. Voor de wederopbouw van Saba en Sint Eustatius is €67 miljoen. gereserveerd.

Een Koninkrijk met wederzijds betrokkenheid

Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit de vier landen: Nederland en de eilanden Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Caribisch Nederland bestaat uit de drie openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De zes eilanden samen vormen het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Versterken rechtstaat

Rechtshandhaving en veiligheid zijn aangelegenheden van de landen van het Koninkrijk. BZK stimuleert de versterking van de rechtsstaat in Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Daarbij werkt de verantwoordelijk bewindspersoon nauw samen met de betrokken bewindspersonen van Financiën, Justitie en Veiligheid en van Defensie, die de operationele capaciteit voor de ondersteuning en versterking leveren. De Staatssecretaris van BZK stelde bijvoorbeeld eind 2020 via de landspakketten structureel een bedrag beschikbaar oplopend tot 45 miljoen euro in 2025 voor de versterking van het grenstoezicht en voor de uitbreiding van de duurzame ondermijningsaanpak in Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Dit aanvullend op het bedrag van ruim 13 miljoen euro, opgenomen in artikel 1 Versterken rechtsstaat van de begroting Koninkrijksrelaties. Verder zet het ministerie van BZK samen met Justitie en Veiligheid in op structurele verbeteringen binnen het gevangeniswezen van Sint Maarten. Ook stimuleert BZK het treffen van maatregelen ter voorbereiding op een (mogelijke) crisis binnen het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Ondersteuning Caribisch Nederland

De ambitie om het sociaaleconomisch perspectief in Caribisch Nederland te verbeteren, heeft de afgelopen periode voorop gestaan in het rijksbeleid. Met het vaststellen van een ijkpunt voor het sociaal minimum is in juni 2019 een belangrijke stap gezet. Doel is de armoede waarin een groot deel van de bevolking leeft terug te dringen. Zo wordt stapsgewijs ingezet op het verhogen van inkomens en het verlagen van kosten van levensonderhoud. De bestrijding van armoede blijft de komende jaren een belangrijke opgave. Om de eilanden zelfstandiger, weerbaarder en robuuster te maken, is daarnaast aandacht nodig voor de versterking van het lokaal bestuur, de uitvoeringskracht van de openbare lichamen, het ontwikkelen van de lokale economie en het verbeteren van het functioneren van de arbeidsmarkt en sociale zekerheid.
Veel van de uitdagingen op de eilanden zijn complex van aard en beslaan vaak meerdere beleidsterreinen. De beperkte absorptiecapaciteit maakt daarnaast dat de eilanden gebaat zijn bij een gerichte en gecoördineerde aanpak van lokale kwesties. Het gaat daarbij om de uitvoering van de taken van de eilanden, de Rijkstaken waar ministeries rechtstreeks verantwoordelijk voor zijn en de samenwerking tussen de openbare lichamen en het Rijk. In 2018 en 2019 zijn daarom meerjarenakkoorden afgesloten met Bonaire en Saba met een looptijd tot en met 2022, zoals het Bestuursakkoord Bonaire en de Saba Package.

BZK coördineert de inzet vanuit de rijksoverheid bij de uitvoering van de akkoorden. Het is gebleken dat een integrale eilandgerichte aanpak recht doet aan de specifieke context en opgaven van de verschillende openbare lichamen. Daarbij werken departementen en lokaal bestuur intensief samen. Een voorbeeld is de samenwerking tussen het openbaar lichaam Bonaire en SZW waar een jobcentrum is opgericht om werkzoekenden te begeleiden naar een arbeidsplek.

Ingreep Sint Eustatius

Op Sint Eustatius heeft Nederland in 2018 bestuurlijk ingegrepen wegens grove taakverwaarlozing. Op 7 juli 2020 is de Wet herstel voorzieningen Sint Eustatius aangenomen. Deze wet verlengt de bestuurlijke ingreep op het eiland met het oog op het versterken van de kwaliteit van het bestuur en het ambtelijk apparaat. Tegelijkertijd worden de huidige maatregelen op grond van de Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint Eustatius geleidelijk afgebouwd.

Met deze maatregelen heeft het Rijk de bevoegdheden van de bestuursorganen, gezaghebber, bestuurscollege en eilandsraad in 2018 overgenomen en neergelegd bij een regeringscommissaris. De eerste stap in deze geleidelijke afbouw waren de eilandsraadsverkiezingen in oktober 2020. Op verzoek van het parlement is toegewerkt naar een route-tijdtabel dan wel uitvoeringsagenda. Daarin is op hoofdlijnen aangegeven wanneer Sint Eustatius weer terug kan keren naar de normale bestuurlijke verhoudingen, met bijpassende te bereiken resultaten en realistische streefdata.

Aanbevelingen RvS/IBO

In reactie op aanbevelingen van de Raad van State en het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Koninkrijksrelaties (IBO) uit 2019, werken de departementen en de eilanden aan een breed palet aan maatregelen en afspraken. Die versterken de Haagse coördinatie en dragen bij aan een verbeterde samenwerking tussen Europees Nederland en Caribisch Nederland. Prominent in de kabinetsreactie en de adviezen van de Raad van State staat de vormgeving van eilandelijke uitvoeringsagenda's (in opvolging van de meerjarenakkoorden) waarin nadere afspraken kunnen worden gemaakt over taakverdeling, het niveau van publieke voorzieningen en de beleidsprioriteiten voor de komende jaren. Het bestuurlijk en financieel toezicht wordt opnieuw tegen het licht gehouden, evenals de functie van Rijksvertegenwoordiger en we ontwikkelen een afwegingskader op basis waarvan kan worden bezien of beleidsvoornemens nieuwe wet- en regelgeving (al dan niet in aangepaste vorm) van toepassing zou moeten zijn op Caribisch Nederland waarbij 'comply or explain' het leidende principe is. Met deze en andere maatregelen wordt geprobeerd een nieuw fundament te leggen onder de onderlinge verhoudingen en samenwerking de komende jaren tussen Rijk en openbare lichamen.

Interdepartementale samenwerking

Om de diverse opgaven in de Caribische landen en Caribisch Nederland te realiseren, werkt DGKR intensief samen met andere directoraten-generaal van BZK (bijvoorbeeld op het terrein van wonen, democratie, verkiezingen, etc.) en met de andere ministeries.

Voor Caribisch Nederland geldt dat maatregelen en initiatieven voor Europees Nederland, al dan niet in aangepaste vorm, in toenemende mate ook op Caribisch Nederland van toepassing zijn. Het DGKR fungeert daarbij als spin in het web in het Haagse, brengt de context voor de eilanden tot leven en werkt vanuit een coördinerende rol aan resultaten en uitvoerbaarheid van de plannen van de departementen, gelet op de lokale uitvoeringskracht. Waar nodig of gewenst kan DGKR namens een aantal ministeries een bemiddelende of coördinerende rol spelen bij verzoeken om geld, expertise en capaciteit.

Voor de Caribische landen houdt de samenwerking in dat DGKR zorgt voor de inzet van de kennis en expertise waarover de vakdepartementen beschikken. Andersom is voor de Caribische landen DGKR – waaronder de vertegenwoordiging van Nederland op Aruba, Curaçao en Sint Maarten – een

ingang naar andere departementen. De ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie hebben vanwege hun koninkrijkstaken hierin een eigen verantwoordelijkheid. In voorbereiding op (koude fase) en tijdens (warme fase) crisis heeft DGKR een coördinerende rol, zowel in de regio als in Den Haag, voor het leveren van hulp en bijstand aan de eilanden.

Stuurgoep Caribische delen van het Koninkrijk

Om de interdepartementale inzet richting de Caribische landen en richting Caribisch Nederland gecoördineerd te ondersteunen, is de Stuurgroep Caribische delen van het Koninkrijk (CdKNL) opgericht. Deze stuurgroep op hoog ambtelijk niveau komt onder voorzitterschap van de DGKR maandelijks bijeen en fungeert waar nodig ook als voorportaal voor de Ministerraad en de Rijksministerraad. Zowel voor de Caribische landen als voor Caribisch Nederland is er een interdepartementaal coördinatorenoverleg ingericht als voorportaal voor de Stuurgroep CdKNL.

Hoofdstuk 4

Zo is BZK opgebouwd

BZK is de afgelopen jaren gegroeid in omvang. De groei komt grotendeels door uitbreiding van haar taken en departementale herindeling. In 2020 waren er 11.397 fte werkzaam bij het ministerie van BZK, inclusief de AIVD en agentschappen. Tienduizend van onze collega's werken in de uitvoering, met name bij het Rijksvastgoedbedrijf en de SSO's. We zetten ons in voor een divers en inclusief personeelsbeleid binnen alle lagen van de organisatie.

Zoals al kort benoemd in hoofdstuk 2, bestaat BZK uit verschillende clusters, directies en DG's. In dit hoofdstuk wordt uitgebreider bij deze onderdelen stilgestaan: hoe deze onderdelen zijn opgebouwd en aan welke maatschappelijke opgaven wordt gewerkt.

4.1 Cluster Mensen en Middelen

Het cluster Mensen en Middelen (M&M) bestaat uit drie directies: Personeel & Organisatie (P&O), Financieel-Economische Zaken (FEZ) en CIO en Informatiemanagement (CIO&I).

Het cluster ondersteunt het gehele departement van BZK bij de maatschappelijke opgaven waarvoor zij gesteld staat. M&M helpt beleid en uitvoering en werkt zelf mee bij het creëren van publieke waarde. Dit doet M&M door met kaderstelling, advisering, control en uitvoering de kracht van het gehele departement te benutten, samen met het cluster BO en beleid.

M&M stelt de Bestuursraad in staat om te sturen als één BZK, in plaats van de som der delen. M&M geeft vorm aan de organisatieontwikkeling waartoe de Bestuursraad heeft besloten, aan de hand van de zeven inhoudelijke en organisatorische BZK-richtingwijzers.

Clusterdirecteur Mensen en Middelen: wnd. Mark de Boer

Directie Financieel-Economische Zaken (FEZ)
De directie FEZ is de centrale dienstcontroller van het ministerie van BZK.

Met goed financieel-economisch advies en gedegen begrotingsuitvoering en –beheer helpt FEZ de bewindslieden en departementsleiding bij de realisatie van hun beleidsdoelen en de inrichting van de bedrijfsvoering. Daarbij zorgt FEZ dat BZK doeltreffend en doelmatig met schaarse middelen omgaat en verantwoording aflegt over rechtmatige besteding daarvan. De directie is inhoudelijk gepositioneerd onder de SG en dit is geheel conform de Comptabiliteitswet (CW) en het Besluit Taak FEZ waarin de wettelijke basis van de FEZ-functie is vastgelegd. Naast uitvoering van de taken op grond van de CW en het Besluit Taak FEZ voert de directie tevens de financiële administratie van het kerndepartement en heeft de directeur FEZ de rol van Coördinerend Directeur Inkopen (CDI). Ook behartigt de directie FEZ de financiële belangen van BZK in interdepartementaal verband, onder ander in het overleg met het ministerie van Financiën. Eigenaaradvisering – onderdeel van de directie FEZ – adviseert de agentschappen en ZBO's van BZK.

Directeur: Rein ter Horst

Directie Personeel en Organisatie (P&O)
De directie P&O draagt bij aan BZK in beweging. Dit doen we door de vraag naar capaciteit en persoonlijke ontwikkeling bij elkaar te brengen, door richting te geven aan de continue organisatieontwikkeling en daarbij management en medewerkers te faciliteren om wendbaar, flexibel en duurzaam te werken aan de maatschappelijke opgaven van BZK.
De directie stelt kaders, adviseert, initieert en is controller in de P-kolom voor BZK. Verder zorgt de directie voor de bemensing van het tijdelijk werk binnen het kerndepartement van BZK en voor de permanent flexibele schil van het kerndepartement voor project- en programmamanagement.

Directeur: Aphrodite Bouchlas

Directie CIO & Informatiemanagement (CIO&I)
De Chief Information Officer (CIO) van BZK werkt met alle onderdelen van het ministerie samen aan een stevige en goed samenhangende aanpak van de uitdagingen op het gebied van digitalisering.

CIO&I werkt aan het op orde brengen en houden van onze IT, data en informatie. Daarnaast verleggen we de focus steeds meer naar het benutten van het enorme potentieel van data, innovatie en technologie voor de opgaven en de bedrijfsvoering van BZK. Vanuit een BZK- en rijksbreed overzicht adviseert CIO BZK de onderdelen en de politieke en ambtelijke leiding over missiegedreven innovaties, strategisch portfoliomanagement, een wendbare organisatie, de aanpak van ICT-projecten, informatiebeveiliging en privacy, datagedreven werken, vakmanschap en leiderschap voor digitalisering en de voorbeeldrol van BZK op het gebied van informatiehuishouding, geënt op openheid, betrouwbaarheid en grondrechten.

Vanuit uiteenlopende disciplines werkt de directie CIO & Informatiemanagement nauw samen met de onderdelen, met verantwoordelijkheid voor het BZK-brede CIO-stelsel. De CIO werkt conform het Besluit CIO-stelsel Rijksdienst 2021.

Belangrijke taken en ontwikkelingen waar de directie dagelijks mee bezig is:

- Uitwerken I-strategie BZK. Hierbij wordt, samen met alle onderdelen van BZK, gewerkt langs 4 pijlers. Het doel daarvan is dat ook binnen BZK digitalisering optimaal bijdraagt aan het behalen van de beleidsdoelstellingen.
    1. I en de bedoeling. We ondersteunen maatschappelijke opgaven met data en innovaties. We delen kennis en zorgen dat BZK de kansen van digitalisering weet te benutten.
    2. Wendbaar. Het vereenvoudigen van de transformatie, waarbij we sturen op hergebruik en versimpeling van processen en ICT. We delen oplossingen en data, we ontwikkelen kort cyclisch zodat BZK als geheel meer wendbaar wordt.
    3. Op orde. Grip als randvoorwaarde om inzicht te hebben in onze I-assets en kosten. We sturen in samenhang op beheer en exploitatie (B&E), vervanging, vernieuwing en innovatie van ICT. We werken digitaal veilig en werken tegelijkertijd aan transparantie.
    4. I vakmanschap. We schetsen wat digitalisering betekent voor het personeel van BZK, en we dragen actief bij aan een toekomstgerichte, gestructureerde aandacht voor I vakmanschap in de werving, selectie en ontwikkeling van management en personeel
- BZK Transparant. Het programma BZK Transparant is gericht op het duurzaam op orde brengen van de Informatiehuishouding en het verbeteren van de informatievoorziening van BZK. Aanleiding hiervoor is het rapport Ongekend Onrecht en de kabinetsreactie daarop en de invoering van de Wet Open Overheid.
- Opstellen CIO-oordelen en adviezen. Formeel (Zie TK 26643, nr.135) mag een project of programma niet starten zonder goedkeurend oordeel van de CIO. Daarom geeft de CIO BZK op projecten en programma's groter dan 5 mln euro (met een ICT-component), een oordeel of advies af. Over de "grote ICT-projecten" wordt ook gerapporteerd aan de Tweede Kamer, via het RijksICTDashboard.nl. In de rapportage over 2020 zijn 17 projecten vermeld, met een totale omvang van ca. 550 miljoen euro.

Directeur: Magchiel van Meeteren

Cluster Bestuursondersteuning

Bewindspersonen leggen aan het parlement verantwoording af over het gevoerde beleid. Het Cluster Bestuursondersteuning vormt hierbij een schakel tussen politiek en organisatie.

4.2 Cluster Bestuursondersteuning

Het cluster Bestuursondersteuning bestaat uit drie directies: Bestuursadvisering (BA), Kennis, Internationaal, Europa en Macro-economie (KIEM) en Communicatie (COM). Bestuursondersteuning werkt voor en met de hele organisatie en heeft daardoor overzicht over wat er binnen en buiten het departement gebeurt op het BZK-beleidsterrein. Daardoor kunnen we verbanden leggen tussen de opgaven die binnen verschillende onderdelen van het departement zijn belegd. Ook opereert Bestuursondersteuning dichtbij de bewindspersonen en ambtelijke top en is daarmee één van de schakels tussen politiek en organisatie. Het komt regelmatig voor dat zich nieuwe vragen of prioriteiten aandienen die om een snel en samenhangend initiatief vragen. Bestuursondersteuning helpt om dit tot stand te brengen, samen met beleidsdirecties, het cluster M&M en andere betrokken onderdelen.

Op die manier werkt Bestuursondersteuning voor en met de bewindspersonen, ambtelijke top en de gehele BZK-organisatie aan het creëren van publieke waarde:

- door de inbreng vanuit de expertisegebieden: politiek-bestuurlijk, communicatie, strategie, macro-economie en internationaal;
- door te helpen focus en prioritering aan te brengen in het geheel van doelen en verantwoordelijkheden van de organisatie;
- door onderdelen te verbinden en door een schakel te vormen tussen politieke/ambtelijke top en organisatie, bijvoorbeeld door nieuwe opgaven snel en vanuit één hand op te pakken;
- door trends in samenleving, media en politiek te signaleren en door te vertalen naar BZK-beleid.

Directie Bestuursadvisering (BA)

De directie Bestuursadvisering (BA), een stafdirectie in het hart van het ministerie, adviseert en ondersteunt de bewindspersonen, secretaris-generaal en directeuren-generaal van BZK. Door het benutten van de kracht van het hele departement zorgt BA er, in samenwerking met andere stafdirecties, voor dat de politieke en ambtelijke leiding hun taken optimaal kunnen uitvoeren en hun verantwoordelijkheden kunnen waarmaken. Dit doet zij onder andere door politieke en bestuurlijke advisering, regie op de stukkenstroom en andere processen, coördinatie van de Ministerraad, onderraden en het verkeer met de Eerste en Tweede Kamer en managementondersteuning van de politieke en ambtelijke leiding.

De directie bestaat uit drie afdelingen: Advies, Openbare orde, Parlementaire Zaken en Managementondersteuning (PMZO) en Inlichtingen en Veiligheid (OIV). De directie wordt aangestuurd door de directeur BA, die tevens leiding geeft aan de afdeling Advies. De dg-adviseurs en secretarissen worden aangestuurd door het plaatsvervangend hoofd van de afdeling.

Directeur: Nicole Leijendeckers

Advies

De afdeling Advies richt zich op strategische, inhoudelijke en procedurele ondersteuning van de politieke en ambtelijke leiding en van de organisatie, met aandacht voor timing, kwaliteit en integraliteit. De meerwaarde ligt onder meer in de brede blik, het kunnen schakelen tussen de ambtelijke en de meer politieke en bestuurlijke werelden en de kennis van procedures en werkwijzen. De afdeling bevordert de ambtelijke zelfredzaamheid door een goede

informatievoorziening over zaken als vormvereisten, deadlines en processen. Binnen deze afdeling werken verschillende adviseurs in teamverband samen: SG-adviseur, DG- adviseurs, adviseurs bewindspersonen, adviseurs MR/OR/voorportalen en politiek adviseurs.

Parlementaire Zaken en Managementondersteuning

Parlementaire Zaken en Managementondersteuning is de spil in het gehele verkeer tussen de bewindspersonen BZK en de Eerste en Tweede Kamer. Alle procedurele taken rond parlementaria zijn geconcentreerd bij Parlementaire zaken. Parlementaire zaken communiceert intern met vaste contactpersonen bij de directies.

Openbare orde, Inlichtingen en Veiligheid

Het cluster Openbare, Inlichtingen en Veiligheid (OIV) ondersteunt de minister en secretaris-generaal van BZK bij hun verantwoordelijkheden ten aanzien van de AIVD in het bijzonder en de veiligheidsportefeuille in het algemeen. In dit laatste geval gaat het bijvoorbeeld om de voorbereiding en advisering van onderwerpen, die besproken worden in de Raad voor Veiligheid en Inlichtingen (onderraad van de ministerraad). Gezien de vertrouwelijkheid van veel onderwerpen en (doorgaans) gerubriceerde informatie wordt direct verantwoording afgelegd aan de secretaris-generaal van BZK.

Wanneer de nationale crisisstructuur wordt opgeschaald of zich een crisissituatie op één van de (beleids)terreinen van BZK voordoet is het van belang hier adequaat op te kunnen reageren. Ieder ministerie heeft een eigen verantwoordelijk voor de te nemen crisisbeheersingsmaatregelen (preparatie, respons en nafase) op het eigen beleidsterrein, voor de financiering daarvan en voor de zorg om deze maatregelen goed af te stemmen met de coördinerend minister van Justitie en Veiligheid en betrokken publieke en private crisispartners. Hiertoe beschikt BZK over een Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing (DCC), ondergebracht bij het cluster OIV. Het DCC is verantwoordelijk voor het crisisbeheersingsbeleid van BZK en heeft als hoofdtaak om het ministerie zo goed mogelijk voor te bereiden op het beheersen van grootschalige incidenten, actualiteiten of crises (o.a. door planvorming, opleidingen en trainingen). Tijdens een crisis is het DCC verantwoordelijk voor de coördinatie van de informatievoorziening en het bewaken van het (inter)departementale crisisbeheersingsproces in relatie tot de belangen van BZK.

Directie Kennis, Internationaal, Europa en Macro-Economie (KIEM)

KIEM is de centrale kennis- en strategiedirectie van BZK, ten dienste van het hele ministerie. Wij dragen met *state of the art* kennis bij aan beter beleid en het positioneren van BZK in Nederland en internationaal, met een focus op de (middel)lange termijn. KIEM bestaat uit drie onderdelen: Kennis & Strategie, Internationaal & Europa en Macro-economie. Aan het hoofd staat Boudewijn Steur.

1. Strategische focus

KIEM levert een bijdrage aan de strategievorming binnen het departement. Dat doen wij op twee manieren, namelijk door:

a. Het meewerken aan de belangrijke politiek-bestuurlijke dossiers van het ministerie van BZK, zoals rond corona. We leveren denk- en organisatiekracht.
b. Het agenderen van nieuwe beleidsonderwerpen op het BZK-terrein. We brengen de buitenwereld binnen, doen scenario-exercities en zwengelen het gesprek aan.

Een voorbeeld van een product is de Horizonscan MLT – trends en ontwikkelingen op raakvlakken ruimte & regio, overheid & verschuivende verhoudingen en de digitaliserende maatschappij.

2. Internationale en Europese focus
KIEM coördineert het Europees en internationaal beleid van BZK. In de EU werken we aan de nieuwe Europese wetgeving/kaders t.a.v. de Caribische Koninkrijksdelen, Digitalisering, Grondrechten en Democratie, inclusief desinformatie, Renovatiegolf Bouwen, Europees Herstelfonds en de Conferentie toekomst EU. KIEM behartigt de belangen in Den Haag en de hoofdsteden; de BZK-collega's op de post doen dit in Brussel. Waar nodig ondersteunen we de medeoverheden. De BZK-bewindspersonen spelen een actieve rol in de beïnvloeding.

3. Macro-economische focus
KIEM borgt de macro-economische invalshoek op BZK-dossiers. Concreet omvat dat twee belangrijke taken. In de eerste plaats het adviseren van de bewindspersonen en de ambtelijke top over BZK-brede macro-economische thema's zoals de investeringsstrategie, economische steunpakketten en herstel van de crisis. In de tweede plaats het bewuster maken van de economische rationaliteit bij strategische taken van BZK. Bij beide taken speelt de brede welvaart-benadering een belangrijke rol.

Directeur: Boudewijn Steur

Directie Communicatie (COM)

De directie Communicatie adviseert en ondersteunt de bewindspersonen en de ambtelijke top van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bij communicatie van de beleidsdirecties en uitvoeringsorganisaties binnen BZK.
De directie helpt bij het realiseren van de langetermijnambities van het kabinet en departement. Tegelijk speelt ze in op de kansen, issues en crises die zich aandienen in de dagelijkse actualiteit. Ze verbindt korte en lange termijn en binnen- en buitenwereld. Zo helpt ze bij het realiseren van beleid dat maatschappelijk breed gedragen wordt.

De directie Communicatie staat permanent in contact met de ambtelijke en politieke top. Gezamenlijk bepalen ze de communicatieve prioriteiten. Die vormen samen met de kabinetsbrede en rijksbrede communicatiestrategie de basis voor de communicatiestrategie van het departement. Haar kracht zit in planmatig werken, integraal denken en doen en het kritisch meedenken met de politieke en ambtelijke top. Dit maakt de directie Communicatie tot een vertrouwde en onmisbare gesprekspartner. Ze opereert in het hart van het beleid, zodat ze begrijpelijk beleid maakt, in plaats van beleid begrijpelijk.

Haar klassieke en kritische taken zijn woordvoering, communicatieadvies en onderzoek. Daarnaast biedt ze ook storytelling & speechwriting, stakeholdermanagement, beeldvoering, crisiscommunicatie, corporate communicatie, interne communicatie, begeleiding van werkbezoeken en externe optredens en regie op de eigen communicatiemiddelen en –kanalen.

De directie Communicatie zet haar expertise integraal in om samen met beleid en uitvoering aan de slag te gaan met de prioriteiten van het departement. Ook faciliteert ze bij het communicatiever maken van de organisatie.

De directie werkt aan netwerkcommunicatie, omdat beleid steeds vaker in allerlei samenwerkingsverbanden tot stand komt. Denk daarbij aan de samenwerking met medeoverheden, brancheorganisaties en andere maatschappelijke spelers. Ze zoekt verbinding die niet alleen rationeel en formeel, maar ook emotioneel en informeel is.

De directie Communicatie bestaat uit de volgende teams:
- team minister;
- team staatssecretaris;
- team newsroom;
- team organisatiecommunicatie (corporate en interne communicatie).

De minister en staatssecretaris hebben elk een eigen team waarin verschillende disciplines samen, integraal aan de portefeuille van de bewindspersoon werken. De teams werken aan de strategie en uitvoering van de vastgestelde communicatieprioriteiten en helpen de beleidsdirecties met het ontwikkelen en realiseren van maatschappelijk gedragen beleid. Niet alleen door maatregelen toe te lichten, maar ook door zicht te geven op het probleem én de afwegingen die worden gemaakt om tot een oplossing te komen. Team minister en team staatssecretaris zijn verantwoordelijk voor regie en samenhang in de communicatiemiddelen, campagnes en communicatiekanalen van BZK. Vanuit deze strategie adviseren en ondersteunen de teams de bewindslieden bij media-optredens, werkbezoeken en speeches.

Team newsroom haalt de buitenwereld naar binnen en stuurt het BZK-beleid gericht en begrijpelijk weer naar buiten. De newsroom is de maatschappelijke thermometer voor BZK die langetermijntrends signaleert en actuele omgevingsbeelden oplevert. Dat doet het team op basis van (sociale) media, webcare, onderzoek en maatschappelijke correspondentie. Daarnaast produceert de newsroom nieuwsberichten, posts op sociale media en beelden die optimaal aansluiten bij de doelgroep en wat er leeft in de buitenwereld.

Het team Organisatiecommunicatie werkt integraal aan de prioriteiten van de BZK-organisatie en het gewenste profiel van het departement.

Directeur: Connie Eli

BZK en de Grondwet

De directie Constitutionele Zaken en Wetgeving maakt wetgeving voor het hele ministerie, geeft juridisch advies en onderhoudt de Grondwet.

4.3 Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving

De directie Constitutionele Zaken en Wetgeving is de centrale juridische directie van het ministerie. De directie heeft 3 taken:

a. totstandkoming wet- en regelgeving
b. verantwoordelijk voor juridische procedures en het geven van juridisch advies
c. vormgeving en onderhoud van het Statuut, de Grondwet en de wetgeving die daaraan (mede) uitwerking geeft

Wet- en regelgeving

CZW maakt wet- en regelgeving over onderwerpen waarvoor BZK verantwoordelijk is of bij betrokken is. Ook levert de directie technische bijstand bij initiatiefwetsvoorstellen van Kamerleden.

Twee keer per jaar wordt het wetgevingsprogramma, inclusief planningen voor alle wet- en regelgevingstrajecten, vastgesteld door de Bestuursraad. Binnen de directie CZW wordt er wetgeving gemaakt binnen de afdeling Staatsinrichting en Bestuur (S&B) en de afdeling Wonen en Leefomgeving (W&L).

De afdeling S&B adviseert over en vervaardigt en behandelt voorstellen voor wetgeving, algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen op het gebied van de staatsinrichting, financiele verhoudingen, digitale overheid, identiteit, rechtspositie en arbeidsvoorwaarden ambtenaren, openbaarheid en de algemene wet bestuursrecht.

De afdeling W&L heeft tot taak voorstellen van wet, algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen voor te bereiden en te behandelen op de gebieden wonen, huren, bouwen, energie, ruimtelijke ordening en de Omgevingswet en daarover te adviseren.

Juridische procedures en juridisch advies

De afdeling Juridisch Adviseur (hierna: JA) adviseert gevraagd en ongevraagd in politieke, bestuurlijke en bedrijfsvoeringsvraagstukken binnen het ministerie van BZK. JA begeleidt de beleids- en uitvoeringsdirecties bij het behandelen van bezwaarschriften en voert gerechtelijke procedures die tegen het ministerie worden ingesteld. Inschakeling van de landsadvocaat gebeurt altijd in samenspraak met JA.

Beleids- en uitvoeringsdirecties hebben eigen juristen die zorgdragen voor de eerstelijns juridische advisering. Voor specialistische kennis of complexe zaken kunnen zij bij JA terecht. JA adviseert dan tweedelijns vanuit haar privaat-, bestuurs-, Europees- en strafrechtelijke expertise en vanuit haar ervaring met de politiek-bestuurlijke omgeving waarin BZK-vraagstukken spelen. Zowel aan de collega-directies als aan de ambtelijke en politieke top. De Juridisch Adviseur kan zelfstandig, zonder tussenkomst van de directeur CZW of DG's, advies uitbrengen aan de SG en bewindspersonen.

De directeur CZW heeft ook de rol van Chief Legal Officer. In dat kader wordt de juridische kwaliteit van wetgeving, adviezen, overeenkomsten, besluiten en geschillen binnen BZK gemonitord. Hiervoor loopt een project om de juridische functie te versterken. Over juridische kwaliteit wordt gerapporteerd in de jaarrapportage van de juridische functie Rijk. De positie en taken van de juridische functie binnen het Rijk is vastgelegd in Aanwijzingen juridische Rijk, die door de minister-president zijn vastgesteld.

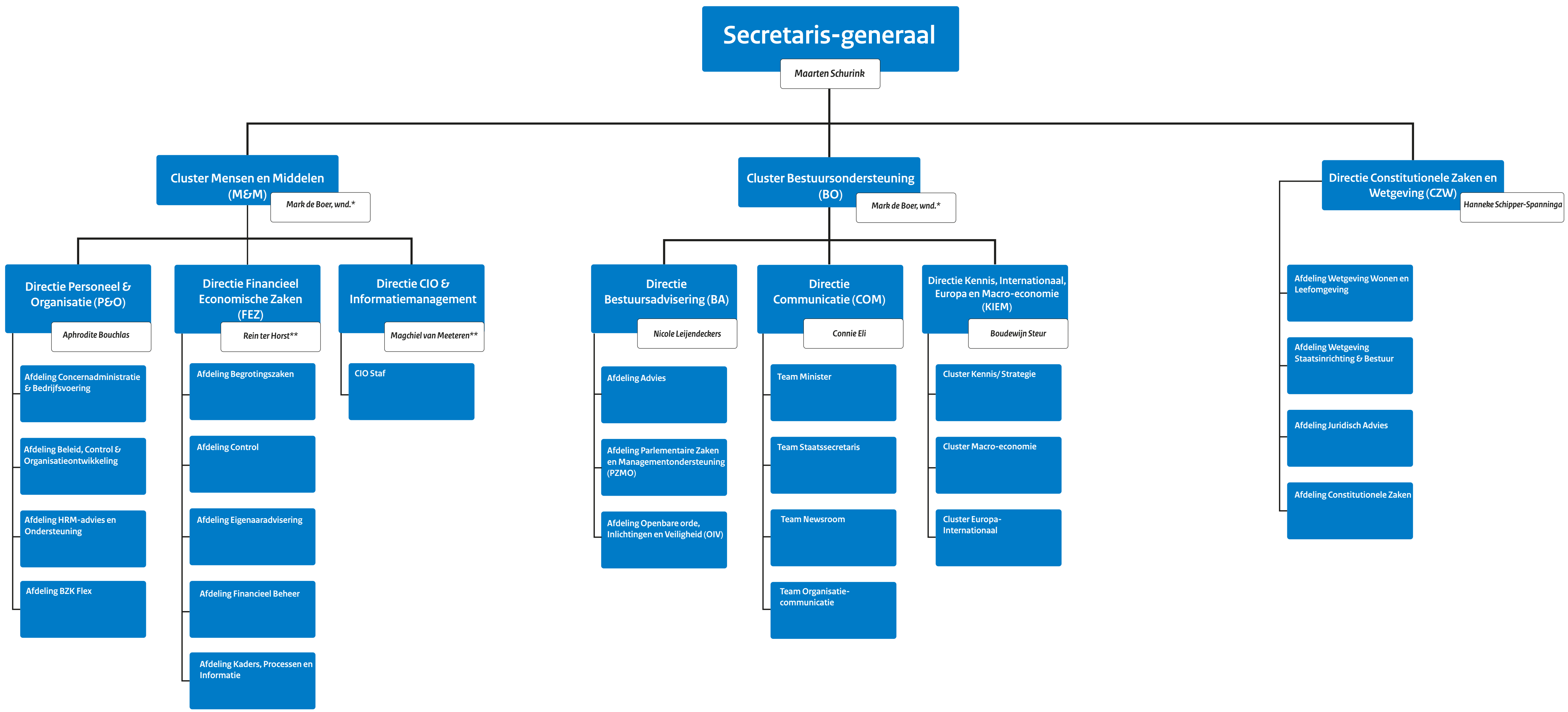
Statuut, Grondwet en wetgeving die daaraan (mede) uitwerking geeft

De minister van BZK is binnen het kabinet primair verantwoordelijk voor de Grondwet. Binnen het ministerie is dit belegd bij de afdeling Constitutionele zaken van de directie CZW. De afdeling ontwikkelt beleid met betrekking tot de (nadere) vormgeving en het onderhoud van het Statuut, de Grondwet. De directie maakt en de wetgeving die daaraan (mede) uitwerking geeft, zoals de Algemene wet gelijke behandeling, de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen, de Wet openbare manifestaties, de Wet College voor de Rechten van de Mens, de Wet op de Raad van State en de Wet op de parlementaire enquête 2008. Door de afdeling worden wetten en beleid getoetst aan grondrechten en worden adviezen opgesteld over grondwettelijke aspecten van voorstellen die onder andere op de agenda van een onderraad of ministerraad staan.

De verantwoordelijkheid voor het onderhoud van de Grondwet vertaalt zich ook in de voorbereiding en de behandeling van regeringsvoorstellen tot herziening van de Grondwet en het Statuut, maar ook van enkele andere voorstellen van wet (waaronder ook initiatiefwetsvoorstellen), algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen waaraan constitutionele aspecten verbonden zijn. Dit betreft onder meer beleid en regelgeving op het gebied van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, staatsinrichting, inlichtingenplicht richting het parlement, demonstratievrijheid en de algemene gelijkebehandelingswet- en regelgeving (waaronder aanpak van discriminatie). De minister van BZK is coördinerend minister voor de aanpak van discriminatie.

Directeur: Hanneke Schipper-Spanninga

Organogram M&M, BO en CZW

** De clusterdirecteur heeft een beheersmatige rol en bewaakt de integraliteit van het cluster.*
*** Ressorteert rechtstreeks onder de sg.*

BZK en de verstedelijkingsaanpak

DG Bestuur, Ruimte en Wonen werkt onder andere aan realisatie van gezonde, herkenbare, klimaatadaptieve stedelijke regio's. Met voldoende woningen en werklocaties en een goede leefomgeving.

4.4 DG Bestuur, Ruimte en Wonen

Het directoraat-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen (DGBRW) staat voor vertrouwen in een sterke en levendige democratie met een slagvaardig en verbonden bestuur, voor de realisatie van de energietransitie, voor de inrichting van een toekomstbestendige leefomgeving, voor de versterking van Nederland door omgevingsbeleid, en voor voldoende goede en betaalbare woningen op de juiste locatie(s). Voor al deze onderwerpen wordt constant de samenwerking gezocht met o.a. andere departementen, medeoverheden, en belangrijke spelers in met name het fysieke, sociale én bestuurlijke domein.

DGBRW werkt gebiedsgericht, wat betekent dat er waar mogelijk maatwerk wordt geleverd in verschillende regio's op basis van de specifieke problematiek.

Het directoraat-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen bestaat uit zeven directies:

- Directie Wonen
- Directie Woningbouw
- Directie Bouwen en Energie
- Directie Democratie en Bestuur
- Directie Bestuur, Financiën en Regio's
- Directie Ruimte en Leefomgeving

Daarnaast vallen de Hoge Raad van Adel en de Kiesraad ook onder DGBRW.

Directeur-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen:
Chris Kuijpers
Verantwoordelijk voor bestuur, democratie, de verduurzaming en veiligheid van de bouw.

Programma directeur-generaal Omgevingswet:
Erik Jan van Kempen
Verantwoordelijk voor de dossiers wonen, ruimtelijke ordening en de Omgevingswet

Directie Wonen

De directie Wonen is verantwoordelijk voor beleid en regelgeving voor de huurwoningmarkt, de woningcorporaties en de koopwoningmarkt. De toegankelijkheid van de woningmarkt voor alle woningzoekenden in Nederland, de betaalbaarheid van woningen voor lage- en middeninkomens, de volkshuisvestelijke publieke taak van woningcorporaties, de financiering vanuit de vastgoed- en kapitaalmarkt, de rol van beleggers op de koopwoningmarkt, en ook de hypotheekrenteaftrek zijn centrale thema's van deze directie. Daarnaast houdt de directie zich bezig met verduurzaming van de woningvoorraad, aan de hand van beleid gericht op de huur-, koop-, en corporatiesector. Ook de beschikbaarheid van data en het inrichten en begeleiden van het onderzoeksprogramma op zowel het terrein van wonen als de bouwopgave vindt plaats vanuit de directie Wonen. De directie wonen werkt aan concrete beleidsvoorstellen en wetgeving op basis van feiten en analyse, inzicht in het (politieke) krachtenveld en in goed overleg met veldpartijen en belangenbehartigers.

Directeur: Hans Ton

Directie Woningbouw

Voldoende goede woningen op de juiste plek, dat is waar de directie Woningbouw zich primair op richt. Door het aanbod in balans te brengen met de vraag; zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin. De directie stuurt op de beschikbaarheid van voldoende, betaalbare woningen op goede locaties; woningen waar vraag naar is en die passen bij de verschillende huishoudens in Nederland. Demografische, economische en ruimtelijke ontwikkelingen spelen hierbij een belangrijke rol en de directie werkt nauw samen met alle spelers in het veld. Het terugdringen van het huidige historisch hoge woningtekort en het herstructureren en verduurzamen van de bestaande woningvoorraad in met name de kwetsbare gebieden, zijn de belangrijkste opgaven voor de aankomende periode.

Directeur: Marja Appelman

Directie Bouwen en Energie

De directie Bouwen en Energie maakt beleid en regelgeving voor de gebouwde omgeving. De grootste opgave voor de komende jaren is het ontwikkelen van beleid voor de energietransitie in de gebouwde omgeving, het realiseren van aardgasvrije wijken en klimaat neutrale gebouwen. Deze opgave betreft alle woningen en ook al het maatschappelijke en commerciële vastgoed in Nederland, zowel in de nieuwbouw als de bestaande bouw. Een uitdagende maatschappelijke opgave, die moet gaan bijdragen aan het halen van de ambities uit het Klimaatakkoord van Parijs.

De directie B&E coördineert de uitvoering van het Klimaatakkoord Gebouwde omgeving, in nauwe samenwerking met het ministerie van EZK. B&E werkt aan de betaalbaarheid van de energietransitie in de gebouwde omgeving en de aanpassing van regelgeving, zoals de afsluitbevoegdheid ten behoeve van de wijkgerichte aanpak, de isolatiestandaard voor woningen en de eindnorm voor de utiliteitsbouw die in het Klimaatakkoord zijn afgesproken. De directie B&E coördineert het interbestuurlijke programma aardgasvrije wijken met als doel om te leren op welke wijze de wijkgerichte aanpak moet worden ingericht en opgeschaald middels proeftuinen en een kennis- en leerprogramma. Inmiddels zijn dit er 46 proeftuinen geselecteerd en wordt een derde ronde uitgevraagd.

Ook ligt er de verantwoordelijkheid om de gebouwde omgeving klimaatbestendig, waterrobuust in te richten en circulair te bouwen. Dat wil zeggen te bevorderen dat bij zowel nieuwbouw als renovatie klimaatadaptatie en circulariteit worden meegenomen. Daarnaast draagt de directie zorg voor voldoende bouwkwaliteit met het oog op veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en bruikbaarheid een kerntaak van deze directie. Voorbeelden zijn eisen rond brandveiligheid en constructies, veiligheid rondom bouwplaatsen en het toewerken naar meer circulariteit in de bouw.

Directeur: Ferdi Licher

Directie Democratie en Bestuur (DenB)

De directie Democratie en Bestuur (DenB) draagt bij aan een betrouwbaar, eigentijds en goed functionerend democratisch bestuur. Kernopdracht is het beschermen en versterken van het democratisch bestel. Dat doen we vanuit drie inhoudelijke opgaven: versterking van de band tussen kiezers en gekozenen, een betere toerusting en ondersteuning van politieke ambtsdragers en een weerbaar bestuur. De directie heeft een brede sociaal-maatschappelijke oriëntatie en draagt bij aan de oplossing van spanningen, dilemma's en actuele vraagstukken op het snijvlak van politiek, bestuur en samenleving.

Directeur: Ellen van Doorne

Directie Bestuur, Financiën en Regio's (BFR)

De directie Bestuur, Financiën en Regio's (BFR) werkt aan goed openbaar bestuur, zodat maatschappelijke en regionale opgaven worden gerealiseerd. Daarbij richten we de bestuurlijke en financiële verhoudingen zo in dat gemeenten en provincies hun taken tijdig en goed kunnen oppakken. Zo zoekt BFR naar nieuwe samenwerkingsvormen die nodig zijn om de steeds complexere opgaven op te pakken, waarin Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten en ook private partijen – samen optrekken. Dit in combinatie met een sterke lokale democratie en een nauwe betrokkenheid van burgers bij het maken van de keuzes die hen raken. BFR bevordert dat er meer interbestuurlijk en interdepartementaal wordt gewerkt aan oplossingen voor urgente maatschappelijke opgaven. Hierbij houden we rekening met sociale, economische en regionale ontwikkelingen. BFR heeft expertise op het terrein van de bestuurlijke inrichting, interbestuurlijke en financiële verhoudingen tussen Rijk en medeoverheden, de financiën van medeoverheden en gebiedsspecifieke aanpakken. Deze kennis zet BFR actief in voor politieke prioriteiten (zoals de gevolgen van de coronacrisis en het Parlementair Onderzoek Kindertoeslag) en het inspelen op bestuurlijke en maatschappelijke vraagstukken (zoals jeugdzorg en klimaat) waar medeoverheden een belangrijke rol vervullen. Ook ondersteunt BFR medeoverheden en departementen bij (ingrijpende) beleidswijzigingen en de financiële impact en het toezicht hierop.

Directeur: Annelies Kroeskamp

Directie Ruimte en Leefomgeving (R&L)

De directie Ruimte en Leefomgeving werkt aan een evenwichtige en duurzame verdeling van de schaarse ruimte. Daarbij streeft ze kwaliteit na, zodat ons land een prettig leefbaar land blijft, waar mensen goed en gezond kunnen wonen, werken en recreëren. Voor de samenleving waarin we met zijn allen leven en functioneren. Om dit handen en voeten te geven hanteert ze de Omgevingswet als wettelijk kader en de Nationale Omgevingsvisie als beleidskader.

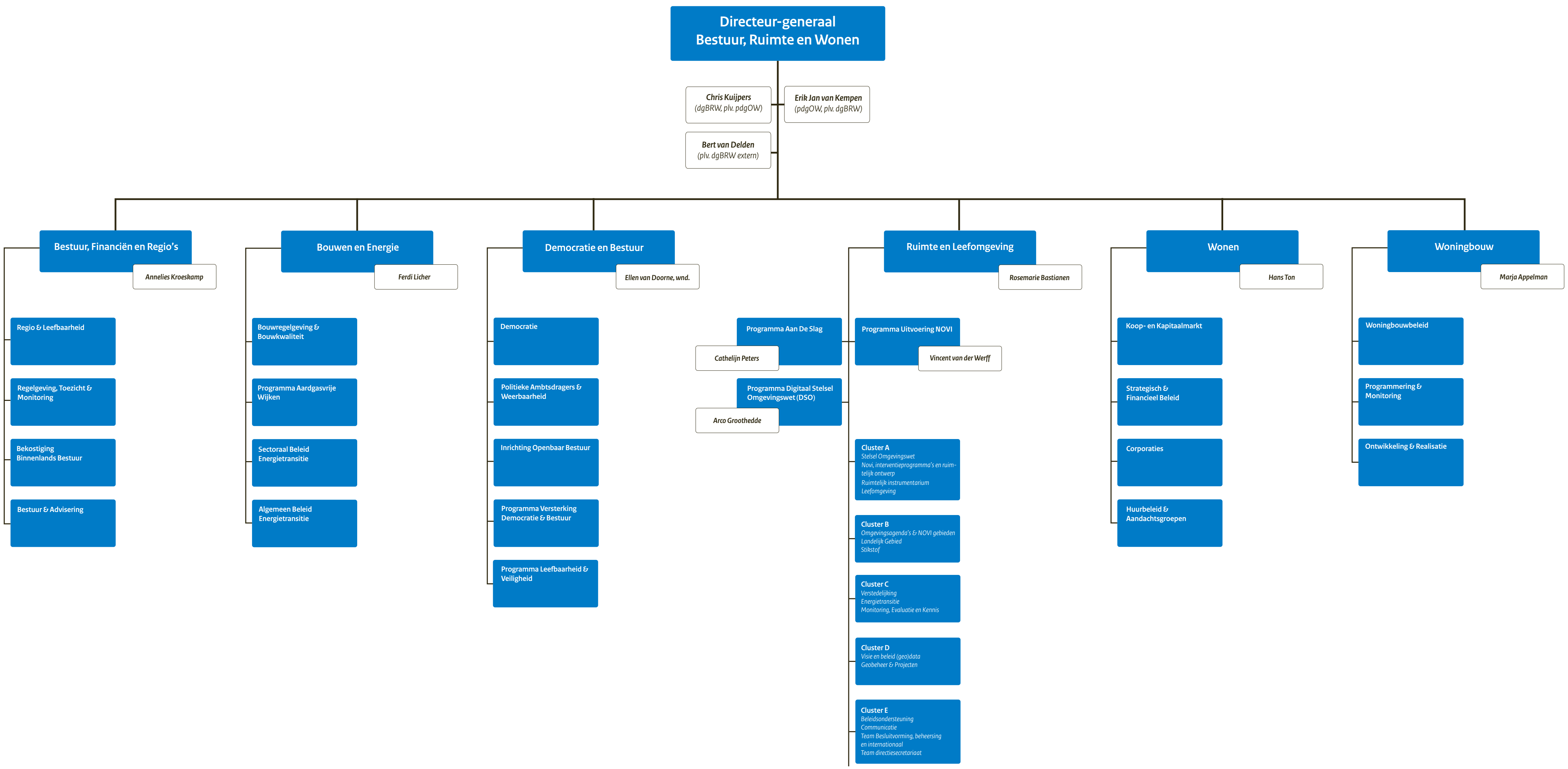
Met de keuzes uit de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) als beleidsvisie staat de directie klaar om richting te geven, daar waar complexe opgaven vragen om slimme combinaties van functies en/of belangen, ter bescherming van de leefomgeving en ontwikkeling van de samenleving. Dit kan zowel nationaal en sector overstijgend zijn, als ook gebiedsspecifiek. Zij maakt combinaties tussen sectorale belangen waar dat mogelijk is en houden rekening met de kenmerken en identiteit van gebieden.

Een aantal voorbeelden waaraan gewerkt wordt, zijn;

- Verstedelijkingsopgaven in Nederland, waarbij samen met de regio voor zeven gebieden de belangrijkste stedelijke opgaven als wonen, werken, groen en bereikbaarheid worden uitgewerkt in verstedelijkingsstrategieën;
- Uitwerking van de NOVI samen met provincie en gemeenten in Omgevingsagenda's per landsdeel en in NOVI gebieden en uitwerking van de NOVI via Nationale programma's. Daarnaast uitvoering van het cyclische NOVI-proces met monitoring en jaarlijkse conferenties en beleidsbrieven;
- De directie R&L zorgt na inwerkingtreding van de Omgevingswet in combinatie met de NOVI voor een samenhangende benadering voor de inrichting van de leefomgeving. De Omgevingswet zal overheden helpen om maatschappelijke opgaven in de leefomgeving voortvarend op te pakken, zoals het behalen van de bouwopgave, goede bereikbaarheid en de klimaatdoelen. De wet biedt mensen en bedrijven een gebruikersvriendelijk loket om vergunningen aan te vragen, meldingen te doen en plannen voor de fysieke leefomgeving te raadplegen: het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het programma Aan de Slag met Omgevingswet, verantwoordelijk voor de bouw van het DSO, ondersteunt ook samen met de VNG, de Unie van Waterschappen (UvW), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en Rijk, de gemeenten, waterschappen, provincies en andere overheden bij de implementatie en invoering van de wet.

Directeur: Rosemarie Bastianen

Organogram Directoraat-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen (dgBRW)

BZK en Digitaal

DG Overheidsorganisaties werkt aan een betrouwbare, veilige en toegankelijke digitale overheid die bijdraagt aan de oplossing van maatschappelijk vraagstukken en fundamentele rechten van burgers respecteert.

4.5 DG Overheidsorganisatie

DGOO werkt aan een moderne overheid. Een overheid die flexibel en toegerust is voor de toekomst, werkt aan de ontwikkeling van één overheid die goed werkgeverschap toont en technologie effectief inzet ten behoeve van de dienstverlening aan de samenleving. Dat doet zij onder andere door:

- Te zorgen voor een modern werkgeverschap dat inspeelt op veranderingen op de arbeidsmarkt en uitgaat van hoogwaardig ambtelijk vakmanschap;
- Concrete voorstellen te doen voor de rol van de overheid in de (veranderende) digitale samenleving en de regie te nemen in de interbestuurlijke uitwerking en uitvoering daarvan;
- Te bevorderen dat ICT in het Rijk optimaal en efficiënt wordt ingezet en de kaders te stellen voor de informatisering van het Rijk;

Directeur-generaal Overheidsorganisatie:
Marieke van Wallenburg

Het directoraat-generaal Overheidsorganisatie bestaat uit vier directies:

- Directie Ambtenaar en Organisatie
- Directie Digitale Samenleving
- Directie Inkoop-, Facilitair-, en Huisvestigingsbeleid Rijk
- Chief Information Office Rijk

Directie Ambtenaar en Organisatie (A&O)

De directie A&O schept voorwaarden voor een goede organisatie en zorgt ervoor dat de ambtenaar – in een politiek-bestuurlijke context – kan presteren. Dat doet ze door te werken aan een moderne, inclusieve, efficiënte en wendbare overheid, die de maatschappelijke opgave centraal stelt en grenzeloos samenwerkt en zorgt voor optimale dienstverlening aan burgers en bedrijven. Ambtelijk vakmanschap, integriteit, goede arbeidsvoorwaarden en duurzame inzetbaarheid staan daarin centraal.

Haar dossiers zijn inhoudelijk zeer divers, maar kennen alle een complex bestuurlijk krachtenveld. Sommige dossiers, zoals topinkomens, instroom arbeidsbeperkten en integriteitsbeleid, zijn zeer politiek gevoelig. Andere dossiers, zoals de bekostiging van loonontwikkeling in de publieke sector en de onderhandelingen over de ABP-pensioenregeling, hebben een groot financieel belang. De reikwijdte van de dossiers verschilt; van rijksdienst tot publieke sector of nog breder. Vanuit vijf afdelingen en een tweetal programma's wordt aan deze opgave gewerkt. Actuele dossiers zijn daarbij:

- Het bewerkstelligen dat de publieke sector een aantrekkelijk werkgever is en blijft
- Het versterken van het ambtelijk vakmanschap en grenzeloze samenwerking
- Versterking van de relatie tussen beleid en uitvoering en positionering van de uitvoering
- Evaluatie van het (functioneren van het) stelsel van onafhankelijke overheidsorganisaties

Directeur: Marc Allessie

Directie Digitale Samenleving

De directie Digitale Samenleving zet zich in voor een digitale transitie van de samenleving waarin iedereen mee kan doen en maatschappelijke vragen beter worden opgelost. Door burgers en ondernemers in staat te stellen de kansen van digitalisering te benutten en risico's van digitalisering te beperken. Het fundament voor de digitale transitie/digitalisering zijn de grondrechten en publieke waarden die we in Nederland kennen. Voor de directie Digitale Samenleving staat telkens de vraag centraal: wat willen we dat technologie/digitalisering doet voor onze samenleving? Daarbij staat niet de technologie zelf centraal, maar juist de publieke waarde die met technologie kan worden versterkt.

Kerntaken:

- Samen met medeoverheden en uitvoeringsorganisaties werken aan de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI). De GDI bestaat uit standaarden, producten en voorzieningen voor publieke dienstverlening, die gezamenlijk gebruikt worden door overheden, publieke organisaties en een aantal private partijen. De directie is onder meer verantwoordelijk voor het goed organiseren en doorontwikkelen van generieke voorzieningen, zoals eID/DigiD, Machtigen en MijnOverheid.
- De directie Digitale Samenleving zet zich in op het gebied van Digitale Inclusie. Zij vergroot de toegankelijkheid, begrijpelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van de overheidsdienstverlening.
- Zij werkt vanuit één overheidsgedachte aan de digitale transitie. Zij legt haar ambities en acties vast in de Agenda Digitale Overheid: NLDIGIbeter. Hierbij kan gedacht worden aan verantwoord innoveren in dienstverlening van overheden aan burgers en bedrijven, toegankelijkheid van overheidsinformatie, (her)gebruik van overheidsdata en regie op eigen gegevens door burgers.
- De directie is ook verantwoordelijk voor het beleid op het gebied van identiteit en toegang. Daarbij gaat het onder meer om de doorontwikkeling van de BRP, reisdocumenten, het eID stelsel en machtigen. Een belangrijk doel is de ontwikkeling en introductie van een digitale identiteit voor burgers. Iedereen moet zich kunnen identificeren en betrouwbaar en veilig kunnen inloggen.
- De directie Digitale Samenleving zet in op het maximaal benutten van de kansen van nieuwe technologieën zoals AI, blockchain, Vr en AR. Hierbij staat centraal dat de inzet van technologie (en technologische componenten zoals data en algoritmes) op een verantwoorde manier gebeurt.
- De directie Digitale Samenleving heeft een kaderstellende, voorts ondersteunende, en waar nodig aanjagende rol naar alle overheidslagen om de digitale weerbaarheid bij de overheid te verhogen. De aanpak richt zich op het op orde brengen en houden van de informatieveiligheid van overheidsorganisaties zelf (het eigen huis op orde). Het richt zich op een veilige digitale dienstverlening via het internet (zowel in de herkenbaarheid van sites, veiligheid van sites en veilige inlogmiddelen) en op het verhogen van de digitale weerbaarheid door middel van een oefen- en testprogramma op digitale ontwrichting bij de overheid.
- De directie Digitale Samenleving draagt beleidsverantwoordelijk voor wetgeving om de rechten van burgers en bedrijven te borgen bij digitalisering van overheidsdienstverlening.

Directeur: Bas den Hollander

Directie Inkoop-, Faciliteiten, en Huisvestingsbeleid Rijk (IFHR)

De beleidsdirectie bestaat uit drie beleidsafdelingen, Beleidsinformatie (BI), Faciliteiten en Huisvesting (FH), Inkoop en Aanbesteding (IA), Bureau Beveiligingsautoriteit (BVA) Rijk en één directiebureau. BVA Rijk is beheersmatig bij de directie IFHR ondergebracht.

De beleidsdirectie Inkoop-, Faciliteiten- en Huisvestingsbeleid Rijk (IFHR) ontwikkelt onder andere beleid om een prettige, flexibele, duurzame, efficiënte en op de toekomst toegeruste werkomgeving te realiseren, waar rijksambtenaren goed kunnen samenwerken. Ook is IFHR centraal opdrachtgever van FMH en kadersteller en opdrachtgever van de masterplanprojecten huisvesting. In het toekomstbeeld van het werken bij de Rijksdienst staat de maatschappelijke opgave centraal en is er sprake van een wendbare overheid, die bewust en grenzeloos samenwerkt. Vanuit de bedrijfsvoering (huisvesting, facilitair, ICT en PenO) wordt dit mogelijk gemaakt door xshet Rijksbrede Programma Hybride Werken, dat voorjaar 2021 is gestart.

De directie is daarnaast ambtelijk verantwoordelijk voor het rijksinkoopstelsel, dat zich (binnen de kaders van rechtmatigheid en doelmatigheid) toewijdt aan het inzetten van de inkoopkracht van het Rijk voor het realiseren van duurzame transities, het inzetten van kwetsbare groepen en het aanjagen van innovatie. De afdeling Beleidsinformatie draagt bij aan data gedreven beleid bij heel DGOO. Ook het rijksbrede integrale programma ‘Denk Doe Duurzaam’, gericht op de verduurzaming van de rijksorganisatie, vindt zijn basis in de directie IFHR. Bovendien is de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties beleidsverantwoordelijk voor de integrale beveiliging van de Rijksdienst. BVA Rijk is verantwoordelijk voor het toezicht op de werking van de integrale beveiliging binnen de Rijksdienst en bewaakt het integrale karakter en de consistentie van de rijksbrede (beveiligings-)kaders.

Directeur IFHR: André Weimar

Directie CIO Rijk

De directie CIO Rijk is een directie in opbouw, die ondertussen flink groeit. In omvang en in takenpakket. Sinds 1 februari 2021 bestaat de directie officieel uit de volgende afdelingen: 'Informatiebeveiliging en Privacy (IBenP)', 'I-stelsel en Vakmanschap (ISenV)' en 'ICT-diensten en Voorzieningen (IDenV)'. De staffuncties zijn ondergebracht in het eigen directiebureau.

Kaders, richtlijnen en ICT-voorzieningen

Dagelijks werkt CIO Rijk onder andere aan:

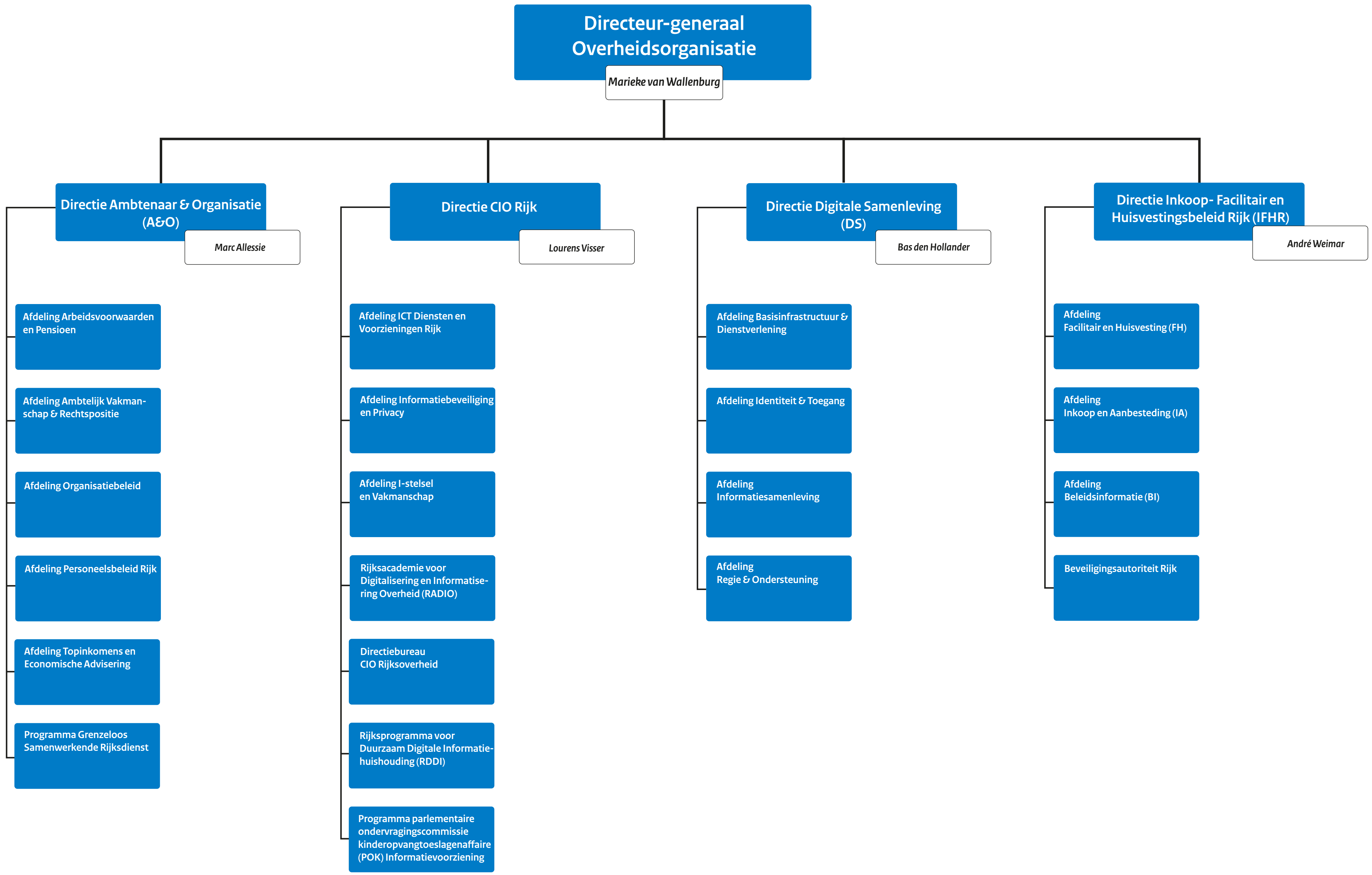
- Beleid maken op het rijksbrede I-domein en dit vertalen in praktische kaders voor bijvoorbeeld informatiehuishouding, data, algoritmen en ZBO's.
- De CIO's en CISO's van de ministeries helpen om de I meer 'in het hart' (dus op de bestuurstafel) te krijgen; bijvoorbeeld met de implementatie van het Besluit CIO-stelsel en door inzicht en samenhang te geven in de (vele!) rijksbrede kaders die er al zijn.
- Rijksbreed I-vakmanschap; vanuit onze samenwerking met het hoger onderwijs in het I-Partnerschap, HR-ICT-programma's en het (laten) maken en geven van trainingen op alle bestuurslagen vanuit de Rijksacademie voor digitalisering (RADIO).
- Aantrekken, houden en (door)ontwikkelen van ICT-ers binnen het Rijk, digitalisering tussen de oren krijgen van beleidsmedewerkers en bestuurders, en het stimuleren van het lerend vermogen op I-gebied.
- Zorgen voor een goede taakverdeling van en samenwerking met de interne ICT-dienstverleners binnenshuis, en samenwerking met de markt buitenshuis via sourcingsbeleid.
- Borgen en doorontwikkelen van een flink aantal ICT-voorzieningen die de samenwerking binnen het Rijk bevorderen; de zogenaamde generieke voorzieningen, zoals Rijkspas, de digitale werkplek en videoconferencing.
- Beleid maken op het gebied van informatiebeveiliging en privacy en dit vertalen in praktische kaders en handreikingen voor digitale weerbaarheid, cybersecurity en privacy.
- En vanuit het rapport 'Ongekend Onrecht' (Kinderopvangtoeslagaffaire): het meerjarig op orde krijgen van de informatiehuishouding van het Rijk en het voorbereiden van de komst van de Regeringscommissaris Informatiehuishouding.

Adviescollege ICT-toetsing

De directie CIO Rijk is beleidsverantwoordelijk voor het Adviescollege ICT-toetsing (AcICT, het voormalige Bureau ICT-toetsing). Het AcICT adviseert over de aanpak en het effect van grote ICT-projecten (> 5 mln.) en bestaande informatiesystemen bij de rijksdienst, de politie en de rechtspraak. Eind 2020 werd het AcICT al tijdelijk zelfstandig via een instellingsbesluit. Momenteel wordt gewerkt aan de permanente verzelfstandiging; dat doen we via de instellingswet die eind 2021 naar de Tweede Kamer gaat.

Directeur CIO Rijk: Lourens Visser

Organogram Directoraat-generaal Overheidsorganisatie (DGOO)

BZK en het Koninkrijk

Het Directoraat-Generaal Koninkrijksrelaties (DGKR) coördineert de samenwerking tussen Nederland en de andere landen binnen het Koninkrijk en tussen de Rijksoverheid en de openbare lichamen. Samen werken we aan goed bestuur, veiligheid en economisch welbevinden.

4.6 DG Koninkrijksrelaties

Het Directoraat-Generaal Koninkrijksrelaties (DGKR) zorgt voor de samenwerking met het Caribische deel van het Koninkrijk. DGKR adviseert de verantwoordelijk bewindspersoon op het terrein van de verhoudingen tot de landen en de openbare lichamen. Daarnaast is het directoraat-generaal verantwoordelijk voor wettelijk verankerde taken op het gebied van de koninkrijksrelaties.

Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit de vier landen: Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Caribisch Nederland bestaat uit de drie openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De zes eilanden samen vormen het Caribisch deel van het Koninkrijk.

DGKR coördineert de samenwerking tussen:
- Nederland en de andere landen binnen het Koninkrijk;
- de Rijksoverheid en de openbare lichamen.

DGKR bestaat uit één directie. Deze directie is opgesplitst in het onderdeel ‘Landen’ en onderdeel ‘Caribisch Nederland’. Beide onderdelen hebben een eigen directeur.

Directeur-Generaal Koninkrijksrelaties: Henk Brons

Caribisch Nederland

Koninkrijksrelaties/Caribisch Nederland (CN) richt zich op het verbeteren van de samenwerking tussen Europees Nederland en Caribisch Nederland. Aangezien maatschappelijke opgaven op de eilanden vaak complex zijn en meerdere beleidsterreinen beslaan, is een integrale, rijksbrede aanpak en coördinatie cruciaal voor het voeren van effectief beleid op de eilanden.

Maatwerk is hier leidend. Zo bevatten de bestuursakkoorden die met Bonaire en Saba zijn afgesloten de belangrijkste thema’s van de openbare lichamen én van het Rijk. DGKR coördineert door middel van deze afspraken de inzet van de Haagse departementen en let op het effect in de uitvoering. Voor Sint Eustatius ligt er gezien de bestuurlijke ingreep een additionele taak: de voortgang op de Wet herstel voorzieningen Sint Eustatius wordt door DGKR bevorderd en gemonitord. Hierover, alsmede over de voortgang op het sociale en fysieke domein van andere Haagse departementen, wordt halfjaarlijks gerapporteerd aan de Eerste en Tweede Kamer.

DGKR onderhoudt nauw contact met het bestuur op de eilanden. Samen werken zij aan de versterking van het lokaal bestuur door te investeren in de bestuurs- en uitvoeringskracht van de openbare lichamen. Zo biedt DGKR opleidingen voor bestuurders en ambtenaren aan. Ook ondersteunt het de samenwerking tussen de openbare lichamen en Europees Nederlandse gemeenten om gericht capaciteit in te zetten in Caribisch Nederland of om tot uitwisseling van ambtenaren te komen. Daarnaast ondersteunt DGKR de openbare lichamen bij initiatieven voor het versterken van de uitvoeringskracht volgens de aanbevelingen van de Raad van State/IBO.

Directeur Caribisch Nederland: René Bagchus

De Rijksvertegenwoordiger

De Rijksvertegenwoordiger voor de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba vormt de schakel tussen de Rijksoverheid (in Den Haag) enerzijds en de drie openbare lichamen in Caribisch Nederland anderzijds. Door de Wet herstel voorzieningen Sint Eustatius naar aanleiding van de bestuurlijke ingreep voert de Rijksvertegenwoordiger zijn taken voor Sint Eustatius niet uit.

De Rijksvertegenwoordiger heeft onder meer als taken het bevorderen van de samenwerking in Caribisch Nederland en het Rijk, het waarborgen en bevorderen van goed bestuur en het toezicht houden op bepaalde besluiten van de eilanden. Ook is de Rijksvertegenwoordiger voor de gezaghebber beschikbaar als tussenpersoon bij veiligheidsvraagstukken zoals een brand, een ramp of een crisis.

Rijkdienst Caribisch Nederland

De Rijkdienst Caribisch Nederland (RCN) is een samenwerking in de uitvoering tussen verschillende ministeries voor zaken die betrekking hebben op de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Elk ministerie is zelf inhoudelijk verantwoordelijk voor het invoeren en het uitvoeren van beleid van dat ministerie. Het werkgeverschap van de rijksambtenaren – exclusief politiekorps en brandweerkorps – in Caribisch Nederland valt onder de minister van BZK en is gedelegeerd aan de directeur van RCN. De huidige directeur RCN is momenteel ook waarnemend Rijksvertegenwoordiger. DGKR ondersteunt het verbeteren van de samenwerking tussen RCN en de openbare lichamen.

SSO Caribisch Nederland

De Shared Service Organisatie Caribisch Nederland (SSO CN) verzorgt de dienstverlening voor alle op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba gevestigde rijksdiensten. De dienstverlening ligt op het terrein van P&O, ICT, Facilitaire Zaken, Inkoop, Financiën en Communicatie. De SSO CN is onderdeel van RCN en valt onder het Directoraat-Generaal Koninkrijksrelaties.

Landen

De verhoudingen tussen de landen van het Koninkrijk worden geregeld door het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden. Dit gaat uit van autonomie van de vier landen, maar omvat ook taken voor het Koninkrijk als geheel, evenals bepalingen voor het toezicht om de fundamentele waarden van het bestuur te waarborgen. Hierover gaat de Rijksministerraad. Naast de ministers van Nederland nemen drie gevolmachtigde ministers namens Aruba, Curaçao en Sint Maarten hierin zitting.

Alle onderwerpen die niet als koninkrijksaangelegenheid in het statuut zijn opgenomen, zijn landsaangelegenheden. De aangelegenheden van het Koninkrijk zijn onder meer buitenlandse betrekkingen en de handhaving van de onafhankelijkheid en de verdediging van het Koninkrijk (Defensie). Er is daarom voor het hele koninkrijk één minister van Buitenlandse Zaken en één minister van Defensie. Ook de ambassades, consulaten en missies werken voor het hele koninkrijk.

DGKR heeft een coördinerende, faciliterende en ondersteunende rol op koninkrijksbeleid. Om een stabiele financieel-economische ontwikkeling te bevorderen, is door middel van de Rijkswet financieel toezicht (Rft), onafhankelijk financieel toezicht ingesteld voor Curaçao en Sint-Maarten. Voor Aruba is in augustus 2015 een onafhankelijk financieel toezicht vastgelegd per 'Landsverordening Aruba tijdelijk financieel toezicht'. Voorzien is dat deze wordt vervangen door een consensus Rijkswet Aruba financieel toezicht (RAft). Op 3 september is dit wetsvoorstel goedgekeurd in de RMR. Ook voor de rechtshandhaving wordt met de landen verder samengewerkt op basis van de consensusrijkswetten.

Naar aanleiding van de COVID-19 crisis verstrekt Nederland liquiditeitssteun, gekoppeld aan afspraken over het doorvoeren van hervormingen om de economie en samenleving van de landen weerbaar te maken. Gewerkt wordt aan de oprichting van het Caribisch orgaan voor Hervorming en Ontwikkeling (COHO) dat de landen ondersteunt bij de uitvoering van de hervormingen en monitort. Op 24 september heeft de Rijksministerraad hierover een besluit genomen. Tot het moment dat het COHO is opgericht, is er de tijdelijke werkorganisatie (TWO) als onderdeel van DGKR.

Kabinetten van de gouverneur

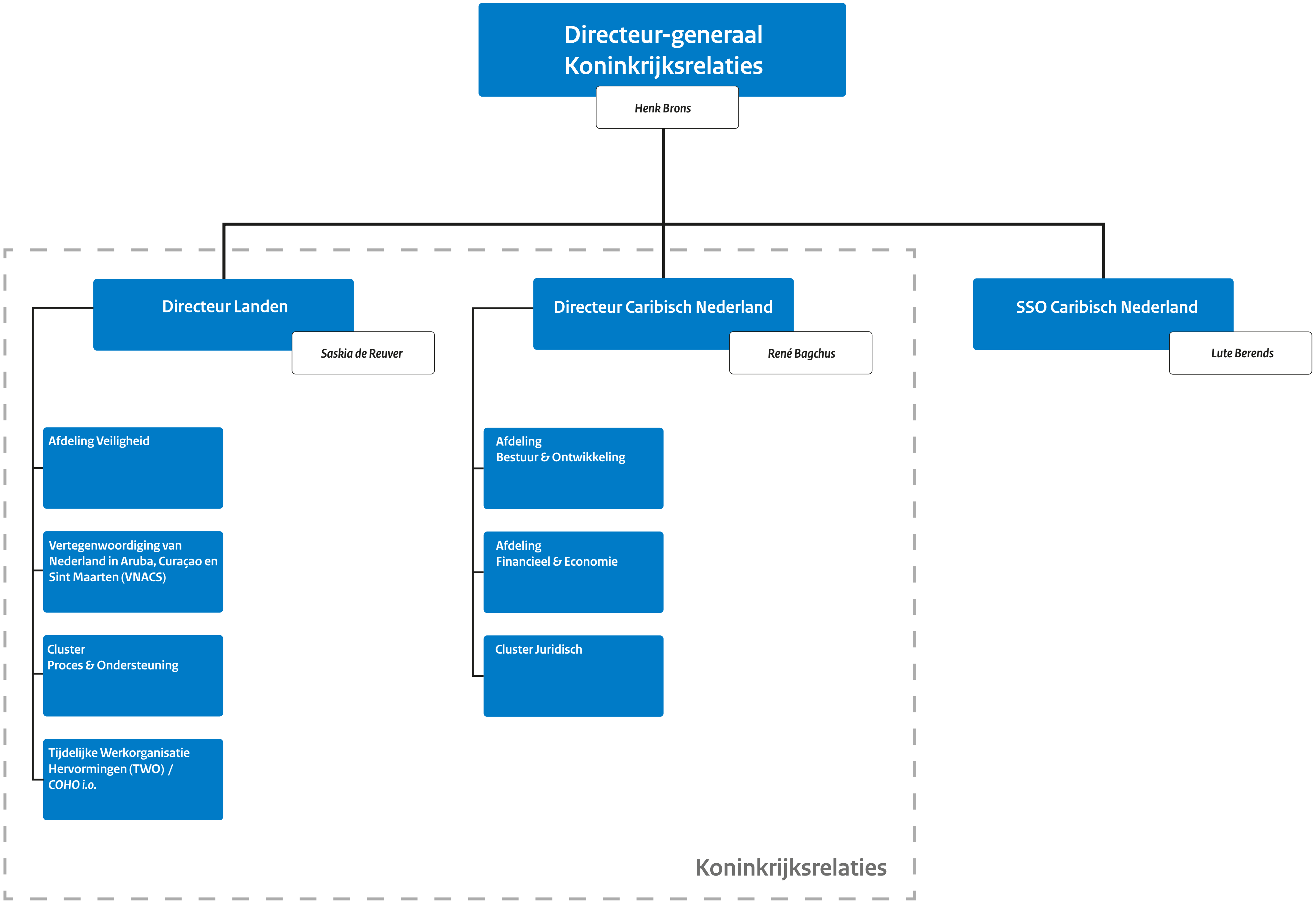
De landen hebben elk een eigen gouverneur, die de koning vertegenwoordigt als hoofd van hun regering. Het Kabinet van de Gouverneur is het ambtelijke secretariaat van de gouverneur en ondersteunt hem of haar bij het verrichten van zijn of haar taken, zowel op rijksniveau als op landsniveau. Het kabinet vervult een informerende, initiërende en adviserende rol voor de gouverneur over beleid, wetgeving en uitvoering. Aan het hoofd van het Kabinet van de Gouverneur staat een directeur. BZK heeft een beheersmatige verantwoordelijkheid voor deze organisaties.

Vertegenwoordiging van Nederland op Aruba, Curaçao en Sint Maarten

Als voorpost van de Nederlandse overheid draagt de vertegenwoordiging van Nederland op Aruba, Curaçao en Sint Maarten (VN-ACS) bij aan het onderling samenwerken en een constructieve en transparante politiek-bestuurlijke relatie. De voorposten vertegenwoordigen Nederland bij de regeringen van deze landen. Aan het hoofd van de vertegenwoordiging staat de vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten. De vertegenwoordiging heeft een vestiging in de drie landen.

Directeur Landen: Saskia de Reuver

Organogram Directoraat-generaal Koninkrijksrelaties (DGKR)

Bureau Algemene Bestuursdienst

Het onderdeel ABDTOPConsult van het Bureau Algemene Bestuursdienst is een adviesgroep van ervaren topambtenaren. Zij kunnen worden gevraagd om onderzoek te doen en advies uit te brengen op complexe vraagstukken. Een voorbeeld is het rapport uit 2021 over ruimtelijke ordening, waarin ook de impact van ‘wind op land’ werd besproken.

4.7 Bureau Algemene Bestuursdienst

Bureau Algemene Bestuursdienst (BABD, circa 100 fte) is het management development bureau voor de top van de Rijksoverheid: de ruim 1700 managementfuncties schaal 15 en hoger bij alle departementen. Bureau ABD heeft twee kernactiviteiten: het faciliteren van de Werving & Selectie voor ABD-functies, en het heeft een ontwikkelaanbod voor ABD'ers. Bureau ABD zorgt daarnaast voor de jaarlijkse 'schouw', waarmee we kijken naar de ontwikkeling van individuele ABD'ers én van de ABD als geheel. Zo bevordert het bureau de kwaliteit van topambtenaren. Bureau ABD werkt aan de hand van de Visie op Publiek Leiderschap. Deze is ontwikkeld in 2016, en wordt momenteel herzien.

Aan het ontwikkelaanbod voor ABD'ers is in 2020 ruim 1300 keer deelgenomen (iemand kan aan meerdere activiteiten deelnemen). De werving en selectie voor ABD-functies resulteerde in 2020 in 310 benoemingen. Diensten op het gebied van Werving & Selectie, en het Ontwikkelaanbod, worden ook geleverd aan enkele overheidsorganisaties met vergelijkbare functies, zoals publiekrechtelijke ZBO's (37) en de Politie. Dit vergroot de samenwerking en mobiliteit, en daarmee de kwaliteit van de ABD.

Onderdeel van Bureau ABD is ABDTOPConsult. Een adviesgroep van 9 ervaren topambtenaren, onder leiding van oud-SG Siebe Riedstra. Deze consultants zijn snel inzetbaar bij complexe of urgente vraagstukken, van onderzoek en advies tot interim-functievervulling.
Opdrachtgever van Bureau ABD is het SGO.

De missie van Bureau ABD:
1. Rijksbreed management development, betrouwbaar en deskundig: werving en selectie, loopbaanbegeleiding, mobiliteitsbevordering en talentontwikkeling.
2. Inspirerend en vakmatig excellent aanbod voor opleiden, ontwikkelen en reflecteren.
3. Accuraat en professioneel werkgeverschap voor de topmanagementgroep (TMG) en HRM dienstverlening voor de bewindspersonen.

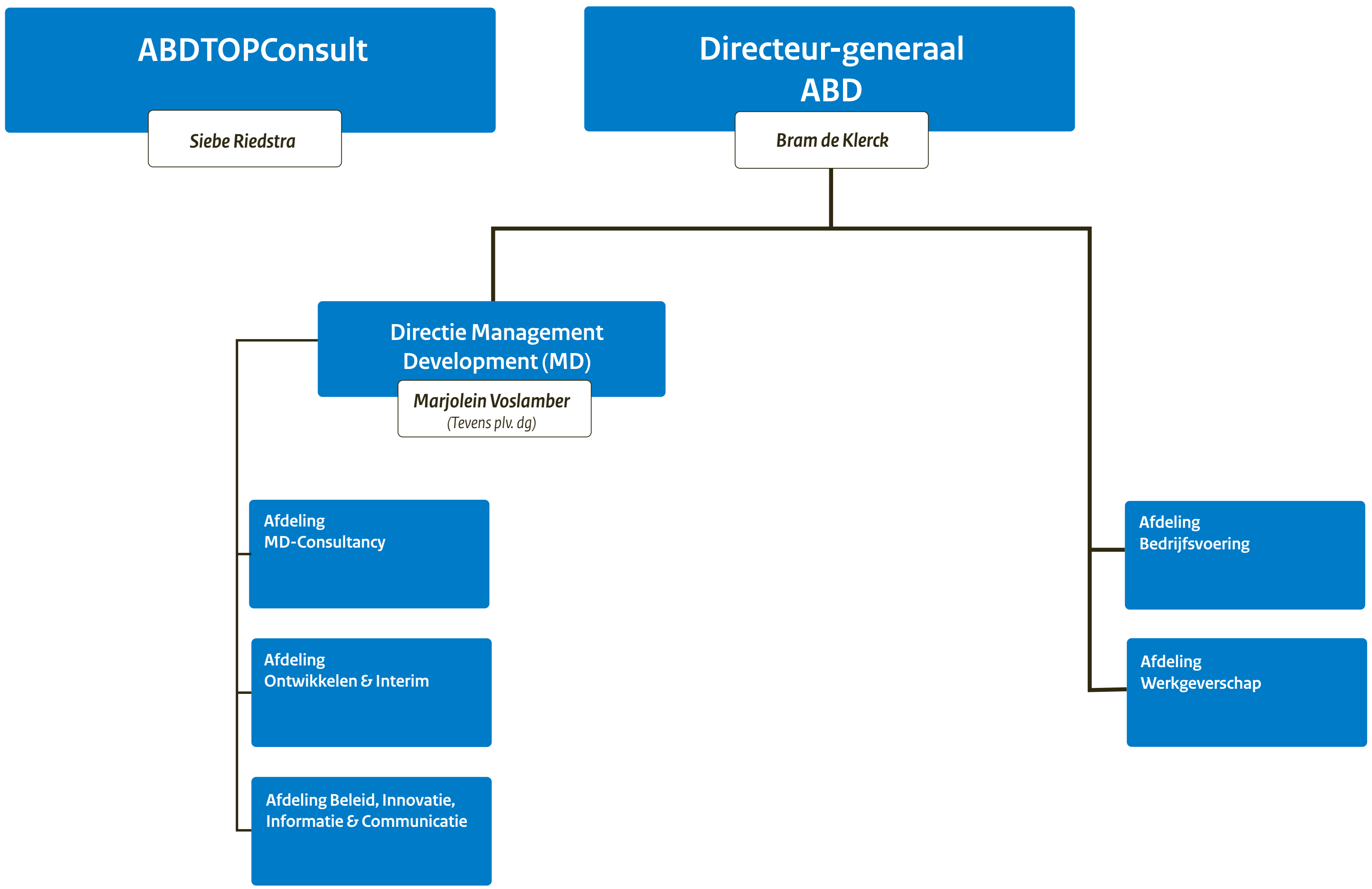
Binnen de ABD zijn drie groepen te onderscheiden:[8]
- TMG: Dit zijn de (plv.) secretarissen-generaal, directeuren-generaal, inspecteurs-generaal, hoofddirecteuren van grote uitvoerende diensten, directeuren van planbureaus, leden van ABDTOPConsult, vergelijkbare functies (zoals NCTV). De TMG bestaat uit 94 functies.
- ABD-topmanagers (schaal 16-18): deze groep bestaat uit (programma)directeuren en vergelijkbare managementfuncties bij de departementen. Dit zijn in totaal 615 functies.
- ABD-managers (schaal 15): deze groep bestaat uit afdelingshoofden, divisiehoofden, projectmanagers, en vergelijkbare managementfuncties bij de departementen. Dit zijn in totaal 830 functies.

8. De cijfers van de groepen hebben als standdatum 31-12-2020. Sinds 2018 wordt de ABD uitgebreid, en ook in 2021 zijn er meer functies aangewezen als ABD-functie, met name in schaal 15 bij uitvoeringsorganisaties. Daarom hanteren we als cijfer voor het huidige aantal ABD'ers 'ruim 1700'.

ABD'ers zijn in dienst van hun departement, met uitzondering van de TMG'ers. De minister van BZK is werkgever van de leden van de TMG. Namens de minister voert de DGABD deze taken uit. De ABD is de laatste jaren, na kwesties bij het ministerie van JenV en de Belastingdienst, in de aandacht gekomen van de media en de Tweede Kamer. De motie Lodders verzocht om een onderzoek naar het functioneren van de ABD. Dat onderzoek is uitgevoerd door de Universiteit Utrecht. De hoofdconclusie was dat de ABD als stelsel vele rijksbrede positieve effecten heeft. Maar het onderzoek maakt ook duidelijk dat de ABD als zichtbaar strategisch stelsel nog tekort schiet. De aanbevelingen van het onderzoek zijn door het vorige kabinet overgenomen: binnen het stelsel van de ABD wordt onder andere meer aandacht besteed aan de verbinding tussen de persoonsgerichte benadering ('person-job fit') en de benadering vanuit de organisatie, opdracht en opgave ('person-environment fit'), en wordt transparanter uitgedragen wat de ABD is en doet.

Directeur-generaal: Bram de Klerck

Organogram Algemene Bestuursdienst (ABD)

Renovatie Binnenhof

Het Binnenhof wordt gerenoveerd. Vanaf oktober 2021 start het Rijksvastgoedbedrijf met de renovatie. De uitvoering van de renovatie staat gepland van 2021 – 2026.

4.8 DG Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijksoverheid

Binnen het directoraat-generaal Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijk (DGVBR) zijn het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en de shared service organisaties (SSO's) ondergebracht: Doc Direkt, FMHaaglanden, P-Direkt, Shared Service Center-ICT (SSC-ICT) en Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk (UBR).

Rijksvastgoedbedrijf

Het Rijksvastgoedbedrijf is de vastgoedorganisatie van en voor de Rijksoverheid. Het Rijksvastgoedbedrijf is verantwoordelijk voor het beheer en de instandhouding van de grootste en meest diverse vastgoedportefeuille van Nederland. Deze portefeuille bestaat onder andere uit gevangenissen, rechtbanken, kazernes, vliegvelden, defensieterreinen, ministeries, havens, belastingkantoren, monumenten, musea en paleizen. Ook zorgt het Rijksvastgoedbedrijf voor beheer en onderhoud, aan- en verkoop, nieuwbouw, verbouw en renovatie, ontwikkeling en herontwikkeling van deze gebouwen en terreinen. In totaal gaat het om 11,7 miljoen m2 aan gebouwen en 91.000 hectare aan grond. Bij het Rijksvastgoedbedrijf werken ongeveer 2.400 fte.

In de vorige kabinetsperiode heeft BZK fors ingezet op de verbinding van beleid en uitvoering. Zo worden gebouwen en terrein ingezet voor de realisatie van economische en maatschappelijke meerwaarde op het gebied van woningbouw, huisvesting van kwetsbare groepen, energietransitie en kringlooplandbouw. Daarbij zoekt het Rijksvastgoedbedrijf de samenwerking op met Staatsbosheer, Rijkswaterstaat, marktpartijen en medeoverheden.

Kernwaarden die voor alle medewerkers van het Rijksvastgoedbedrijf gelden, zijn: voorspelbaar, offensief, resultaatgericht en slagvaardig. En samenwerken als één RVB; integer, transparant, betrouwbaar en doelmatig.

Leiding van het Rijksvastgoedbedrijf:
- Mr. drs. A.W.H. (Annet) Bertram, directeur-generaal
- F. (Frank) Foreman, directeur Portefeuillestrategie en Portefeuillemanagement (P&P)
- Drs. J.K. (Jürgen) Jongkind RC, directeur Financiën en Bestuursadvisering (F&B)
- Drs. R. (Roger) Mol, directeur Transacties en Projecten (T&P)
- Drs. I.C.M. (Irene) van Munster en drs. N. (Ninke) Lansink Rotgerink , duo-directeur Vastgoedbeheer (VB)

Shared Service Organisaties Rijksoverheid

De plv. dgVBR, Ronald Barendse, stuurt op kwaliteit, efficiency en samenhang in dienstverlening. De hiertoe opgestelde ontwikkelagenda VBR kent drie lagen. De eerste laag is gericht op het versterken van het functioneren van de afzonderlijke SSO's zelf door ervoor te zorgen dat (a) de bedrijfshygiëne op orde is, (b) de relatie met hun opdrachtgevers en afnemers van hoog niveau is en (c) elk jaar afspraken worden gemaakt over verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening. De tweede laag bestaat uit initiatieven om de onderlinge samenhang van de organisaties binnen VBR in samenhang te versterken. De derde laag is gericht op de samenhang met de andere dienstverleners binnen de rijksbrede bedrijfsvoering. Gelijktijdig is de ontwikkelagenda gericht op het versterken van de relatie tussen DGVBR en DGOO.

Gelijkwaardige positionering van uitvoering en beleid vergroot de daadkracht. De uitvoering van meet af aan betrekken bij beleidsvorming en tijdig laten toetsen op uitvoeringsconsequenties, versterkt bovendien de kwaliteit van kaderstelling. Met beleid en uitvoering als cyclisch proces versterkt BZK zijn positie in het interdepartementale debat en is de rijksbedrijfsvoering een gedegen partner bij het realiseren van maatschappelijke opgaven op prioritair politiek-bestuurlijke onderwerpen. Zo werkt de bedrijfsvoering actief mee aan de invoering van hybride werken, de verduurzaming van de rijkswerkomgeving en de digitalisering van de informatievoorziening.

Doc-Direkt is de rijksbrede dienstverlener op het gebied van informatiehuishouding. De organisatie faciliteert eigentijds digitaal werken en hiermee een toegankelijke, tijdige en transparante informatievoorziening, die aansluit op de huidige wet- en regelgeving. Doc-Direkt biedt bijv. diverse diensten en applicaties die helpen om snel en efficiënt informatiebronnen te doorzoeken. Daarnaast bewerkt Doc-Direkt de papieren archiefachterstanden van de Rijksoverheid.

Met andere VBR-onderdelen draagt Doc-Direkt bij aan de uitvoering van het Generiek actieplan informatiehuishouding Rijksoverheid 'Open op Orde' naar aanleiding van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK). Doc-Direkt investeert in de samenwerking met (keten)-partners, zoals SSC-ICT en het Nationaal Archief (NA) en in ontwikkeling en innovatie. Ook met het Rijksprogramma Duurzaam Digitale Informatiehuishouding (RDDI) wordt nauw samengewerkt. Daarnaast loopt een proof of concept (POC) Archiefbewerking door middel van kunstmatige intelligentie met de Hanzehogeschool.

- Verzorgingsgebied: alle kerndepartementen en groot deel uitvoeringsorganisaties
- Fte: 350
- Omzet: 55 miljoen

Directeur: A. (Andre) Dijkhuijs

FMH is één van de vier facilitaire dienstverleners van en voor het Rijk. Samen met de collega's van SSC-ICT en het RVB zorgt FMH voor de werkplekken, de voorzieningen en het beheer van rijkskantoren voor 30.000 ambtenaren in de regio Den Haag. Door dit samen en dicht bij de departementen te organiseren, wordt goed ingespeeld op de klantbehoeften. Naast een veilige, schone en comfortabele werkplek zorgt FMH ook voor het bewindspersonenvervoer. Daarnaast geeft FMH uitvoering aan het interdepartementaal kunstbeleid en verzorgt het kunstadvies en de kunstinrichting van o.a. de werkkamers van de bewindspersonen.

De samenwerking met de andere facilitaire rijksdienstverleners richt zich op thema's als duurzaamheid, integraliteit en innovatie. Hiermee draagt FMH bij aan de rijksbrede doelstellingen op deze belangrijke onderwerpen.
FMH werkt hard aan het verwezenlijken van de ambitie om in 2030 als volledig circulaire facilitaire dienstverlener te opereren met een neutrale CO2-impact.

- Verzorgingsgebied: 26 rijksgebouwen in de regio Haaghladen
- Fte: 575
- Omzet: 130 miljoen

Directeur: Pablo Hunnego

P-Direkt is de rijksbrede human resources dienstverlener voor managers, informatiespecialisten, HR-adviseurs en medewerkers. Via het P-Direktportaal kunnen rijksambtenaren zelf hun personeelszaken regelen. Personeelsadministratie, salarisbetaling en informatievoorziening zijn de belangrijkste producten. Daarnaast voert de organisatie regie op het Rijks Identificerend Nummer (RIN) en exploiteert en beheert P-Direk de rijkspas. De dienstverlening wordt deels uitgevoerd door lokale medewerkers vanuit Bonaire.
Afgelopen periode heeft P-Direkt hard gewerkt aan de invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra), het Individueel Keuze Budget (IKB) en een rijksbrede roosterapplicatie. De rijksbrede regie op de WID-(Wettelijk Identificatie Document)scan is in voorbereiding.

- Verzorgingsgebied: alle departementen behalve defensie en Eerste en Tweede Kamer
- Fte: 635
- Omzet: 100 miljoen

Directeur: Marijke van den Broek

SSC-ICT is een rijksbrede ICT-dienstverlener en levert een breed pakket aan producten en diensten, zoals vaste en mobiele werkplekservices, rijksbrede voorzieningen (zoals Rijksportaal), hosting en housing van bedrijfsspecifieke applicaties, enterprice resource planning (ERP) services (zoals SAP, Oracle en Exact) en secure IT-services. Tijdens de corona-crisis maakt SSC-ICT massaal thuiswerken mede mogelijk.

SSC-ICT is in transitie om de dienstverlening verder te verbeteren, waarbij storingsarme dienstverlening, life cycle management (LCM) en security belangrijke speerpunten zijn.

- Verzorgingsgebied:
  Ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Buitenlandse Zaken (BZ), Financiën (FIN), Infrastructuur en Waterstaat (IenW), Justitie en Veiligheid (JenV), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)
- Fte: 1.300
- Omzet: 290 miljoen

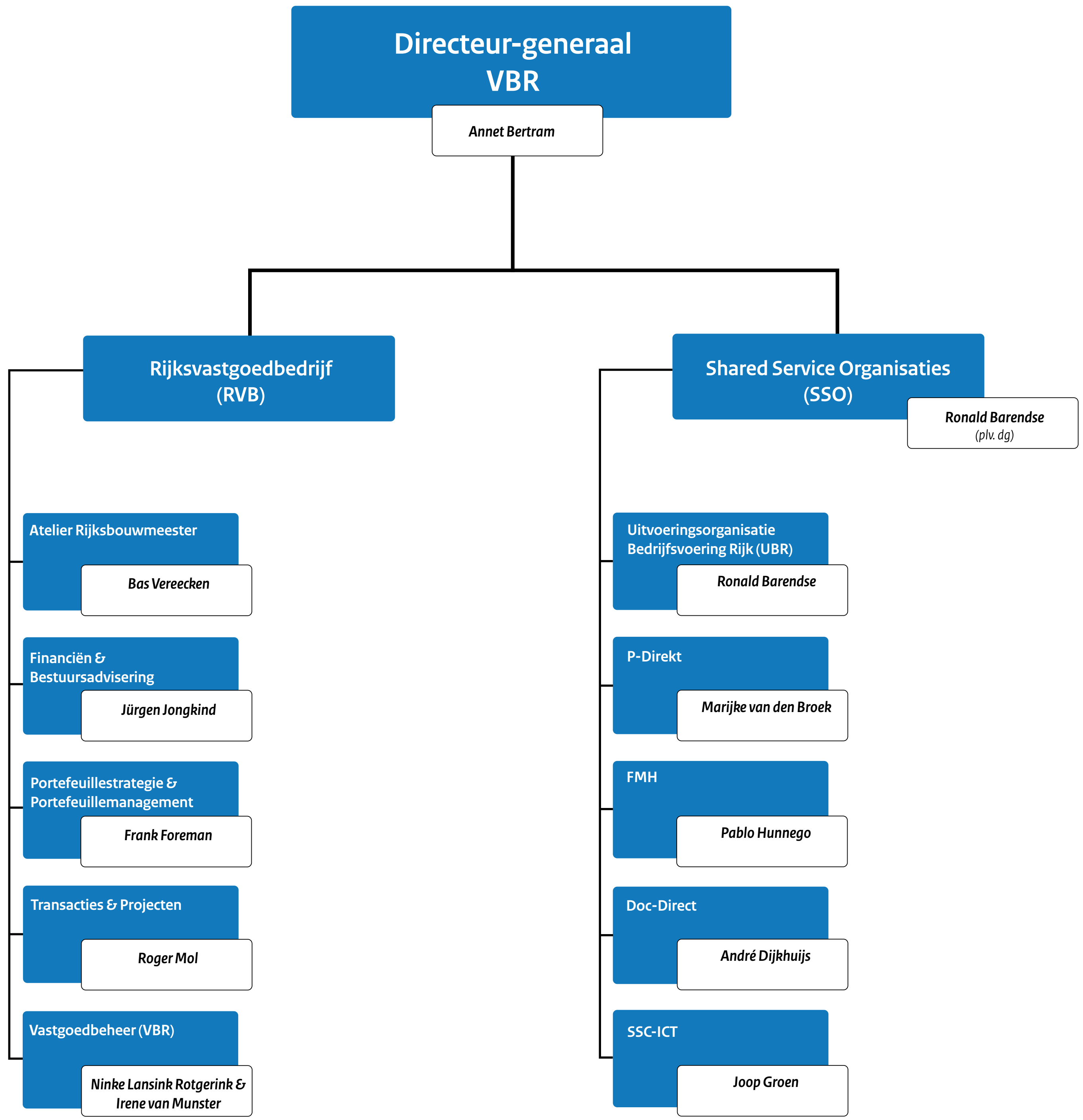
Directeur: Joop Groen

UBR is de kennisintensieve dienstverlener van en voor het Rijk op het gebied van digitalisering, (organisatie-) ontwikkeling en innovatie. In de vorm van interim-, project- en programmamanagers en advisering en ondersteuning op diverse bedrijfsvoeringsterreinen levert UBR kennis en realisatiekracht om bij te dragen aan maatschappelijke opgaven van ministeries en uitvoeringsorganisaties.
In het kader van de ontwikkelagenda VBR organiseert UBR haar dienstverlening meer in samenhang met de andere VBR-onderdelen binnen drie domeinen: Organisatie en Personeel (O&P), Informatiehuishouding en ICT (I&ICT) en Huisvesting, Facilitair, Inkoop en Beveiliging (HFIB). Voor elk domein wordt een sterkere relatie met beleid en kaderstelling (DGOO) gelegd zodat de kracht van de uitvoering beter benut wordt.
Daarnaast is er een spoor van doorontwikkeling van onderdelen van UBR naar een Ontwikkelbedrijf Bedrijfsvoering (werktitel), waarin de ontwikkeltaak van UBR sterker wordt gekoppeld aan de rijksopgaven. De ontwikkelfunctie ligt in het effectief in uitvoering helpen van beleid door inzet van innovatieve middelen.

- Verzorgingsgebied:
  alle kerndepartementen en groot deel uitvoeringsorganisaties
- Fte: 2.000
- Omzet: 315 miljoen

Directeur: Ronald Barendse

Organogram Directoraat-generaal Vastgoed & Bedrijfsvoering Rijk (DGVBR)

Nationale veiligheid

De AIVD heeft als taak de nationale veiligheid en democratische rechtsorde te beschermen. De AIVD doet daarom onder andere onderzoek naar organisaties en personen die een dreiging vormen voor de veiligheid.

4.9 DG AIVD

In de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) is vastgelegd dat de AIVD zes taken heeft:
1. onderzoek doen naar organisaties en personen (a-taak);
2. veiligheidsonderzoeken uitvoeren (b-taak);
3. veiligheidsmaatregelen bevorderen (c-taak);
4. inlichtingen over het buitenland inwinnen (d-taak);
5. dreigings- en risicoanalyses opstellen (e-taak);
6. naslag doen naar bepaalde personen en organisaties (f-taak).

De AIVD is een directoraat-generaal (dg) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en valt onder verantwoordelijkheid van de minister van BZK. De dienst is opgedeeld in drie directies en een centrale staf. Het managementteam van de AIVD bestaat uit de directeur-generaal, de plaatsvervangend dg en de drie directeuren.

Directeur-generaal AIVD: Erik Akerboom
Plv. directeur-generaal AIVD: Simone Smit

Directie Inlichtingen

De directie Inlichtingen verricht onderzoek, exploiteert informatie en mobiliseert derden om de democratische rechtsorde en de staatsveiligheid te beschermen, de veiligheid te bevorderen en een bijdrage te leveren aan de vorming van het buitenlands beleid van de Nederlandse overheid.

Directie Operatiën

De directie Operatiën voert operationele activiteiten uit ten behoeve van onderzoeken van de directie Inlichtingen. Daarnaast vallen het Nationaal Bureau voor Verbindingsbeveiliging (NBV) en de Joint Sigint Cyber Unit (JSCU) onder de verantwoordelijkheid van de directeur Operatiën.

Nationaal Bureau voor Verbindingsbeveiliging

Het Nationaal Bureau voor Verbindingsbeveiliging (NBV) biedt handelingsperspectief aan de Rijksoverheid, vitale sectoren en bedrijfsleven bij de bescherming van de nationale veiligheid, met name bij de bescherming van vertrouwelijke digitale informatie en de continuïteit van de ICT bij vitale processen. Daarnaast is het NBV als Nederlandse autoriteit verantwoordelijk voor de bescherming van buitenlandse gerubriceerde informatie die in het kader van verschillende verdragen (onder meer EU en NAVO) aan Nederland zijn toevertrouwd. Daarmee draagt het NBV bij aan de digitale weerbaarheid en digitale soevereiniteit van Nederland. Dit doet het NBV door het leveren van adviezen en het ontwikkelen en evalueren van informatiebeveiligingsproducten.

Joint Sigint Cyber Unit

In de gezamenlijke Joint Sigint Cyber Unit (JSCU) bundelen de AIVD en MIVD mensen en middelen op het gebied van Signals intelligence (Sigint) en cyberactiviteiten. Met het onderscheppen van (tele)communicatie ondersteunt de JSCU teams die onderzoek doen naar bedreigingen voor Nederland en de Nederlandse krijgsmacht. Specialisten van de JSCU helpen in het kader van de Nationale Cyber Security Strategie ook om het Nederlandse internet veilig te houden.

Directie Veiligheidsonderzoeken & Bedrijfsvoering

Onder de directie Veiligheidsonderzoeken & Bedrijfsvoering vallen, naast de unit Veiligheidsonderzoeken de organisatieonderdelen die verantwoordelijk zijn voor het leveren van producten en diensten op het gebied van interne dienstverlening en informatievoorziening.

Unit Veiligheidsonderzoeken

De unit Veiligheidsonderzoeken is een gezamenlijke unit van de AIVD en MIVD. De unit beschermt de nationale veiligheid door veiligheidsonderzoeken uit te voeren naar personen die een vertrouwensfunctie (willen) vervullen op basis van de Wet veiligheidsonderzoeken. Ook adviseert de unit ministers bij het aanwijzen van vertrouwensfuncties op hun beleidsterrein.

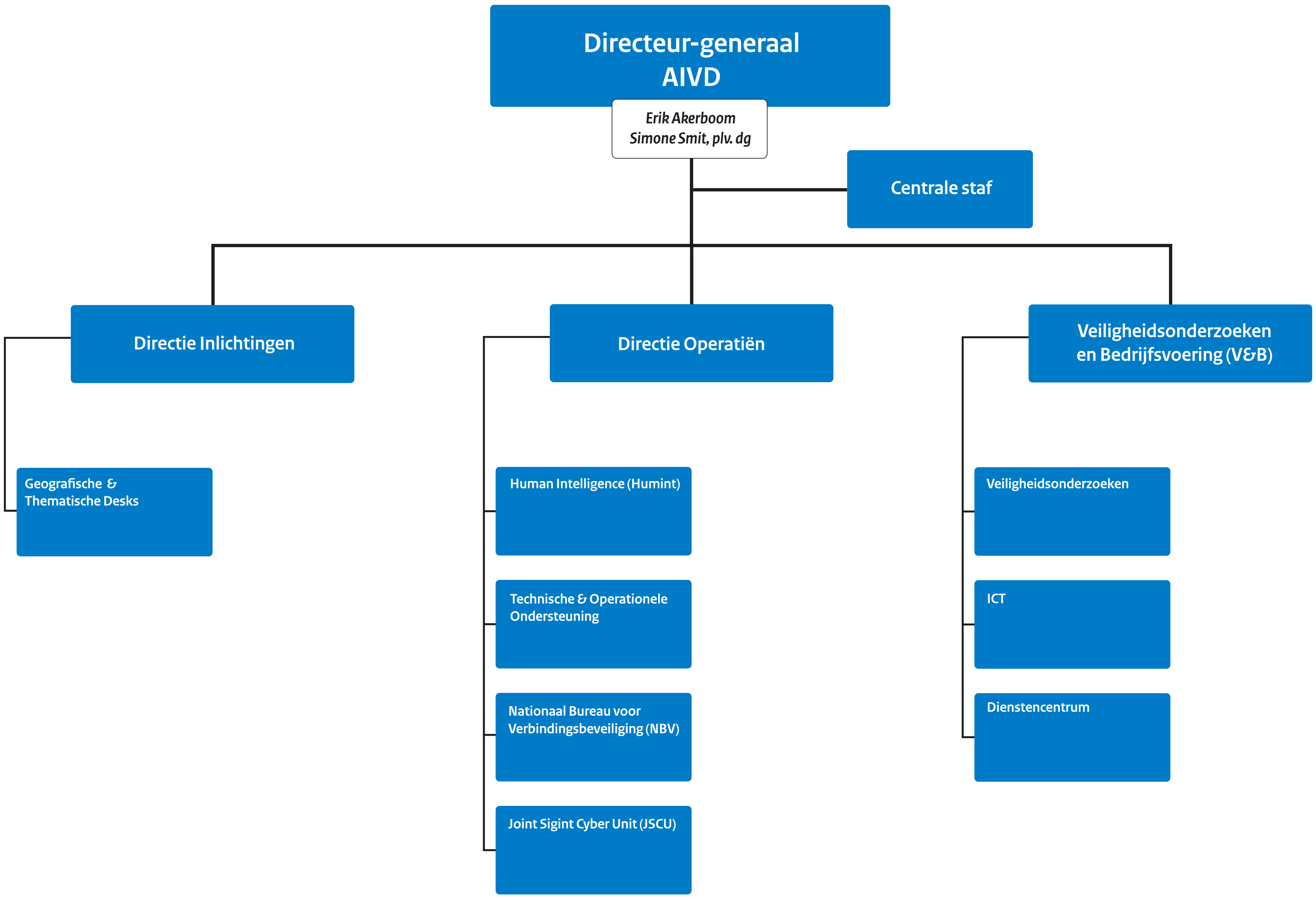
Dossier wijziging Wiv 2017

De AIVD en de MIVD werken binnen het kader van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv 2017). Deze wet is op punten gewijzigd naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum over de Wiv 2017.

De wet is conform het regeerakkoord van Rutte III twee jaar na inwerkingtreding geëvalueerd door de Evaluatiecommissie Wiv 2017 (ECW) onder voorzitterschap van Renée Jones-Bos. De aanbevelingen van de ECW zijn door het kabinet Rutte III overgenomen, met inachtneming van de effecten van de aanbevelingen van de ECW op de uitvoeringspraktijk. Deze effecten zullen blijken uit de uitvoeringstoets. Daarnaast heeft de Algemene Rekenkamer onderzocht wat de effecten zijn van de implementatie en uitvoering van de Wiv 2017. Half april 2021 is het rapport van de Algemene Rekenkamer verschenen.

De bevindingen uit beide rapporten worden meegenomen in het wijzigingstraject van de Wiv 2017 dat momenteel ambtelijk wordt voorbereid.

Organogram Directoraat-generaal Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (DGAIVD)

Identiteitsgegevens

De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens is de autoriteit en regisseur in het veilig en betrouwbaar gebruik van identiteitsgegevens.

4.10 Agentschappen

BZK heeft in totaal acht agentschappen. De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG), de Dienst van de Huurcommissie (DHC) en Logius zijn agentschappen die BZK-beleid uitvoeren. De overige agentschappen leveren bedrijfsvoeringsdiensten en –producten aan de departementen. Dit type agentschap wordt ook wel SSO (Shared Service Organisatie) genoemd. Het betreft de agentschappen P-Direkt, Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk (UBR), FMHaaglanden, Shared Service Centrum ICT en het Rijksvastgoedbedrijf.

Agentschappen zijn uitvoerende diensten van ministeries. Zij leveren zelfstandig en tegen betaling producten of diensten aan organisaties binnen het Rijk. Een agentschap heeft een eigen sturingsmodel en voert een eigen financiële administratie. Een agentschap is hiërarchisch ondergeschikt aan de minister. De minister draagt altijd de eindverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de uitvoering van de taken, voor de continuïteit van de uitvoering en voor een doelmatige uitvoering door hetagentschap.

Logius

Als agentschap van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties werkt Logius aan overheidsbreed samenhangende producten en diensten voor digitale overheidsdienstverlening.

Logius beheert en ontwikkelt deze producten en diensten zodat burgers en bedrijven betrouwbaar en eenvoudig hun zaken digitaal met de overheid kunnen regelen. Zij kunnen veilig inloggen, digitaal belastingaangifte doen en digitale post ontvangen door onder meer DigiD, MijnOverheid en Digipoort.

Logius zorgt voor een veilige toegang tot publieke dienstverleners en voor gegevensuitwisseling tussen overheden en organisaties. Daarbij beheert Logius ook de standaarden en stelsels die zorgen voor één taal binnen de digitale overheid.

We werken hiervoor nauw samen met andere overheden en organisaties met een publieke taak. Gezamenlijk zetten we de behoefte van eindgebruikers, burgers en bedrijven, centraal. Onze werkwijze is dan ook gericht op het flexibel en wendbaar kunnen inspelen op deze behoeften om onze dienstverlening continue te verbeteren.

Logius gelooft in een overheid die altijd, overal en voor iedereen beschikbaar en toegankelijk is. Daarom bieden we burgers, bedrijven en publieke organisaties producten en diensten om digitaal zaken te regelen met de overheid. Dat doen we:
- In eenvoud en voor iedereen.
- Met excellente en efficiënte dienstverlening.
- Met een vakkundige organisatie die werkt voor onze mensen én de digitale overheid.

Algemeen directeur: Yvonne van der Brugge-Wolrin

Rijksdienst voor Identiteitsgegevens

De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens is de autoriteit en regisseur in het veilig en betrouwbaar gebruik van identiteitsgegevens en is verantwoordelijk voor het beheer van:
- De Basisregistratie Personen (BRP)
- De Beheervoorziening BSN (BV BSN)
- De Bevolkingsadministratie Caribisch deel van het Koninkrijk (PIVA-V)
- Het Paspoort en de Nederlandse identiteitskaart.

Naast de beheertaak wordt gewerkt aan een aantal vernieuwingsopgaven zoals Toekomst BRP en het programma Verbeteren Reisdocumentenstelsel.

RvIG is tevens beheerder van 2 Meldpunten waarmee burgers geholpen worden. Dit zijn het Centraal Meldpunt identiteitsfraude (CMI) en het Meldpunt Fouten in Overheidsregistraties (MFO).
RvIG is sinds 2020 ook verantwoordelijk voor de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) en voert dit uit in samenwerking met publieke organisaties, waaronder gemeenten, diverse ministeries en uitvoeringsorganisaties. In goede samenwerking worden incorrecte adresgegevens in de BRP herkend en hersteld. Hierdoor komt een hulpvraag of fraude eerder aan het licht en wordt de adreskwaliteit verbeterd.

RvIG werkt aan innovatieve projecten zodat nieuwe technologieën en concepten geïmplementeerd kunnen worden en is hiertoe actief op nationaal en internationaal niveau. RvIG onderzoekt de mogelijkheden van een digitaal paspoort en ID-kaart met de daarbij bijhorende systemen voor het aanvraag en uitgifteproces. Andere projecten in dit kader zijn de projecten SSI (Self-Sovereign Identity), Known Traveler Digital Identity (KTDI).

In samenwerking met beleid is de visie op digitale identiteit tot stand gekomen. Dit gaat uit van een actieve overheid waarbij we voorzieningen en randvoorwaarden creëren om dienstverlening op basis van digitale identiteit mogelijk te maken in de publieke en de private sector.

Algemeen Directeur: Rhodia Maas

Huurcommissie

De Huurcommissie staat voor het bevorderen van een gezonde relatie tussen huurder en verhuurder en van het vertrouwen in de huurwoningmarkt. Toegankelijk voor huurders en verhuurders, doet de Huurcommissie haar werk onpartijdig en efficiënt. De Huurcommissie geeft voorlichting, bemiddelt en indien nodig beslecht zij een conflict. De Huurcommissie doet uitspraak in huurprijsgeschillen in de sociale sector en kan advies in geschillen geven in zaken in de vrije sector als beide partijen dit zijn overeengekomen.

Momenteel is de Huurcommissie hard bezig om haar achterstanden terug te brengen. Mede door de coronacrisis, waardoor een aantal werkprocessen van de Dienst Huurcommissie een lange periode is stilgelegd, is de werkvoorraad enorm opgelopen. De ambitie van de Huurcommissie is dat de werkvoorraad begin 2022 is teruggebracht naar een beheersbare werkvoorraad. Hiertoe is een Actieplan wegwerken achterstanden opgemaakt. In dit plan is omschreven welke maatregelen de Huurcommissie heeft genomen om dit doel te bereiken. Een maatregel is de zaak afdoen via een andere werkwijze, ofwel het toepassen van een kennelijke voorzittersuitspraak. Hierin wordt enkelvoudig uitspraak gedaan door

uitspraak gedaan door de bestuursvoorzitter van de Huurcommissie. De zaak wordt hierin niet behandeld door een zittingscommissie van de Huurcommissie.

Tevens zijn twee programma's gestart die zich richten op de verbetering van de dienstverlening.

Met deze werkwijzen wordt de dienstverlening geoptimaliseerd. De huurders en verhuurders krijgen sneller duidelijkheid in hun geschil. Dit leidt tot een hoger klanttevredenheid bij de klanten. Daarnaast geeft deze werkwijze de medewerkers van de Huurcommissie meer ruimte voor persoonlijke groei en ontwikkeling. De Huurcommissie ontwikkelt zich meer naar een lerende organisatie.

Algemeen Directeur: Thieu Coffeng

4.11 BZK-breed

Medezeggenschap

Bij elk directoraat-generaal en bij elke buitendienst en agentschap met meer dan 50 medewerkers functioneert een ondernemingsraad (OR). Namens de minister overlegt de DG of de directeur van de buitendienst of het agentschap met de OR over zaken die de bedrijfsvoering van dat onderdeel betreffen. Het overleg wordt georganiseerd door het stafbureau van het onderdeel.

Over zaken, die de verschillende onderdelen overstijgen en het merendeel van de dienstonderdelen bij BZK raken, wordt door de secretaris-generaal (SG) overleg gevoerd met de Departementale ondernemingsraad (DOR) BZK. Elke OR bij BZK is daarin vertegenwoordigd met één OR-lid.

Integriteit

De minister van BZK is stelselverantwoordelijk voor het integriteitsmanagement binnen de (Rijks)overheid. Dit is belegd binnen het DGOO. Hiernaast is de minister van BZK verantwoordelijk voor het integriteitsmanagement binnen het eigen departement. De ambtelijke verantwoordelijkheid is belegd bij de SG en de directeur Personeel en Organisatie. Ingevolge de Regeling Vertrouwenspersonen en Klachtencommissie BZK en de Regeling Vertrouwenspersonen Rijksambtenaren BES worden de vertrouwenspersonen, de voorzitters en leden van de klachtencommissie ongewenste omgangsvormen aangewezen en ontslagen door de minister van BZK. Indien de klachtencommissie

ongewenste omgangsvormen een melding behandelt, gaat het advies naar de minister van BZK die hierop een besluit neemt.

Voor bovenstaande is ondermandaat verleend aan de SG. De minister wordt inzake de vertrouwenspersonen en klachtencommissie ambtelijk ondersteund door de centrale integriteitscoördinatoren BZK.

De Gedragscode Integriteit Rijk is integraal van toepassing op alle onderdelen van het ministerie van BZK, inclusief de AIVD. Onderdelen kunnen overigens aanvullende – striktere – regels vaststellen als de werkprocessen dit rechtvaardigen.

Organisatieontwikkeling

De samenleving verandert continu. Maatschappelijke ontwikkelingen gaan snel en vraagstukken worden complexer. De verwachtingen van de rol van de overheid daarin veranderen mee. Dat vraagt van ons steeds vaker om een open, snel en wendbaar handelen. En dat in sterke verbinding met collega's binnen de overheid, met de mensen in de samenleving en met andere partners. Juist wij moeten daar goed in zijn als verbindingsofficier van en tussen de overheid. Het vraagt ook een sterkere samenwerking tussen de beleidsmakers en uitvoeringsonderdelen van BZK, om zo de implementatiekracht van BZK en het rijk te versterken. Het goede doen en het goed doen: werken aan *de bedoeling*. Organisatieontwikkeling gaat daarmee om de inhoud en om de manier van werken.

Organisatieontwikkeling werkt op verschillende manieren:
- In het werk: vertaling van de richtingwijzers in het (eigen) werk, de opgave, het eigen onderdeel. Vanuit gezamenlijke richting, met ruimte voor maatwerk.
- Horizontale thema's: Een aantal BZK brede thema's is randvoorwaardelijk om de ontwikkeling te ondersteunen en versnellen. We zetten extra in op: Publieke waarde, leiderschap, mobiliteit & wendbaarheid, verbinden uitvoering en beleid, toerusten medewerkers. Ieder van deze thema's hebben een BR-lid als opdrachtgever.
- Faciliteren. Van de sturing en monitoring op de ontwikkeling. En van de organisatie door bijvoorbeeld organiseren van interventies, gesprek en netwerken en communicatie.

Hoofdstuk 5

Dit is het financieel kader

Foto: Kelle Schouten

5.1 Inleiding

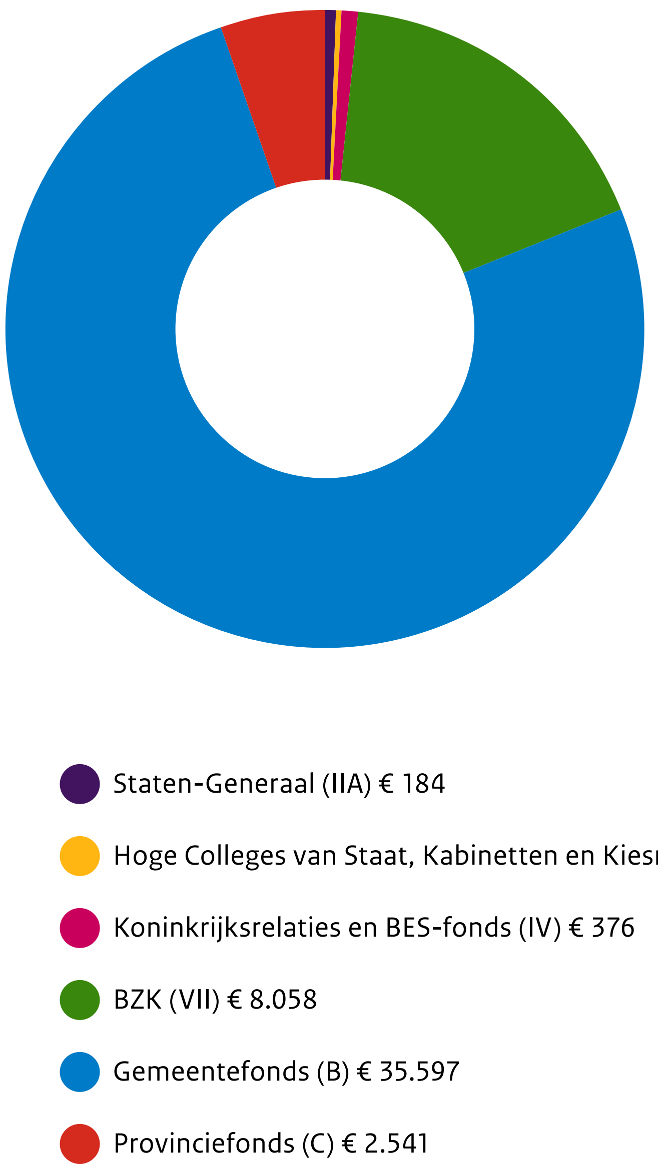
Binnen de Rijksbegroting is de minister van BZK verantwoordelijk voor zes begrotingen:

- Staten Generaal (IIA) (Eerste Kamer en Tweede Kamer)
- Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB) (Raad van State, Algemene Rekenkamer, Nationale Ombudsman, Kanselarij der Nederlandse Orden, Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao and Sint Maarten en de Kiesraad)
- Koninkrijksrelaties en BES-fonds (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) (IV)
- Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)
- Gemeentefonds (B)
- Provinciefonds (C)

Deze begrotingswetten omvatten in 2022 een totaalbedrag van € 46,9 mld. aan uitgaven en ruim € 1,1 mld. aan niet-belastingen ontvangsten (exclusief Gemeente- en Provinciefonds). Het grootste deel van de uitgaven (ruim 81%) is bestemd voor de medeoverheden:

- Afgerond €35,6 mld. is via het Gemeentefonds bestemd voor de Nederlandse gemeenten.
- Voor de provincies is afgerond €2,5 mld. beschikbaar via het Provinciefonds.

Uitgaven BZK 2022 (Bedragen x € 1 mln)

5.2 Begrotingshoofdstukken

De Staten-Generaal (IIA) en de overige Hoge Colleges van Staat, kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB)

De Comptabiliteitswet (CW) 2016 bepaalt dat de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties verantwoordelijk is voor het beheer van begrotingshoofdstukken: II A Staten-Generaal, II B (Raad van State, Algemene Rekenkamer, Nationale ombudsman, Kanselarij der Nederlandse Orden, kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de Kiesraad).

De Staten-Generaal, de Raad van State, de Algemene Rekenkamer en de Nationale ombudsman hebben een bijzondere staatsrechtelijke positie die tot uiting komt in onafhankelijkheid ten opzichte van de regering en in hun grondwettelijk vastgelegde taken. De minister moet in dit verband de grenzen van zijn verantwoordelijkheden en bevoegdheden ten aanzien van het beheer van begrotingshoofdstukken bewaken en prudent omgaan met de verantwoordelijkheden en bevoegdheden zodat hij/zij recht doet aan hun staatsrechtelijke positie. Voor het beheer van de beide begrotingshoofdstukken zijn beheerafspraken gemaakt waarin procedures rondom de begrotingscyclus verder zijn uitgewerkt.

Koninkrijksrelaties en BES-fonds (IV)

De relaties met en het beleid voor de Caribische landen en de BES-eilanden behoren tot de verantwoordelijkheid van de minister van BZK. Begrotingshoofdstuk IV geeft daar invulling aan. Onderwerpen die in dit hoofdstuk aan de orde komen zijn onder andere het beschermen van de rechtstaat, het bevorderen van de sociaaleconomische structuur, schuldsanering/lopende inschrijvingen/liquiditeitsleningen en wederopbouw Bovenwindse Eilanden. Daarnaast heeft BZK geld vrijgemaakt voor (nood)hulp in verband met Covid-19. Zoals in hoofdstuk 4 wordt omschreven zijn de verantwoordelijkheden van het directoraat-generaal Koninkrijksrelaties voor de financiën verschillend voor enerzijds Caribisch Nederland en anderzijds de Landen. De landen zijn daarin autonoom.

Nederland heeft op 10-10-2010 (begindatum van de nieuwe staatkundige verhoudingen) de schulden van de Nederlandse Antillen overgenomen, zodat Curaçao en Sint Maarten met een gezonde financiële positie zouden starten. Deze schuldsanering beslaat een deel van de KR-begroting. Van Aruba, dat sinds 1986 status aparte heeft, zijn geen schulden gesaneerd. Daarnaast is de minister van BZK verantwoordelijk voor het ordelijk en tijdig verlenen van de opdracht tot inschrijving op leningen van Curaçao en Sint Maarten aan het Agentschap van het ministerie van Financiën (lopende inschrijving).

Tot eind 2022 draagt BZK via de eigen begroting bij aan de wederopbouw van de bovenwindse eilanden Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius. Daar hebben de orkanen Irma en Maria in 2017 veel schade veroorzaakt. Een deel van de vrijgemaakte gelden wordt via de begroting van BZK aan de eilanden toegewezen; een ander deel gaat via een trustfund in beheer van de Wereldbank. 2022 is het laatste jaar waarin er nog middelen begroot zijn voor directe hulp vanuit de begroting Koninkrijksrelaties (€ 5 miljoen). Via het trustfund stelt BZK tot en met 2025 geld beschikbaar.

Covid-19 heeft in 2020 grote gevolgen gehad op de Caribische landen en de BES-eilanden. De economie van de eilanden is afhankelijk van toerisme. BZK heeft noodhulp verleend: via het Rode Kruis is er voedselhulp gegeven aan de landen, waarvan de uitvoering in de loop van 2021 overgedragen wordt aan de landen. De lokale overheid voert zelf de voedselhulp aan de BES-eilanden uit. Daarnaast heeft het kabinet liquiditeitsleningen (met een looptijd tot 10 april 2022) verstrekt aan de landen. Een halfjaar voor het einde van de looptijd zal het kabinet opnieuw onderhandelen over herfinanciering en (financiële) voorwaarden. Daarnaast heeft het kabinet per land afspraken gemaakt over zowel een investeringsagenda als hervormingen die de landen zelf door moeten voeren.

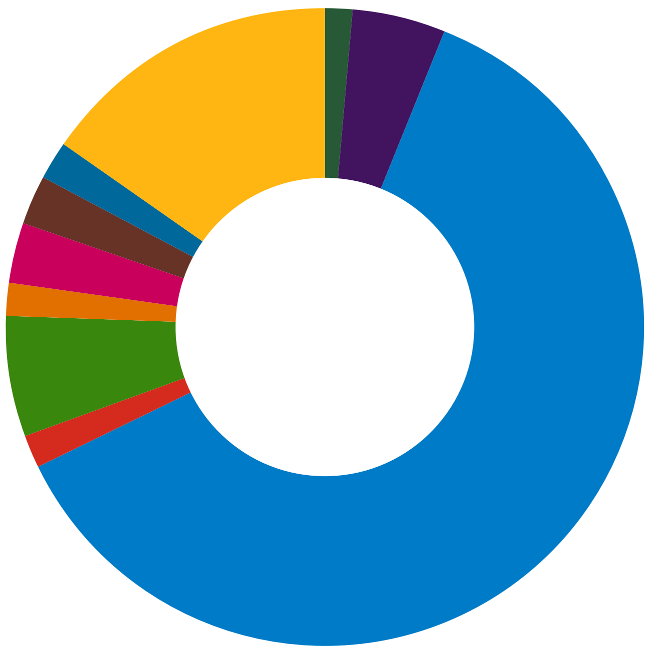
Momenteel bereiden we de oprichting van het COHO voor (Caribisch orgaan hervorming en ontwikkeling), dat samen met de landen de afgesproken hervormingen verder uitwerkt. In afwachting van de oprichting van het COHO pakt de Tijdelijke Werkorganisatie (TWO) bij DGKR deze werkzaamheden op. De Colleges financieel toezicht (C(A)ft) voeren het toezicht uit op de overheidsfinanciën van zowel de landen als de openbare lichamen. Het Cft en het CAft adviseren de RMR over de liquiditeitsbehoefte van de landen voordat de liquiditeitsleningen vanuit de begroting van KR worden verstrekt.

De begroting van Koninkrijksrelaties bevat ook het BES-fonds als apart begrotingshoofdstuk H. Vanuit het BES-fonds ontvangen de openbare lichamen Saba, Bonaire en Sint Eustatius de vrije uitkering. De openbare lichamen voeren hiermee hun eilandelijke taken uit. De openbare lichamen zijn zelf verantwoordelijk voor de resultaten die ze met hun bijdrage uit dit fonds realiseren. Naast de middelen uit het BES-fonds hebben de openbare lichamen ook nog eigen middelen uit het eigen belastinggebied en ontvangen ze van BZK en andere departementen voor specifieke doelen bijzondere uitkeringen, vergelijkbaar met specifieke uitkeringen aan gemeenten.

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)

De departementale begroting van het ministerie van BZK bedraagt in 2022 ruim € 8 miljard. Het merendeel bestaat uit het budget voor de huurtoeslag (circa € 4,5 miljard). De begroting van BZK bestaat uit 9 thema's (beleidsartikelen), die hier kort onder elkaar worden gezet.

Budgettaire omvang artikelen VII (Bedragen x € 1 mln)

- Openbaar bestuur en democratie: € 87
- Nationale veiligheid: € 345
- Woningmarkt (alleen huurtoeslag): € 4.499
- Woningmarkt (excl. huurtoeslag): € 133
- Energietransitie, gebouwde omgeving en bouwkwaliteit: € 445
- Ruimtelijke ordening en omgevingswet: € 123
- Overheidsdienstverlening en informatiesamenleving: € 216
- Werkgevers- en bedrijfsvoeringsbeleid: € 194
- Uitvoering Rijksvastgoedbeleid: € 137
- Groningen versterken en perspectief: € 1.124

Dit zijn de budgetten zoals deze zijn gepresenteerd in de ontwerpbegroting voor 2022. Wijzigingen als gevolg van het Coalitieakkoord zijn in deze tabel niet meegenomen. De genoemde bedragen zijn ook niet aangepast aan de nota van wijziging d.d. 5 november 2021 op H.VII en de nota van wijziging d.d. 3 december op H.IV.

Beleidsartikel 1. Openbaar bestuur en democratie
Voor Openbaar bestuur en democratie staat in 2022 ruim € 86 mln. op de begroting. Het grootste deel staat vast voor subsidies aan politieke partijen, de toerusting en ondersteuning van politieke ambtsdragers en de Oorlogsgravenstichting. Daarnaast ontvangt ProDemos een jaarlijkse subsidie van ruim € 8 mln en is ruim € 10 mln. beschikbaar voor onder andere verkiezingen, de positie van jongeren en de aanpak van desinformatie.

Beleidsartikel 2. Nationale Veiligheid
Voor de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) is ruim € 344 mln. beschikbaar in 2022. De uitgaven van deze dienst bestaan vooral uit apparaatsuitgaven (uitgaven voor personeel en materieel dat de organisatie nodig heeft).

Beleidsartikel 3. Woningmarkt
Voor de Woningmarkt is € 4,6 mld. begroot in 2022. Dit bestaat voor het grootste deel uit de huurtoeslag, waarvoor in 2022 € 4,5 mld. is begroot oplopend naar € 5,0 mld. in 2026. Daarnaast is in 2022 ongeveer € 110 mln. beschikbaar voor het versnellen van de woningbouw en de beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen. Verder is er vanaf 2022 tien jaar € 100 mln. per jaar beschikbaar voor het stimuleren van woningbouw, die op het moment van schrijven op de Aanvullende Post bij het Ministerie van Financiën gereserveerd is.

In het beleidsartikel woningmarkt is ook geld bestemd voor de Dienst van de Huurcommissie, binnenstedelijke transformaties en budget voor onderzoek en kennisdeling.

Beleidsratikel 4. Energietransitie gebouwde omgeving en bouwkwaliteit
Voor het thema Energietransitie gebouwde omgeving en bouwkwaliteit is in 2022 € 445 mln. begroot, aflopend naar € 179 mln. in 2026. Dit zijn voornamelijk subsidies, specifieke uitkeringen en bijdragen voor het duurzamer maken van de gebouwde omgeving en het beheer van de bouwregelgeving. De grootste posten betreffen het Warmtefonds, de Stimuleringsregeling Aardgasvrije Huurwoningen (SAH), de Stimuleringsregeling energieprestaties huursector (STEP), de Subsidie energiebesparing eigen huis (SEEH) en de Regionale Energiestrategieën (RES) van medeoverheden. Voor de jaren 2022-2024 zijn middelen beschikbaar voor het stimuleren van hybride warmtepompen, een nationaal isolatieprogramma en verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Het gaat om een bedrag van € 326 mln. in 2022 oplopend naar € 518 mln. in 2024. Een deel van deze middelen is voor het ministerie van BZK bestemd. Op het moment van schrijven staan de middelen op de Aanvullende Post bij het ministerie van Financiën.

Beleidsartikel 5. Ruimtelijke ordening en Omgevingswet
Voor Ruimtelijke ordening en Omgevingswet is circa € 122 mln. begroot in 2022. Het grootste deel zijn bijdragen aan het Kadaster voor het beheer en ontwikkeling van de basisregistraties en het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en andere uitvoeringsorganisaties, zoals Rijkswaterstaat, ICTU en stichting GeoNovum. Daarnaast zijn middelen beschikbaar waarmee we lokale bestuurders ondersteunen bij de invoering van de Omgevingswet.

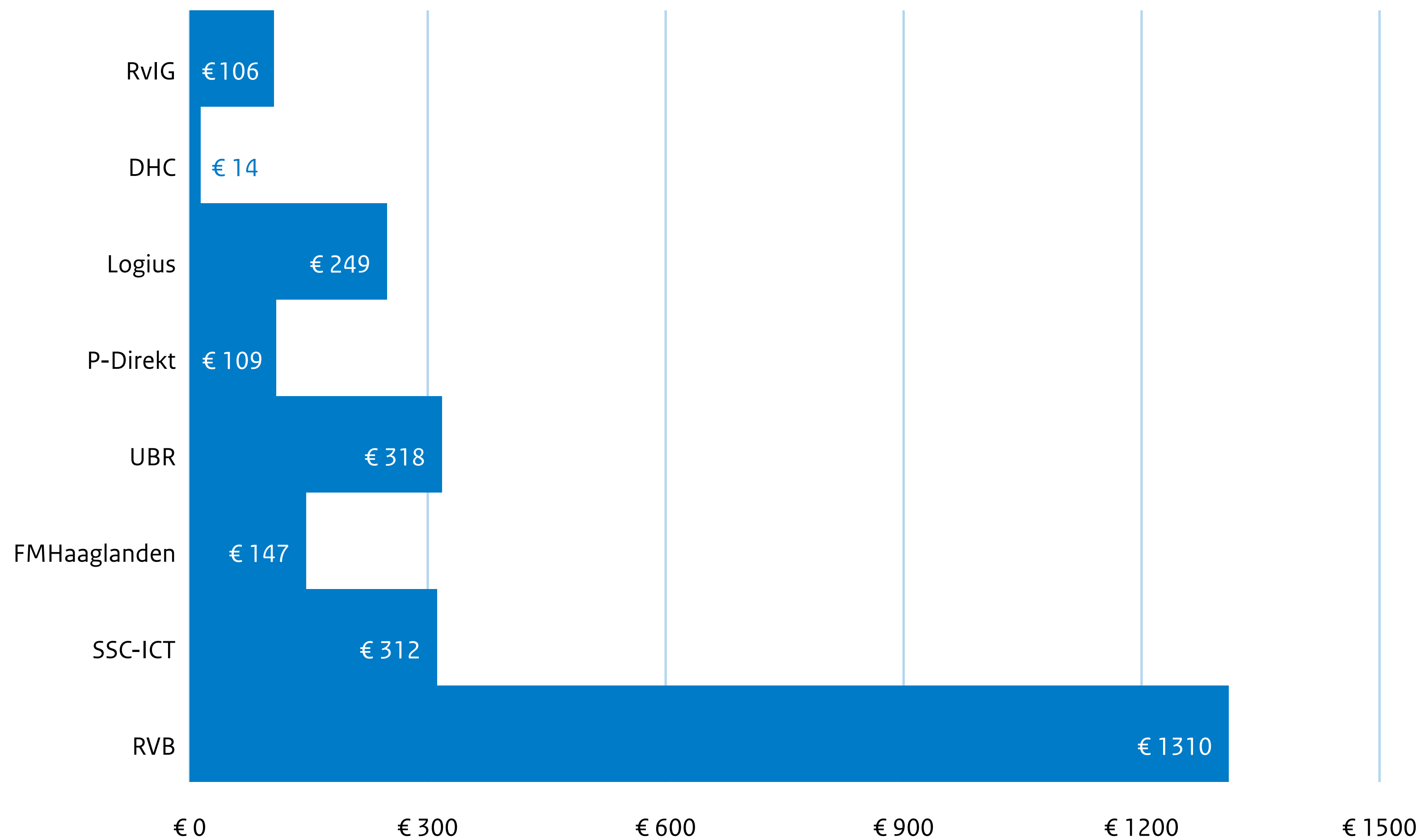
Beleidsartikel 6. Overheidsdienstverlening en informatiesamenleving
Voor het thema Overheidsdienstverlening en informatiesamenleving zijn in de begroting van 2022 de grootste posten het identiteitsstelsel (€ 35 mln.) en de Investeringspost digitale overheid (€ 59 mln.). Daarnaast is er ruim € 79 mln. voor onder andere verschillende opdrachten en bijdragen op het gebied van digitale inclusie, een veilige informatiesamenleving en een toegankelijke en transparante digitale overheid.

Beleidsartikel 7. Werkgevers- en bedrijfsvoeringsbeleid
Het thema Werkgevers- en bedrijfsvoeringsbeleid omvat in 2021 € 193 mln. Dit wordt voornamelijk besteed aan informatiehuishouding (€148 mln.) en daarnaast onder andere aan subsidies voor het overlegstelsel (€ 2,8 mln.) en budget voor de Algemene Bestuursdienst (€ 2,9 mln.).

Beleidsartikel 9. Uitvoering Rijksvastgoedbeleid
De middelen voor de uitvoering Rijksvastgoedbeleid (€ 137 mln. in 2022) zijn bestemd voor het vastgoed van de Rijksoverheid. Daarnaast staan de kosten voor de huisvesting van de Hoge Colleges van Staat, het ministerie van Algemene Zaken en het Koninklijk Huis op de begroting van BZK.

Naast de beleidsthema's staan ook de uitgaven aan personeel en materieel van het kerndepartement en de kosten voor de shared service organisaties (totaal € 584 mln.) op de begroting.

Omzet 2022 agentschappen BZK (Overzicht omzet per agentschap, bedragen x € 1 mln.)

Risicoregelingen

Risicoregelingen bestaan uit garanties, leningen en achterborgstelling.[9] BZK is verantwoordelijk voor twee achterborgstellingen waarbij het Rijk de achtervang is voor de volgende waarborgfondsen:

- het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) als uitvoerder van de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) met een gegarandeerd vermogen van € 202,4 mld.
- het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) met een gegarandeerd vermogen van € 85,6 mld. Voor het WSW geldt dat de achtervangpositie van het Rijk voor de helft gedeeld wordt met de gemeenten.

Daarnaast is BZK verantwoordelijk voor de Rijkshypotheekgaranties (aflopende reeks met een theoretisch risico in 2021 van €9.000) en staat BZK garant voor de liquiditeit van het Kadaster (€25 mln.) en de Stichting Administratie Indische Pensioenen (€2,5 mln.).

Agentschappen

In verschillende begrotingen van BZK worden middelen beschikbaar gesteld voor de Agentschappen. Agentschappen hebben een eigen (baten-lasten)administratie en zijn gericht op efficiëntie en resultaat in hun taakuitvoering. Het agentschap is een interne verzelfstandigde organisatie die volledig onder de ministeriële verantwoordelijkheid valt.

Ieder agentschap heeft een "eigenaar" die toezicht houdt op de algemene gang van zaken in het agentschap. De sg van BZK is formeel de eigenaar van alle agentschappen van BZK. De sg heeft het eigenaarschap gedelegeerd aan de directeuren-generaal onder wiens domein het betreffende agentschap valt, met uitzondering van het Rijksvastgoedbedrijf.

Samen hebben de acht agentschappen van BZK een jaaromzet van afgerond € 2,6 mld. (prognose 2022).

In het voorjaar van 2021 is het IBO (Interdepartementaal Beleidsonderzoek) agentschappen opgeleverd. Het onderzoek spitste zich toe op de hoofdvraag in hoeverre het huidige agentschapsmodel en de regeling agentschappen kan leiden tot het creëren van publieke waarde. Het onderzoeksteam concludeert dat het huidige one-size-fits-all model niet volledig voldoet en pleit voor een verbreding van het huidige model.

9. Dit is een garantieverplichting die niet direct is afgegeven door de overheid zelf, maar door een daarvoor aangewezen tussenpersoon. De overheid staat indirect garant en wordt pas aangesproken, wanneer de tussenpersoon niet aan haar verplichtingen kan voldoen.

Gemeentefonds (B) en provinciefonds (C)

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is samen met de minister van Financiën – i.c. de staatssecretaris van Financiën – fondsbeheerder van het gemeentefonds en het provinciefonds. Op basis van de Financiële-verhoudingswet zijn zij verantwoordelijk voor de financiële verhoudingen tussen Rijk, provincies en gemeenten: ze zorgen voor voldoende budget en voor een goede manier waarop het geld van het gemeentefonds en provinciefonds verdeeld wordt (de verdeelsystematiek).

De omvang van het provinciefonds voor 2022 is € 2,5 mld. De omvang van het gemeentefonds voor 2022 is € 35,6 mld.

Als de uitgaven van het Rijk van jaar op jaar toenemen, groeien het gemeentefonds en het provinciefonds mee. Als de uitgaven van het Rijk afnemen, worden beide fondsen kleiner (dit is de zogeheten accressystematiek – “samen trap op, samen trap af”).

Als departementen taken van provincies of gemeenten willen wijzigen, moeten zij (op grond van artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet) de financiële gevolgen voor de provincies of gemeenten in beeld brengen. Ze moeten ook aangeven hoe deze kosten worden gedekt.

Binnen de wet- en regelgeving zijn gemeenten en provincies autonoom in het voeren van hun beleid, ook het beleid dat (mede) bekostigd wordt uit het gemeente- en provinciefonds. Gemeenten en provincies zijn verantwoordelijk voor de resultaten die ze met hun bijdrage uit de fondsen realiseren. Ze leggen daarover geen verantwoording af aan het Rijk, maar wel aan de gemeenteraad en provinciale staten.

5.3 Begrotingsproces en spelregels

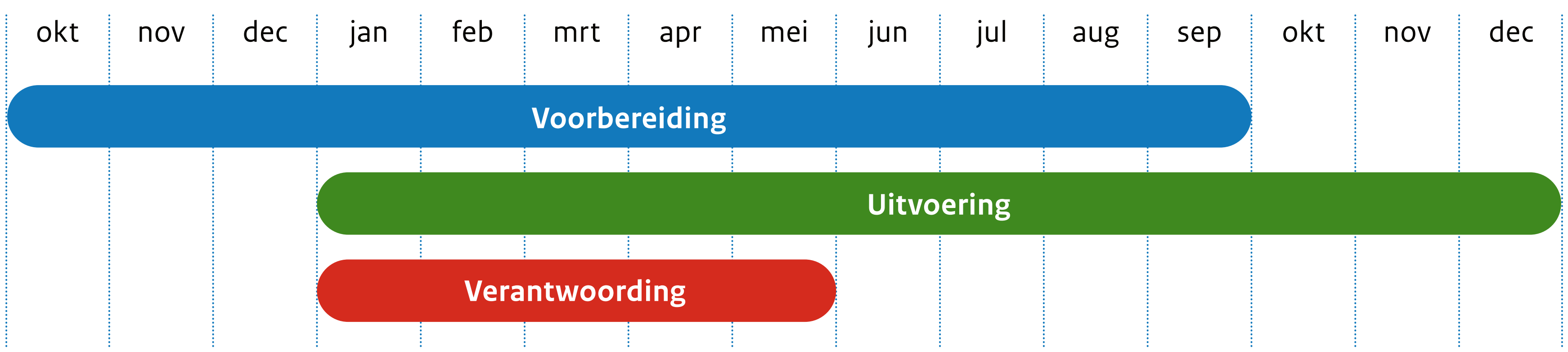
In deze paragraaf wordt toegelicht hoe het begrotingsproces eruitziet.

Begrotingsproces

Op het ministerie wordt gedurende een kalenderjaar gewerkt aan drie verschillende begrotingen. Begin 2022 wordt gestart met de voorbereiding van de begroting voor 2023 die op Prinsjesdag door de minister van Financiën zal worden gepresenteerd. Tegelijkertijd wordt de begroting van het begrotingsjaar 2022 uitgevoerd en wordt verantwoording afgelegd over de begroting van het afgelopen jaar (2021).

Een totale begrotingscyclus van één begroting, dus van voorbereiding tot en met verantwoording, beslaat meer dan twee jaar. Vanwege deze lange doorlooptijd lopen de cycli van verschillende begrotingen dus door elkaar heen. In onderstaande figuur ziet u dit schematisch weergegeven.

Hieronder worden de verschillende werkzaamheden per tijdsblok kort toegelicht. Uitgegaan wordt van de voorbereiding op de begroting van 2023, de uitvoering van de begroting 2022 en de verantwoording over de begroting 2021. In dit voorbeeld gaat het om een reguliere begrotingscyclus. In een verkiezingsjaar kan het proces afwijken, maar dat voert voor nu te ver.

Oktober 2021-December 2021

Voorbereiding begroting 2023
Ruim een jaar voordat een begroting in werking treedt, wordt er op het ministerie begonnen met een eerste inventarisatie van onder andere beleidswensen en mee- en tegenvallers.

Januari 2022 en Februari 2022

Voorbereiding begroting 2023
FEZ en de beleidsdirecties brengen in beeld welke mee- en tegenvallers er zijn en welke extra uitgaven er gewenst danwel noodzakelijk zijn (intensiveringen en ombuigingen). Op basis daarvan bepalen FEZ, de bestuursraad en de bewindspersonen samen wat de inzet wordt richting Financiën.

Uitvoering begroting 2022
De begroting 2022 wordt uitgevoerd. Ook voor het jaar 2022 worden de mee- en tegenvallers en intensiveringen en ombuigingen geïnventariseerd.

Verantwoording begroting 2021
Begrotingsjaar 2021 wordt afgesloten en de jaarverslagen worden opgemaakt. De Algemene Rekenkamer (AR) en de Auditdienst Rijk (ADR) controleren deze stukken en de totstandkoming ervan.

Maart 2022 en April 2022

Voorbereiding en Uitvoering
In maart stuurt de minister van Financiën een kaderbrief aan zijn collega-ministers. Hierin geeft hij onder andere aan wat de budgettaire ruimte er is in het uitvoeringsjaar en voor de komende begroting. BZK stuurt de beleidsbrieven voor de verschillende begrotingshoofdstukken met haar inzet naar de minister van Financiën. Hierna volgen in maart en april onderhandelingen op zowel ambtelijk als politiek niveau tussen Financiën en BZK. Op ambtelijk niveau wordt er eerst gesproken tussen IRF en FEZ, daarna is het DG/SG-overleg (DG Rijksbegroting met de SG BZK). Uiteindelijk spreken over het algemeen de minister van BZK en de minister van Financiën over de beleidsbrieven van BZK. Tweede helft april wordt de voorjaarsbesluitvorming afgerond met het besluitvormingsmemorandum (BVM) in de ministerraad (MR). Het BVM wordt opgesteld door de minister van Financiën. Daarin worden de gemaakte afspraken vastgelegd.

Verantwoording
Naast de departementale jaarverslagen en slotwetten stelt Financiën het Financieel Jaarverslag Rijk (FJR) op over 2021.

Mei 2022-Augustus 2022

Voorbereiding

In augustus vindt de besluitvorming plaats over de inkomstenkant van de begroting 2023 op basis van de Macro Economische Verkenning (MEV) van het CPB.

Uitvoering

Het BVM kan besluitvorming bevatten die van invloed is op het lopende jaar 2022. Dit meldt de minister van Financiën samen met andere budgettaire wijzigingen voor 1 juni aan de Tweede Kamer in de Voorjaarsnota. Dit gaat samen met een eerste suppletoire begroting: daarin presenteert de betreffende vakminister alle wijzigingen die voortkomen uit de voorjaarsnota.

Verantwoording

De minister van Financiën presenteert het FJR (met daarin alle departementale en niet-departementale jaarverslagen) en de Slotwet over 2021 op de derde woensdag in mei aan de Tweede Kamer tijdens Verantwoordingsdag (gehaktdag). Ook presenteert de AR zijn verslag van die controles op de jaarverslagen. In juni vindt het verantwoordingsdebat plaats in de Tweede Kamer. Daarna is er het wetgevingsoverleg over de jaarverslagen van BZK.

September-December 2021

Voorbereiding

Op de derde dinsdag van september (Prinsjesdag) presenteert de minister van Financiën de Rijksbegroting (met daarin alle departementale en niet-departementale begrotingen) en de Miljoenennota aan het parlement, waarna politieke besluitvorming volgt.
In november en december wordt ook een start gemaakt met de begroting 2024 door een eerste globale inventarisatie te maken van mee- en tegenvallers en intensiveringen en ombuigingen.

Uitvoering

In september en oktober wordt binnen BZK geïnventariseerd wat de financiële tegenvallers zijn in het lopende jaar, waar onderuitputting is en welke middelen dit jaar niet tot besteding komen en meegenomen moeten worden naar het komende jaar. Dit leidt uiteindelijk tot de Najaarsnota, waarin de laatste aanpassingen over het lopende begrotingsjaar staan. In deze nota komen tegenvallers aan bod en het geld dat ministeries wel hebben begroot voor het lopende jaar maar naar verwachting niet zullen besteden (onderuitputting). Voor de begrotingshoofdstukken worden tweede suppletoire begrotingswetten gemaakt.

Noot

Soms kunnen financiële beslissingen niet wachten tot de voorjaars- of najaarsnota (denk aan steun- en herstelpakketten vanwege COVID-19). In dat geval stuurt het kabinet een incidentele suppletoire begroting (ISB) naar het parlement om los van de vaste besluitvormingsmomenten te besluiten over budgettaire wijzigingen.

Spelregels

Het begrotingsproces verloopt volgens de regels die het kabinet vaststelt bij het aantreden. Bij de vorige kabinetten ging het onder meer om de volgende spelregels:

- Scheiding van inkomsten en uitgaven (trendmatig begrotingsbeleid): meevallers bij de inkomsten mogen niet worden gebruikt om nieuw beleid te financieren, maar worden gebruikt om schulden af te lossen. Dit houdt ook in dat bij tegenvallers in de inkomsten er niet bezuinigd hoeft te worden (dit principe heet automatische stabilisatie).
- Eén besluitvormingsmoment: het BVM in april.
- Eigen broek ophouden: bij problemen moeten ministers binnen hun eigen begroting een oplossing zoeken.

5.4 Verantwoording en onvolkomenheden

Verantwoording

Samen vormen het jaarverslag en de slotwet de financiële verantwoording over en afsluiting van het jaar. De jaarverslagen worden door de Auditdienst Rijk (ADR) gecontroleerd. Deze stelt per begroting samenvattende auditrapporten op en een controleverklaring. De ADR werkt met bevindingen, die variëren van licht, gemiddeld tot ernstig. Deze worden per bevinding opgepakt en er worden afspraken gemaakt over de opvolging van deze bevindingen, bijvoorbeeld in de vorm van een plan van aanpak.

De Algemene Rekenkamer (AR) voert ook een verantwoordingsonderzoek uit, voor de Tweede Kamer. De Algemene Rekenkamer maakt hiervoor gebruik van de informatie uit het jaarverslag en de samenvattende bevindingen van de ADR. Daarnaast doet de AR ook zelf onderzoek. De AR kan de bevindingen van de ADR overnemen, maar maakt een eigen afweging. De AR maakt onderscheid tussen aandachtspunt, onvolkomenheid en ernstige onvolkomenheid. De minister moet reageren op de bevindingen van de AR. Deze bestuurlijke reactie wordt in het verantwoordingsonderzoek van de AR opgenomen.

De jaarverslagen worden door de minister van Financiën samen met de samenvattende auditrapporten op verantwoordingsdag (3e woensdag in mei) aan de Tweede Kamer aangeboden. Op dezelfde dag biedt ook de Algemene Rekenkamer de verantwoordingsonderzoeken aan. Politiek gezien zijn de oordelen van de AR het belangrijkst.

Onvolkomenheden

De Algemene Rekenkamer (AR) spreekt van een onvolkomenheid wanneer een ministerie of uitvoeringsorganisatie een bedrijfsvoeringsproces niet goed heeft ingericht of uitgevoerd. Over het verantwoordingsjaar 2020 constateerde de AR 10 onvolkomenheden op begrotingshoofdstuk VII, 1 onvolkomenheid op hoofdstuk IV en op de hoofdstukken IIA en IIB respectievelijk 2 en 4 onvolkomenheden. Om onvolkomenheden op te lossen, maken de probleemeigenaren verbeterplannen. Vervolgens wordt in een gesprek tussen FEZ (en afhankelijk van het onderwerp CIO BZK) en de probleemeigenaar vastgesteld of de voorgestelde maatregelen een adequaat antwoord zijn op het probleem. De Auditdienst Rijk (ADR) en de AR zijn ook aanwezig bij dit gesprek.

5.5 Beleidsdoorlichtingen en evaluaties

Met beleidsdoorlichtingen en evaluaties meten we de doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid. Met andere woorden: hebben we bereikt wat we beoogd hadden en in hoeverre kon dat sneller of goedkoper? Een voorgeschreven onderdeel van een beleidsdoorlichting is ook het inzichtelijk maken van een besparingsoptie: wat zou er gebeuren als het betreffende budget met 20% wordt gekort? De Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE) schrijft voor dat we het beleid ten minste eens in de zeven jaar tegen het licht houden aan de hand van deze vragen.

Het kabinet Rutte III heeft met de operatie Inzicht in Kwaliteit de evaluatiefunctie binnen het Rijk versterkt. Daarmee moeten we beter inzicht krijgen in de resultaten van beleid en deze inzichten beter benutten om de maatschappelijke waarde van beleid te vergroten.

Het opnemen van een Strategische Evaluatieagenda (SEA) in de begroting is een van de initiatieven van de operatie Inzicht in Kwaliteit. In de begroting van 2021 hebben ministeries de eerste stappen gezet naar een SEA. Vanaf de begroting 2022 is de SEA onderdeel van de rijksbegrotingsvoorschriften en is deze opgenomen in de RPE, waarbij het periodiek rapporteren over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid een vast onderdeel van de SEA is.

Naast de evaluatie van het beleid, voeren ministeries jaarlijks een aantal interdepartementale beleidsonderzoeken (IBO's) uit. Met een IBO breng je meerdere uitvoerbare beleidsopties in beeld. Ook brede maatschappelijke heroverwegingen (BMH's) zijn een manier om op neutrale wijze beleidsopties in beeld te brengen. BMH's worden met name in voorbereiding op een formatieperiode opgesteld, zoals ook in 2020 is gedaan.

Dit is een publicatie van:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 2021©